[...]LIUL SECURITĂȚII STATULUI
DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÎNT

MOMENTE DIN ACTIVITATEA CU A - 54

CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI
DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÎNT

PENTRU UZ INTERN

MOMENTE
DIN
ACTIVITATEA CU
A - 54

Seria 1403

1968

Traducere de lt. maj. ROLAND TĂTARU

A - 54

DIN PARTEA REDACȚIEI

In cartea sa, intitulată „A-54", cu subtitlul „Spionul cu trei fețe", Rudolf Ströbinger, pe baza investigațiilor făcute, prezintă aspecte din activitatea desfășurată de către Paul Thümmel, om de încredere al „Abwehr"-ului, în slujba serviciului de informații militare al Cehoslovaciei, în perioada 1936—1942.

Autorul prezintă acest caz real în contextul luptei pe care poporul cehoslovac a dus-o pentru apărarea țării sale de invazia hitleristă și, ulterior, pentru eliberarea ei de sub ocupația nazistă.

A-54 și-a făcut apariția în luna februarie 1936. Printr-o scrisoare semnată F. M., pe care a adresat-o Serviciului de informații al Ministerului Apărării Naționale din Cehoslovacia, el s-a oferit să furnizeze date în legătură cu activitatea rețelei de spionaj germane din Cehoslovacia și cu planurile militare ale Germaniei hitleriste, solicitînd în schimb suma de 15.000 mărci germane, în bancnote noi. In plus, el mai punea o serie de condiții, între care și aceea ca numele său să rămînă necunoscut la Praga.

La acea dată, Hitler își pregătea pe îndelete loviturile împotriva Cehoslovaciei. In acțiunile pe care le organiza pe teritoriul acestei țări — sabotaj, culegere de informații, conflic-

te între naționalitățile conlocuitoare — se sprijinea pe elementele naziste și naționalist-șovine din rîndul populației de origine germană din Cehoslovacia.

Ca om de încredere al „Abwehr"-ului, în cadrul căruia deținea o funcție importantă, și avînd legături cu cele mai înalte cercuri hitleriste, A-54 a avut largi posibilități de informare. In același timp, el a dispus de calități personale deosebite, dintre care subliniem: pasiunea și pregătirea pentru munca de informații, perspicacitatea, memoria, curajul, prezența de spirit și buna sa orientare în situații dintre cele mai critice.

Prin valoroasele informații pe care le-a furnizat, A-54 a adus o contribuție de seamă la lupta împotriva hitlerismului. Rînd pe rînd el a dezvăluit, cu lux de amănunte și cu o precizie uimitoare, toate acțiunile îndreptate împotriva Cehoslovaciei, precum și planurile de agresiune îndreptate împotriva Iugoslaviei, Poloniei, Belgiei, Franței, Angliei, U.R.S.S. și împotriva altor țări.

Atunci cînd informațiilor sale li s-a dat crezare și au fost luate măsurile corespunzătoare, unele dintre planurile hitleriste au putut fi dejucate, creîndu-se derută și stupefacție în cercurile conducătoare naziste.

★

Autorul cărții a surprins momente dintre cele mai semnificative ale activității desfășurate de către ofițerii de informații cehoslovaci cu valorosul lor A-54, în care curajul, îmbinat cu prudența necesară și cu o inteligență sclipitoare de ambele părți, au asigurat succesul, precum și momente de nesiguranță, de teamă și suspiciune reciprocă, care au putut fi însă depășite prin eforturi comune.

Posibilitățile largi de informare ale lui A-54 și calitățile lui personale deosebite au putut fi valorificate pe deplin ca urmare a muncii desfășurate cu el de către ofițerii de informații cehoslovaci.

De la început ei au analizat cu atenție oferta lui F. M., apreciind cu discernămînt atît valoarea ei, cît și riscurile pe

care le implica. In cele din urmă, au acționat cu curaj și cu prudență în întîmpinarea ei, prin satisfacerea dorinței lui F. M. de a obține bani, condiționată de furnizarea informațiilor promise.

Inițiativa ofițerilor de informații de a-l contacta personal, deși contravenea întrucîtva condițiilor formulate de F. M. în oferta sa, constituia totuși cea mai eficientă cale de a-l cunoaște, de a-l apropia și de a-l dirija în mod corespunzător. Prin modul judicios în care au organizat prima contactare, asigurînd și garantînd toate condițiile de conspirativitate, ofițerii de informații l-au determinat să accepte întîlnirea.

Pregătirea și desfășurarea acestei contactări evidențiază precauția cu care au acționat ofițerii de informații cehoslovaci și priceperea lor în conducerea discuțiilor, axate cu precădere pe obținerea de informații și cunoașterea viitorului lor agent.

După întîlnire ei au analizat cu atenție toate constatările făcute. Numeroasele aspecte care la data respectivă nu le erau clare, fără a fi trecute cu vederea, au fost totuși subordonate problemei esențiale pentru munca de viitor, sintetizată în afirmația locotenent-colonelului Moravec: „Domnilor, doar n-o să ajungem să ne certăm. Timpul va lămuri lucrurile... Important este să obținem de la el tot ce avem nevoie și să nu-l lăsăm să ne vadă cărțile“.

In adoptarea hotărîrii de a acționa cu prudență în întîmpinarea ofertei, ofițerii de informații au avut în vedere, pe de o parte, posibilitatea ca aceasta să constituie o încercare de penetrare a serviciului de informații nazist, o provocare la adresa serviciului de informații cehoslovac, iar pe de altă parte, posibilitatea ca oferta respectivă să fie totuși sinceră. De aceea, ei au hotărît să nu o respingă pînă cînd nu se vor edifica asupra mobilului ei.

Profunzimea cu care ofițerii de informații au analizat situația creată, curajul de care au dat dovadă și prudența cu care au acționat în întîmpinarea ofertei, constituie exemple demne de urmat în soluționarea unor cazuri similare ce se ivesc uneori și în activitatea ofițerilor noștri de securitate.

De-a lungul celor șase ani de colaborare, ofițerii de informații au pus un accent deosebit pe organizarea în cît mai bune condiții a legăturii cu A-54. Atît înaintea ocupării Cehoslovaciei de către trupele naziste cît și după aceea, prin eforturi deosebite, au reușit să mențină legătura, în principal, prin contactarea personală. Totodată, în primii ani de colaborare, au folosit cu succes transmiterile codificate pe calea poștei la adrese conspirative și căsuțe poștale. Deși la un moment dat s-a pus problema instruirii agentului asupra utilizării mijloacelor tehnice pentru transmiterea informațiilor, nu s-a ajuns totuși la folosirea acestei căi.

In întreaga muncă pe care au desfășurat-o cu agentul, ofițerii de informații s-au preocupat îndeaproape de asigurarea conspirativității lui. Pe lîngă organizarea legăturii în condiții de strictă conspirativitate, au întreprins și alte măsuri, cum au fost : scoaterea din țară cu puțin timp înainte de cotropirea acesteia de către trupele naziste a întregului material referitor la A-54 ; refuzul de a-l preda pe agent în legătura serviciului de spionaj englez ; exploatarea cu grijă a informațiilor pe care el le-a furnizat ; schimbarea frecventă a numelui său conspirativ etc.

Acționînd cu tact și perseverență, ofițerii de informații au reușit să-l cunoască și să și-l apropie pe agent. Treptat, între ofițeri și agent s-au dezvoltat relații de încredere și stimă reciprocă, care le-au permis să-și unească priceperile și eforturile, reușind astfel să facă față situațiilor dificile în care s-au găsit deseori.

Priceperea în muncă, patriotismul fierbinte, fermitatea și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă ofițerii de informații cehoslovaci în lupta pentru apărarea și eliberarea patriei lor au exercitat o puternică influență asupra lui A-54, determinîndu-l să lucreze fără rezerve, să lupte pentru o cauză dreaptă, pentru victoria asupra fascismului.

PLICUL VERDE

Un om într-un palton simplu, de culoare gri, se opri lîngă cutia de scrisori şi cercetă împrejurimile. Strada era pustie ; numai la cîteva ferestre se aprinseseră luminile. Un vînt rece sufla de după colţurile clădirilor, spulberînd fulgii de zăpadă murdari. Omul îşi ridică gulerul, îşi îndesă capul mai adînc între umeri şi duse mîna în buzunarul de la piept de unde scoase un plic verde ; colţul de sus din stînga era îndoit. Omul îl îndreptă între palme, mai cercetă încă o dată strada în susul şi în josul ei şi abia pe urmă aruncă plicul în cutie, lovind cu pumnul în tinicheaua albastră.

Necunoscutul surîse abia perceptibil şi coti apoi după primul colţ, cu paşi scurţi şi repezi. Peste cîteva minute ajunse la gară. La ghişeu nu erau decît cîţiva oameni. Nerăbdător, omul aşteptă pînă ajunse la rînd.

— Weipert, spuse el în germană.

— Trenul pleacă abia peste o jumătate de oră, mormăi funcţionarul adormit.

— Ştiu, răspunse scurt omul în palton gri.

În restaurantul gării bău un ceai cu un rom dublu ; n-avea deloc chef să rămînă în localul nu tocmai curat şi ieşi pe peron, cu toate că vîntul se înteţise.

Trenul se opri şi locomotiva scoase un nor alb de aburi. Cîţiva pasageri coborîră din vagoane, alţii le luară locurile. Printre ei se afla şi omul care aruncase scrisoarea în cutie. Se

așeză într-un colț al compartimentului pentru nefumători și-l privi pe conductorul cu chipiul roșu. În timp ce trenul se puse în mișcare, citi pe clădirea gării numele acesteia : Most-Brüx *).

Adresa de pe plic era scrisă de mînă. La prima vedere nu spunea nimic deosebit : M.N.O. (Ministerul Apărării Naționale) — Serviciul de informații — Praga.

Aici scrisoarea a fost deschisă de un funcționar oarecare de la registratură și i s-a aplicat o ștampilă roșie cu numărul de înregistrare 2130, scris cu cerneală albastră. Pentru că scrisoarea era totuși oarecum neobișnuită, i s-a mai adăugat o ștampilă care pare să fie întrebuințată de toate autoritățile : „CONFIDENȚIAL !"

La Serviciul de informații (Secția 2) — la „a doua" cum i se spunea pe scurt — scrisoarea din Brüx a creat surprindere : scrisori de acest fel nu se primeau în fiecare zi.

Autorul acestei scrisori își oferea serviciile sale organului de informații cehoslovac. În continuare enumera șapte obiective pe care promitea să le divulge. Așa erau, de exemplu, date privind transmiterea de informații din Cehoslovacia în Germania, făcînd și mențiunea că în viitor va fi greu să se prindă un agent german, noua organizare a Serviciului german de informații din Cehoslovacia, nume, nume conspirative chiar, numere de telefon și adrese de la care se trimit știri cu caracter de spionaj din Cehoslovacia. La urmă, expeditorul se oferea să furnizeze și materialul auxiliar aflat în dotarea agenților germani. Apoi făcea o mențiune : pentru munca lui, depusă în folosul Serviciului de informații cehoslovac, va avea nevoie de un aparat de fotografiat care, din motive de siguranță, va trebui să fie cumpărat din Germania.

Urmau condițiile, expuse în cinci puncte. Necunoscutul comunica că la Praga nu se va afla niciodată numele său și niciodată nu se va întîlni pe teritoriul cehoslovac cu ofițeri ai Serviciului de informații cehoslovac. Amenința că va întrerupe imediat orice

---

*) Localitățile cu populație germană din Cehoslovacia erau denumite în două limbi : întîi în cehă și apoi în germană.

colaborare în momentul în care se vor comite greşeli care ar putea duce la arestarea lui. Formula apoi pretenţii băneşti foarte ridicate.

„Cer 15 000 de mărci în valută germană (numai în bancnote noi). În decursul următoarelor săptămîni să mi se asigure 4 000 de mărci pentru a putea plăti o datorie". În încheiere, menţiona că va întrerupe munca pentru un an, după ce va preda întregul material. „Punctual, după un an, voi da din nou de ştire, comunicîndu-vă cele mai noi rezultate. Din motive de securitate, refuz să muncesc neîntrerupt", declara el categoric.

Omul care îşi oferea serviciile dorea ca scrisorii de răspuns la oferta făcută de el să i se anexeze o parte a sumei necesare cumpărării unui aparat de fotografiat, precum şi bani pentru alte cheltuieli. Va aştepta scrisoarea de răspuns pînă la 14 februarie. „De răspunsul dv. depinde, sublinia autorul, dacă vă voi sta la dispoziţie sau dacă voi oferi materialul serviciului de informaţii francez". Nu urma nici o semnătura, ci doar „al dv. F. M." Adresa la care Praga trebuia să dea răspunsul era : F.M. 137, Post restant, Annaberg/Erzgebirge.

Se pare că Serviciul de informaţii al Statului Major n-a stat prea mult pe gînduri. După ce a primit traducerea scrisorii, locotenent-colonelul František Moravec a convocat imediat o consfătuire cu colaboratorii săi cei mai apropiaţi.

Moravec era puţin iritat. Instinctul lui îi spunea că în spatele scrisorii era mai mult decît oferta unui agent neînsemnat.

— Domnii mei, cred că nu trebuie să ezităm. Este o ofertă bună, trebuie s-o acceptăm.

Cineva ridică mîna. Lui Moravec nu-i plăcea să fie întrerupt de subordonaţii săi.

— Poftim, zise el agasat.

— Nu cunoaştem absolut nimic despre expeditorul scrisorii, domnule locotenent-colonel. Nu putem şti dacă n-avem de-a face cu o capcană. Cine este acest necunoscut ? Ar putea exista unele răspunsuri. Cred însă că este vorba de o provocare a nemţilor.

Locotenent-colonelul Moravec îl întrerupse.

— Nu cred să fie o provocare. Dacă ar fi fost provocare, ar fi conceput-o altfel. Cine este acest om nu mă interesează deocamdată. Poate că este cineva de la „Abwehr“ *), poate fi şi de la poliţie sau cineva din partidul lui Hitler — dar, domnii mei, aceasta nu mă interesează absolut deloc ! Nu vreau decît informaţii şi acest „Domn Cineva“ îmi oferă aceste informaţii !

În birou se făcu linişte. Sub tavan se încolăcea fumul albastru al ţigărilor.

— Nu mai are nimeni nimic de spus, domnilor ? întrebă locotenent-colonelul ceva mai liniştit.

Nu se auzi nici un cuvînt. Moravec dădu din umeri şi-şi mîngîie obrazul.

— Atunci putem termina. Voi rezuma din nou : oferta o acceptăm. Deocamdată nu ne vom interesa de persoana celui care ne-a scris. Îl lăsăm să plutească liniştit în ceaţă. Am spus deocamdată. Aceasta pentru cei care sînt de altă părere. Cred că este bine să-i răspundem acum. Imediat. Şi, întorcîndu-se către un bărbat în costum cenuşiu, îi spuse :

— Domnule căpitan de stat major, pregătiţi ciorna răspunsului şi — se uită la ceas — să spunem la ora unsprezece şi jumătate să-mi fie prezentată. Întrebuinţaţi adresa de acoperire „Schimek“.

Moravec se ridică.

— La revedere, domnilor. Avem fiecare suficient de lucru.

Cei prezenţi plecară. Locotenent-colonelul se îndreptă spre fereastră, deschise şi lăsă aerul rece de februarie să pătrundă în cameră. Cîteva secunde rămase nemişcat şi privi jos în stradă. Apoi se întoarse brusc, se îndreptă spre masa lui de lucru şi luă încă o dată în mînă traducerea scrisorii din Brüx. Un surîs de mulţumire flutură o clipă în colţul buzelor sale. „Nu-i rău“, îşi spuse.

Ştampila roşie de pe plicul lui „F.M.“ dovedea că acesta a sosit la Praga pe 10 februarie. Chiar în aceeaşi zi s-a şi expediat răspunsul la Annaberg :

---

*) „Abwehr“ — serviciul militar de informaţii al Germaniei naziste.

„Stimate domn, oferta dv. mă interesează. Cu toate că n-am nici o garanţie din partea dv., vă anexez acontul cerut. În caz că nu veţi putea face faţă cerinţelor, dispuneţi de bani cum doriţi. Întreaga sumă o veţi primi în trei săptămîni, dacă pînă la acest termen veţi prezenta sau eventual veţi trimite o parte a materialului oferit. Răspunsul dv. scris trimiteţi-l pe adresa : K. Schimek, Praga, str. Dostál 19".

Dacă necunoscutul „F.M." l-ar fi căutat în str. Dostál nr. 19 pe „domnul Karl Schimek" cu greu l-ar fi găsit. Nu locuise niciodată acolo, nimeni nu-l cunoştea la această adresă. Poştaşul însă înmîna imediat scrisorile „domnului Schimek" la adresa amintită, primind pentru aceasta cu regularitate o mică indemnizaţie din partea Serviciului de informaţii.

Dintr-un anumit punct de vedere era o acţiune care a comportat un risc imens — căci, de obicei, nu se procedează în acest fel cînd se stabileşte contactul cu un agent nou. Riscul a meritat însă cheltuielile făcute...

Conform dorinţei lui „F.M.", pînă la 14 februarie i se trimisese o scrisoare şi un acont destul de substanţial, iar acum, tot ceea ce s-a primit în schimb de la el era doar o informaţie nu tocmai interesantă, potrivit căreia „domnul Schimek" va trebui să fie atent în minister, deoarece serviciul de informaţii nazist aflase, după numai trei zile, că şeful Serviciului de informaţii cehoslovac era prezent la Paris pentru o consultare. După aceasta, „domnul Schimek" a aflat că necunoscutul va colabora cu el timp de doi ani şi că, pentru cazul în care va fi nevoit să părăsească Germania, ar dori să depună banii la una din băncile Cehoslovaciei, adăugînd că primise suma cerută.

Urmau apoi cîteva nume de persoane. Chiar dacă unele din acestea erau cunoscute la Praga, era totuşi o consolare că „F.M." comunica pe acei care în Germania se ocupau cu spionajul împotriva Cehoslovaciei.

Apoi, „domnului Schimek" i-a fost dat să afle numele a trei persoane „care sînt cele mai periculoase pentru Cehoslovacia". Necunoscutul „F.M." socotea că acestea ar fi fost Jost, Fleischer

şi Timmel. „Timmel şi Jost au dispărut probabil în decembrie şi se află acum cu siguranţă în Cehoslovacia". Cu această constatare se încheia scrisoarea.

„Jost, Fleischer, Timmel, mormăi nemulţumit „domnul Schimek". Ce-i cu ei ? Nimic deosebit".

Se aşeză la masă şi redactă răspunsul. Era indignat. Dăduse dovadă de atîta bunăvoinţă şi acum se alege cu rezultate nesemnificative. Totuşi, pentru ca necunoscutul să se convingă că la el nu contează cîteva sute, i-a mai anexat încă cinci sute de mărci. În scrisoarea de răspuns a precizat că i-ar face plăcere dacă s-ar putea întîlni personal cu „F.M." şi că poate garanta o securitate absolută. Mai mult chiar, ar fi gata să vină la „F.M.", undeva în străinătate.

După cîteva zile, „domnul Schimek" a expediat o a doua scrisoare lui „F.M.", prin care îi trimitea alte o mie de mărci, menţionînd că în viitor nu se va zgîrci la bani, dar că aşteaptă să primească informaţii corespunzătoare.

Pe copia scrisorii păstrate la dosar a fost scris un şir de cifre, sub care figurau două semnături : Fryč şi Tichi. Prin aceste cifre se notaseră cu exactitate la Serviciul de informaţii seriile bancnotelor de o sută de mărci care au fost trimise prin intermediul „Mătuşii" în Germania, pentru „F.M.".

În Germania, scrisorile erau duse la poştă de către „Mătuşa". Dar cine putea să fie aceasta ? Abia după aproape 30 de ani, anonimatul ei a fost descoperit. Maiorul Alois Frank, fost membru al Serviciului de informaţii, declară : „Mătuşa" era numele conspirativ al biroului nostru din Aussig pe Elba".

Dar era într-adevăr „Mătuşa" la Aussig ?

Declaraţia dată de un alt membru al Serviciului de informaţii cehoslovac, František Fryč, diferă de amintirile maiorului A. Frank :

„Eu cred că „Mătuşa" era la Reichenberg". Azi, după o distanţă în timp atît de lungă, va fi greu să se stabilească locul în care se fixase „Mătuşa".

„Mătuşa" intermedia trimiterea răspunsurilor din Praga. Dar nu o făcea întotdeauna spre completa mulţumire a lui „F.M.",

care, la 24 februarie, a scris din Weipert : „Scrisorile sînt prea grele. Francaţi-le cu timbre de 24 de pfennigi". Scrisoarea însă conţinea şi altceva în afară de reproşurile privind francarea necorespunzătoare. Expeditorul accepta să vină la o întîlnire, dar nu în Cehoslovacia, ci în Germania, undeva pe o şosea sau la o autoritate susţinută de Cehoslovacia. În plus, dorea ca întîlnirea să nu aibă loc între 12 şi 21 martie şi atrăgea din nou atenţia asupra măsurilor de precauţie. Aprecia chiar că va fi nevoit să rupă relaţiile, deoarece secţia din Dresda a Serviciului de informaţii german obţinuse copia unui caiet de notiţe al unui ofiţer de informaţii cehoslovac conţinînd, notate cu grijă, diferite întîlniri cu agenţii, nume, nume conspirative, pe scurt, tot ceea ce n-ar fi trebuit să cadă niciodată în mîna acelora care erau de „partea cealaltă". „După toate aparenţele, firele „Abwehr"-ului se întind pînă în Ministerul Apărării Naţionale. Cercetaţi imediat chestiunea", cerea necunoscutul „F.M.", comunicînd şi noua lui adresă : R.V. 137 — Post restant, Chemnitz/ S.a., Gara Centrală.

Se pare că „domnul Schimek" era din ce în ce mai mulţumit. În Germania însă nu va pleca. Membrii Serviciului de informaţii au considerat ca fiind prea riscant. Au acceptat însă întîlnirea în oricare altă ţară. „R.V." — după cum se numea acum necunoscutul — va fi oare de acord cu aceasta ? „Da, sînt de acord", răspunse el în scrisoarea din 17.III.1936, expediată din Katharinaberg, în care a propus data, între 6 şi 10 aprilie, iar ca loc : Elveţia, Belgia sau Franţa. Pentru călătorie avea însă nevoie de devize. Locul întîlnirii urma să-l hotărască „domnul Schimek".

În scenă intră şi o femeie :

„Colaboratoarea mea, soţia unui ofiţer german aflat în a doua căsnicie, o compatrioată de a dv., şi-a exprimat dorinţa de a asista la predarea materialului. Întreaga chestiune a fost iniţiată de ea. Doriţi ca dînsa să participe ? Dacă nu, voi veni singur".

Nimeni nu ştie dacă cei de la Serviciul de informaţii şi-au făcut probleme asupra bruştei apariţii a unei femei. „Domnul

Schimek" a cerut însă ca „R.V." să trimită întregul material pînă la 26 martie 1936, menționînd că numai în această situație va fi posibilă o întîlnire personală la data de 6 aprilie.

„R.V." și-a dat seama că trebuie făcut ceva. Ce-i drept, materialul nu l-a trimis, dar, în scrisoarea expediată la 28 martie din Weipert, el a menționat că i-a fost imposibil să treacă peste granița puternic păzită de unitățile S.A. și S.S. În Germania tocmai aveau loc „alegeri" ; naziștii se străduiau să prindă toate manifestele strecurate în Reich de antifasciștii germani din Cehoslovacia. „Ar fi o nebunie ca tocmai acum să mă apropii de graniță cu acest material", declara „R.V.".

„Ne întîlnim luni, 6 aprilie 1936, la orele 20,30...". El mai cerea ca la locul întîlnirii să fie așteptat cu o mașină. La scrisoare a anexat o schiță desenată cu creionul pe care era fixat cu precizie locul întîlnirii.

PAROLA : ALTVATER

Întîlnirea urma să aibă loc pe şoseaua spre Karlsbad, între Weipert şi Böhmisch Hammer, în locul în care şoseaua se intersecta cu drumul ce venea din Saxonia, ducînd în Cehoslovacia.

„Eu sau femeia vom aştepta acolo. Vă rog să găsiţi în apropiere de Weipert o încăpere sigură în care să se poată discuta totul. Trebuie să ne întoarcem neapărat pînă în zorii zilei", a scris „R.V.", cerînd din nou să se procedeze cu precauţie. Socotind că ofiţerii Serviciului de informaţii ar putea să găsească locul propus pentru întîlnire ca fiind necorespunzător, necunoscutul îi întreba în continuare dacă nu cumva le convine mai mult un alt loc în apropiere de Weipert.

Cei de la Praga au fost imediat de acord. Cu toate că „R.V." aştepta răspunsul la propunerea lui pînă la cel tîrziu 5 aprilie, deja la 1 aprilie „domnul Schimek" i-a trimis o scurtă scrisoare, confirmîndu-i primirea ştirii şi comunicîndu-i că în mod sigur va merge la întîlnirea din 6 aprilie, orele 20,30 seara, la intersecţia şoselei cu drumul, lîngă Weipert. După aceasta a indicat parola conform căreia urmau să se recunoască reciproc. Ea suna : „Altvater".

Datorită timpului, prima întîlnire a avut un caracter oarecum romantic. Era atît de întuneric, încît abia dacă îţi puteai desluşi mîna înaintea ochilor. La intersecţia amintită, locotenent-

colonelul Moravec, împreună cu doi oameni din secţia lui, se plimbau nerăbdători în sus şi în jos. Veniseră mai devreme. Voiau să recunoască locurile, cu toate că încă de la Praga studiaseră cu atenţie pe hartă locul de întîlnire.

În drum spre Weipert se opriseră la cazărmile din Komotau. Aici, pe o tablă neagră din sala soldaţilor, locotenent-colonelul Moravec prezentase planul de acţiune şi modul în care trebuiau să fie plasaţi ofiţerii informativi în jurul punctului de întîlnire. La graniţă mai stăteau pregătite unităţi de jandarmi, oameni făcînd parte din S.O.S. („Stráž obrany statu" = Paza securităţii statului) şi soldaţi înarmaţi cu mitraliere uşoare.

În fiecare moment, cîte unul din cei care aşteptau îşi privea cadranul fosforescent al ceasului de mînă. Timpul trecea anevoie.

Îi interesa omul care îşi anunţase sosirea pentru orele 20,30. Pînă acum, colaborarea nu dăduse rezultate deosebite. Cu toate acestea, din cele cîteva scrisori se putea deduce că „R.V." era un om umblat. Nu era exclusă însă posibilitatea ca „Abwehr"-ul să le dea de furcă. „Trebuie să riscăm", spusese locotenent-colonelul Moravec — şi întîlnirea aceasta, la numai cîteva zeci de metri de graniţă, era mai mult decît riscantă.

Cunoşteau prea bine metodele spionajului nazist. De mai multe ori se întîmplase ca nemţii să încerce ademenirea la graniţă a unor ofiţeri din Serviciul de informaţii cehoslovac, pentru ca de aici să-i transporte în Germania unde — cu binele ori cu răul — să afle de la ei tot ceea ce prezenta interes pentru spionajul german.

„Luaţi pistoalele cu voi", le-a spus subalternilor săi locotenent-colonelul Moravec înainte de a o porni spre Weipert.

Între timp cerul se acoperise complet de nori.

— În două minute va fi 20,30, murmură unul din ei.

Pîndiră în direcţia graniţei.

— Acolo ! murmură Moravec.

O licărire scurtă. Cineva aprinsese o lanternă de buzunar, stingînd-o apoi imediat.

Încă o dată.

Se apropia încet, precaut.

Era de statură mijlocie. În mantaua lui cenuşie şi simplă părea cam îndesat, aducînd întrucîtva cu un morar. Ochii puţin bulbucaţi, o bărbie energică cu o cută la mijloc, părul de o tăietură tipic prusacă.

— „Altvater!"

— „Altvater", răspunseră ofiţerii.

Moravec înaintă cu un pas.

Omul îi dădu mîna.

Moravec mormăi ceva de neînţeles.

— Totul este în ordine? întrebă unul din însoţitorii lui Moravec.

— În ordine! răspunse bărbatul. Unde aveţi maşina? Sînt singur. „Yvonne" n-a putut veni.

— Puţin mai încolo. Putem pleca, răspunse cel care întrebase mai înainte dacă totul se desfăşurase conform programului. Locotenent-colonelul Moravec examină profilul necunoscutului şi tăcu.

Se îndreptară cu repeziciune spre maşina neiluminată. Luară loc şi vehiculul porni spre interiorul ţării. Încă tot nu rostise nimeni nici un cuvînt.

Drumul i-a purtat prin sate şi oraşe mici. Necunoscutul privea în jur, dar nu punea nici o întrebare asupra punctului final al călătoriei. Îl află, de altfel, curînd, fără să mai fie nevoie de întrebări. Înainte de a intra în oraş putu să citească: Chomutov-Komotau.

În cazarma Masaryk a Regimentului 46 infanterie au fost lăsaţi să intre fără multe întrebări. Fuseseră anunţaţi.

Maşina s-a oprit în faţa unei clădiri cu o intrare neiluminată, unde au intrat. Abia după trei ore au părăsit cazarma.

Ce s-a întîmplat în aceste trei ore? Despre aceasta relatează consemnările făcute de locotenent-colonelul František Moravec.

„...a refuzat să-şi spună numele. A semnat cu numele probabil exact: Jochen Breitner. Conform declaraţiilor sale, nu poartă

acte asupra lui. Abia cu timpul vom reuşi să-i verificăm declaraţiile privind numele, respectiv să-l aflăm pe cel adevărat. Pretinde că este angajat civil la sediul „Abwehr"-ului din Dresda, secţia radio-telefon-telegraf, condusă de căpitanul Gert. În această secţie lucrează de doi ani. Este desenator şi fotografiază şi documente. Salariul lunar : 350 mărci, după reţineri 320 de mărci.

Îşi oferă serviciile nu dintr-un scop murdar, ci pentru a plăti nişte datorii şi pentru a se căsători cu o angajată civilă care lucrează în aceeaşi secţie. Ea lucrează la registratură, secţia I a „Abwehr"-ului, la căpitanul Noak, şeful acestei secţii. Logodnica ştie de oferta lui şi colaborează cu el. După cum declară, ea a fost aceea care a iniţiat această acţiune. Declaraţiile lui scot în evidenţă că sus-amintita „are mari pretenţii de la viaţă", cum de obicei se întîmplă la femei. Prin natura serviciului, are acces la cele mai diferite materiale...".

Raportul menţionează apoi materialul informativ adus de „Jochen Breitner" : planurile de organizare ale Serviciului de informaţii şi ale Gestapoului din Dresda, o schiţă a reţelei de agenţi din zona de frontieră cu Cehoslovacia, o schiţă în adîncime a reţelei de agenţi şi a razei de acţiune a acestora, precum şi alte cîteva informaţii. Interesante au fost şi cele spuse de el în legătură cu colaborarea dintre germanii sudeţi şi serviciul de spionaj nazist. Despre acestea, locotenent-colonelul Moravec a menţionat în raportul lui următoarele :

„...Reţeaua agenţilor din zona de frontieră corespunde în adîncime aproximativ cu teritoriul locuit de populaţia germanilor sudeţi şi este numită Reţeaua I. Este organizată de secţiile anexă ale Serviciului de informaţii şi este subordonată direct şi nemijlocit centralei din Dresda. Oamenii care fac parte din această reţea au fost aleşi cu grijă din rîndurile celor mai zeloşi adepţi ai Reich-ului, la propunerea unor persoane de vază din mişcarea germană. Legăturile nu se fac decît prin verigile intermediare ale Serviciului de informaţii ; numai în cazuri excepţionale agenţi deosebit de importanţi vin în contact cu centrala din Dresda.

...Rețeaua din zona de frontieră și-a creat o mulțime de ascunzători sigure. Pentru această rețea se aleg agenți care vor intra în acțiune la începerea războiului. Organizația se pare că este abia în stadiul de constituire.

Printre agenții acestei rețele, în ultima vreme, se aleg persoane corespunzătoare care sînt dotate apoi cu aparate de emisie-recepție pe unde scurte (agentul a amintit chiar și de unde ultrascurte !).

...„Jochen Breitner" speră să obțină cu timpul informații și în această direcție și să reușească, probabil, să fixeze localitățile sau, după caz, și persoanele care au primit un emițător... La Praga activează un agent foarte important, după toate aparențele, depinzînd de centrală. La această concluzie a ajuns „Jochen Breitner" cu aproximativ 6—8 săptămîni în urmă, cînd a trebuit să fotografieze noaptea o schiță, în mare urgență. Pe această schiță erau însemnate — atît cît își mai poate aminti — capetele liniilor de apărare ; își amintește exact că una din aceste linii era trasată peste localitățile Hohenmauth-Iglau. Din cele ce s-au discutat în secție a aflat că reprezintă o linie de apărare a armatei cehoslovace în caz de pericol. Apoi „Jochen Breitner" și-a mai amintit despre o a treia linie, pornind la vest de Praga... Ne-a comunicat că de la acest agent — care are simbolul 2426-Franzl — se primesc foarte des informații și că sînt considerate secrete...".

Consemnările locotenent-colonelului Moravec nu omit nici cel puțin caracteristicile generale privind persoana necunoscutului. „După cele trei ore de discuție se poate ajunge la concluzia că avem de-a face cu un om care este foarte bine informat asupra unor amănunte privind secția din Dresda a „Abwehr"-ului. Intențiile provocatoare pot fi aproape excluse, deoarece respectivul a dat dovadă de prezență de spirit și competență chiar și cu ocazia unui interogatoriu rapid. Ar fi fost imposibil să se prezinte astfel în cazul în care ar fi memorat lucrurile sau i-ar fi fost sugerate".

Lunga și animata discuție s-a sfîrșit, conform celor amintite în raport, la ora 12,30 noaptea. Mașina neagră l-a dus înapoi

la Weipert şi aici ofiţerii din Serviciul de informaţii şi-au luat rămas bun de la necunoscut. Acesta, ajuns în partea cealaltă a graniţei, avea asupra lui trei mii de mărci şi două sute de coroane. Începînd cu această întîlnire, în toate însemnările ofiţerilor informativi cehoslovaci, el va figura sub simbolul „A-54".

Omul care abia de cîteva minute se afla în Germania nu putea bănui că ofiţerii cu care se întîlnise în biroul cazărmii din Komotau au discutat tot timpul drumului, la întoarcere spre Praga, numai despre el.

— N-am deloc impresia că ar putea fi doar fotograf. Pentru un fotograf are mult prea multe cunoştinţe, spuse nervos Moravec, în timp ce străbăteau şoseaua asfaltată care strălucea cu reflexe mate în lumina farurilor.

— În schimb, cu siguranţă că n-are nici figura unui provocator. La toate întrebările noastre a răspuns mult prea repede şi convingător. De altfel, cu greu ar fi putut şti dinainte ce-l puteam întreba, se auzi o voce din semiobscuritatea maşinii.

— E clar că n-a învăţat nimic dinainte, consimţi Moravec. Şi nici n-a avut de gînd să ne găsească descoperiţi. Dar de ce o face ? De multe ori foloseşte expresiile unui nazist.

— Şi eu am observat asta. Naiba ştie ce mai zace în spatele acestor lucruri..., spuse o a doua voce.

— Cred că vă legaţi în chestiunea asta de prea multe amănunte. Vrea bani şi noi îi dăm destui, se amestecă din nou prima voce.

— Adică îşi riscă capul pentru nişte bani... şi dacă îl dibuiesc cei de acolo !... Chiar el ne-a spus că ăia ştiu o mulţime din lucrurile care se petrec la noi. N-aş risca nici dacă aş primi de zece ori pe atîta.

— Bani şi muieri, stărui a doua voce.

— Nu pot crede asta, opinie prima voce.

— Domnilor, doar n-o să ajungem să ne certăm. Timpul va lămuri lucrurile, fiţi siguri de aceasta, îi linişti Moravec. Important este să obţinem de la el tot ce avem nevoie şi să nu-l lăsăm să ne vadă cărţile.

— Aş vrea însă să ştiu totul despre el, ripostă cu încăpăţînare prima voce. Aş fi mai liniştit.

La cîteva zile după întîlnirea cu A-54, pe cunoscuta adresă a „domnului Schimek" a sosit o scrisoare expediată la 16 aprilie cu trenul Teplice-Komotau. A-54 comunica că în ziua de 9 mai, la orele 20,30, va veni la biserica din Neugeschrei, de lîngă Weipert. Dorea să fie luat de o maşină căci, contrar planului stabilit, nu va putea rămîne mult, duminică trebuind să fie deja la ora 3 dimineaţa din nou pe teritoriul german, la Bärenstein. Promitea, în primul rînd, că va aduce materialul privind pe spionul 2426-Franzl.

Totul s-a desfăşurat din nou în mod precis, conform programului. A-54 a fost punctual şi la orele 20,30 era la biserică. De data aceasta însă ofiţerii şi agentul nu s-au mai îndepărtat spre Komotau, ci s-au abătut de la şosea, intrînd în pădurea de lîngă Schmiedeberg.

Informatorul a avut din nou multe de spus şi s-a despărţit de ofiţeri abia la ora 1,15 noaptea. A-54 le-a furnizat în primul rînd răspunsurile la chestionarul privind pe agentul 2426-Franzl; după declaraţiile lui era vorba de un oarecare Knahl, din Praga 7, str. Bubentsch 19.

În afară de aceasta, „Jochen Breitner" a prezentat o hartă pe care era marcată poziţia şi desenată casa pădurarului din Reichenberg, în care susţinea că ar fi instalată o staţie radio a spionajului militar nazist, a indicat numele unui cetăţean cehoslovac la care urma să se instaleze cît de curînd o staţie asemănătoare şi a descris un inginer care conducea instalarea staţiilor de emisie-recepţie în zona de frontieră cehoslovacă.

Locotenent-colonelul Moravec şi colaboratorii săi aveau însă unele rezerve faţă de aceste informaţii căci, reproducînd cuvintele lui Moravec, „nici chiar agentul nu era suficient de informat asupra materialului, deoarece susţinea că provine de la logodnica lui, secretara căpitanului Noak".

A fost preconizată o nouă întîlnire pentru înlăturarea anumitor neclarităţi, dar nu s-a fixat nici o dată precisă. La întîl-

nire urma să vină şi acea misterioasă „Yvonne", pentru a aduce unele materiale informative.

Ceea ce a urmat acestor evenimente poate fi caracterizat printr-o neîncredere reciprocă. După întîlnirea de la Schmiedeberg, „domnul Schimek" a primit o scrisoare expediată din nou cu vagonul poştal ce circula între Weipert şi Komotau.

A-54 se plîngea amarnic. Nu era mulţumit de primirea ce i se făcuse. Tot ceea ce spusese fusese imediat bagatelizat. Susţinea că înţelege bine ceha, că o cunoştea mai bine decît germana acelora care tratau cu el. Făcea aici aluzie la locotenent-colonelul Moravec, care nu vorbea bine germana. A-54 ştia însă cît sînt de valoroase informaţiile sale. La întîlnire a avut asupra lui adresele persoanelor care lucrau pentru spionajul german. Dar, văzînd desfăşurarea tratativelor, s-a hotărît să nu le predea. S-a gîndit serios la ruperea legăturilor. Totul însă ar putea fi reparat dacă pînă sîmbătă, 16.V, i se vor trimite bani în două scrisori pe adresa R.V. 13, Chemnitz, Post restant, Gara Centrală. În aceeaşi zi va trimite adresele şi numele agenţilor, ofiţerilor şi a mijlocitorului lor din Praga, care lucrau pentru Germania.

„Karl Schimek" a răspuns scurt la 14 mai, confirmînd primirea scrisorii şi a făcut reproşuri lui A-54 că are pretenţii prea mari. Unii oameni pe care îi prezentase ca spioni nazişti — cum ar fi Barovschka şi Talout — erau deja de multă vreme în închisoare.

Şi din nou scrisorile au început să circule de colo-colo. A-54 cerea 2500 de mărci, afirmînd că, dacă nu le va obţine, va trebui să ajungă la concluzia că Serviciul de informaţii cehoslovac nu se mai arată interesat în colaborarea cu el. Din Praga i s-a răspuns că va primi banii mai tîrziu. La 27 mai „domnul Schimek" i-a trimis pe adresa din Kamenz două plicuri. În fiecare erau cîte 1000 de mărci, cu 500 de mărci mai puţin decît ceruse A-54. „Domnul Schimek" a explicat că nu intraseră mai multe bancnote în plicuri, propunînd în acelaşi timp o întîlnire cu A-54 şi cu domnişoara „Yvonne" pentru 13 sau 20 iunie. Dacă A-54

va aduce materialul privind aruncătorul de mine german cu o traiectorie de 4 000 de metri — atunci va primi din nou bani.

Întîlnirea propusă nu a avut loc. În scrisoarea expediată la 1 iunie din Weipert, A-54 a comunicat că va trebui să participe la un exercițiu militar de două luni, la Freiburg, în cadrul companiei a doua din batalionul 22 de rezervă. În plus, a mai comunicat următoarele : spionajul german a stabilit o legătură cu Ministerul Căilor Ferate din Cehoslovacia. Învățătorul Pleyl, din Sorgenthal, — lîngă Weipert — a fost însărcinat de un oarecare Prokop, din Praga, să ia legătura cu Serviciul de informații german. Prokop obține material informativ de la un ofițer al armatei cehoslovace, locotenentul-major Herbst ; socrul acestuia, colonelul R, este angajat în Ministerul Apărării. Pentru informațiile sosite de la sursa lt. maj. Herbst, serviciul de spionaj nazist a plătit deja suma de 30 000 de coroane.

A-54 a mai indicat precis numele unui agent. Era Karl Seifert, care venea la Dresda în fiecare vineri și sîmbătă. „Pentru a putea fi arestat va fi suficient dacă în zilele amintite organele de siguranță ale Cehoslovaciei vor aștepta la punctele de trecere a frontierei. Seifert aduce cu el informații privind construcțiile de șosele, gările de marfă și aeroporturile militare.

Informațiile lui A-54 s-au confirmat și spionajul militar nazist a pierdut o serie întreagă dintre cei mai buni și mai prețioși agenți ai săi.

La o întîlnire personală nu s-a ajuns nici în perioada următoare. În schimb, s-a primit o nouă scrisoare, expediată din comuna Katharinaberg, în care A-54 scria : „Azi dimineață a venit la Dresda un om din Praga, comunicînd că oamenii care lucrau pentru căpitanul Noak la Praga, Leitmaritz și în alte părți, vor fi arestați în următoarele zile. Știrea aceasta a produs o mare neliniște la Dresda. Se crede că informatorul a fost un funcționar al poliției din Praga".

În același timp, A-54 atrăgea atenția asupra unei scrisori, care a fost probabil aruncată în cutie la poșta din Bodenbach sau Weipert. Scrisoarea era adresată domnului Herbst, Praga-Brevnov, Bélohorskà 199; expeditor : Anton Dvorák, Komotau,

Piața Masaryk. Această scrisoare trebuia interceptată de ofițerii informativi, căci conținea importante informații cu caracter de spionaj. În cele din urmă îi avertiza : „În interesul colaborării noastre, vă rog să fiți precauți. Într-un post de răspundere, la Praga, se află cineva care divulgă totul la Dresda".

Pentru aceste informații A-54 a primit 500 de mărci, iar încrederea în informațiile furnizate de el a crescut din nou. A-54 a amuțit însă brusc. Abia la 1 septembrie a dat din nou semn de viață. Avusese o mulțime de treburi legate de Jocurile Olimpice de vară care se organizaseră la Berlin. Sub pretextul participării la Olimpiadă, mulți agenți din Cehoslovacia sosiseră la Berlin și el ajutase la valorificarea știrilor aduse de aceștia.

Cea mai mare bucurie însă a făcut-o ofițerilor informativi știrea că A-54 împreună cu domnișoara „Yvonne" aveau de gînd să vină la 20 septembrie la Praga. Ea va trece granița undeva în Elveția Saxonă și va veni apoi la Praga, luînd trenul din Badenbach. A-54 va face o excursie cu motocicleta în Munții Metalici, trecînd frontiera pe la Weipert. Materialul îl va aduce el. Domnișoara pune însă o condiție. Va veni doar dacă va primi înaintea călătoriei la Praga, în două plicuri, 3500 de mărci și 200 de coroane.

Domnul „Karl Schimek" a trimis imediat suma cerută. Aceasta demonstrează că, pe lista agenților Serviciului de informații cehoslovac, rangul lui A-54 crescuse foarte mult. Întîlnirea urma să aibă loc la 19 septembrie în hotelul de lux Srovbek din piața Wenzel. Aici a fost rezervată o cameră pentru A-54 pe numele Ronsenfeld, iar pentru domnișoara „Yvonne" pe numele Werner. La hotelul Srovbek cei doi vizitatori din Germania erau așteptați.

Dar nici A-54 și nici domnișoara „Yvonne" n-au venit la Praga. În arhive s-a păstrat doar o vedere din Dresda, datată 20 septembrie 1936 și adresată „domnului Schimek". Textul este scurt, dar spune multe :

„Din păcate nu pot veni deoarece domnișoara noastră a avut un accident la A. în timp ce transporta bagajele. Mai mult am să-ți scriu în curînd. Nepotul tău, Rudolf V.".

Cei din Praga știau că una din scrisori fusese trimisă la adresa conspirativă a agentului, la Annaberg, în Saxonia. După conținutul vederii, ajunseseră la concluzia că domnișoara „Yvonne“ a fost probabil arestată de Gestapo sau de Serviciul de informații german, în timp ce încerca să ridice scrisoarea. Ofițerii de informații ajunseseră deja să creadă că colaborarea cu A-54 va înceta, înainte de a ajunge să capete o dezvoltare deplină, așa cum promiteau ultimele informații. Și tocmai atunci a sosit o nouă vedere, purtînd ștampila : Potsdam, 15 noiembrie 1936.

„Dragă unchiule, după cum vezi, mă aflu la Berlin. Eu n-am pățit nimic cînd a fost accidentul, dar domnișoara se reface cu greu de pe urma rănilor. După Crăciun vei primi vești de la mine. Salutări, al tău nepot, Rudolf Valter“.

După Crăciun însă nu a venit nici o știre. Se încheia oare pentru Serviciul de informații cazul A-54 ? Cu siguranță că nu, căci în dosarul lui A-54 se află o scrisoare, în plic galben, datată în 3 aprilie 1937. Este extrem de interesantă și ridică unele semne de întrebare.

PLICUL GALBEN

„Înainte de Crăciunul anului 1936 m-am oferit să colaborez cu dv. Propunerea mea a fost primită de dv. într-un mod foarte straniu, așa încît a trebuit să cred că nu sînteți interesați în această direcție. Între timp evenimentele v-au determinat să ajungeți la o altă părere. Aș vrea doar să vă amintesc că ați pierdut în Saxonia cîțiva agenți excelenți :

— comisarul de jandarmi Olbricht din Steinbach ;

— un funcționar și un tînăr angajat de la Serviciul de informații din Dresda ;

— domnul Zappe de la Serviciul de control al germanilor sudeți.

Sînt în stare să-i înlocuiesc pe acești oameni. Dacă la timpul potrivit n-ați fi refuzat oferta mea, ați fi evitat cel puțin să-l pierdeți pe domnul Zappe ; știam ce i se va întîmpla.

V-am anexat diferite materiale din care veți putea constata ce date vă pot furniza. În afară de aceasta, dețin două documente care sînt pentru dv. de mare importanță : 1. Un act de sabotaj pregătit pentru una din localitățile dv. importante din punct de vedere strategic ; 2. Destinația lucrărilor de fortificații începute în primăvară".

Scrisorii îi erau anexate informații privind datele ce le deținea „Abwehr"-ul, de la un ofițer cehoslovac, care nu le furniza decît de două ori pe an, de Crăciun și de Paști. De fiecare dată

aducea mult material, iar plata n-o accepta în coroane cehoslovace, ci numai în bancnote austriece.

În continuare, autorul scrisorii a anexat copiile unor informații primite din regiunea Leusitz. Despre sursa acestor informații nu cunoștea deocamdată nimic precis. Dădea date cu privire la Divizia 4-motorizată și despre sarcinile primite de omul de încredere al spionajului nazist din Asch, adăugînd și alte comunicări interesante. La sfîrșitul scrisorii explica în ce fel se ajunsese la arestarea agenților Serviciului de informații cehoslovac.

„Jandarmul Olbricht din Steinbach a fost arestat pentru că un oarecare funcționar cehoslovac a comunicat unui agent al Serviciului de informații din Dresda că Olbricht se află la Praga. Arestarea a fost făcută de oamenii Gestapoului din Annaberg, Fleischer și Mathaus. Olbricht a recunoscut totul.

Cei doi membri ai Serviciului de informații din Dresda au fost demascați separat. Funcționarul a fost arestat după ce a fost văzut la Annaberg ridicînd o scrisoare. Se susține că la percheziția de la domiciliul său ar fi fost găsite materiale. În ceea ce-l privește pe tînărul angajat, a fost arestat mai tîrziu, la Berlin, unde fusese transferat. Din procesele verbale ale interogatoriilor se poate constata că amîndoi au recunoscut foarte puține lucruri.

Zappe a căzut în cursa pe care i-au pregătit-o șeful Serviciului de informații din Dresda și agentul lui, Thümmel. Zappe credea că nu i se va întîmpla nimic dacă va recunoaște și dacă, în același timp, va scrie la Praga din însărcinarea Serviciului de informații german. Ultimul bilețel pe care vi l-a scris, de exemplu, a fost trimis cu știrea Serviciului de informații. În baza acestui bilețel, i-ați trimis — prin intermediul surorii sale — un chestionar. Trecerea peste frontiera sileziană a fost supravegheată de Noak și Thümmel... Tot ce ați hotărît sau ați realizat cu ajutorul lui Zappe a fost de fiecare dată fixat într-un proces-verbal. S-a putut constata astfel că sînteți bine informați asupra organizării Gestapoului și a altor organe. Din această cauză, conducătorul S.S. al Reichului, șef al Gestapoului și al

S.D.-ului, Himmler, a fost la 19 martie la Dresda unde a purtat discuţii cu conducătorii Serviciului de informaţii al armatei, ai Gestapoului şi ai S.D.-ului asupra necesităţii luării unor măsuri de reorganizare. Sînt informat asupra felului în care se va face reorganizarea. Depinde de răspunsul la această scrisoare dacă am să vă mai comunic şi în viitor chestiuni interesante... Sper că informaţiile trimise vă vor dovedi că este avantajos pentru dv. să colaboraţi cu mine. Condiţiile puse de mine vă sînt cunoscute. Nu le voi schimba. Aştept răspunsul dv., într-un plic sau în mai multe, pînă joi, 15 aprilie, pe adresa Erika, Post restant, Dresda-Gara Centrală".

Scrisoarea nu are semnătură şi este scrisă la maşină foarte dezordonat.

Şi iată că ne aflăm în faţa unei enigme.

În dosarul pe care locotenent-colonelul Moravec a scris mare, cu albastru, A-54, se află şi scrisoarea din plicul galben. Ceva însă nu este în ordine. „Erika" scrie că s-a oferit să colaboreze cu Serviciul de informaţii cehoslovac înainte de Crăciunul anului 1936. A-54 lucra însă cu Secţia a doua încă din 8 februarie 1936. De ce oare a urgentat oferta colaborării în aprilie 1937 ? În oferta pe care o făcea la 8 februarie 1936 anunţa că după un oarecare timp de colaborare va întrerupe orice legătură pe timp de un an, după care va da din nou de ştire. Scrisoarea din 3 aprilie 1937 înseamnă oare că a dat din nou de ştire ?

Există apoi un alt semn de întrebare : domnişoara „Yvonne". Înseşi datele care o privesc conţin deja contraziceri. Prima oară este amintită ca fiind soţia unui ofiţer şi că vine din Cehoslovacia, ea fiind aceea care l-a cîştigat pe A-54 pentru spionaj. Acestea sînt afirmate de el în scrisoarea din 17 martie 1937, cînd este menţionată pentru prima oară femeia necunoscută. A doua oară ea apare în cuprinsul declaraţiilor personale făcute de „Jochen Breitner" cu ocazia primei întîlniri de la cazarma Masaryk din Komotau. În raportul întocmit de locotenent-colonelul Moravec privind această întîlnire se spune că : A-54 îşi oferă serviciile pentru a plăti datoriile şi pentru a se putea căsători cu o angajată civilă care lucrează la registratura „Abwehr"-ului, la că-

pitanul Noak. Chiar aici se află deja o contrazicere. O dată este nevasta unui ofițer, altă dată logodnica agentului. Dacă presupunem că domnișoara „Yvonne" — fie ca soție a unui ofițer sau logodnică — nu a existat, atunci aceasta spune ceva. De ce totuși a inventat-o A-54 ? Două explicații par a fi cele mai plauzibile.

Creînd iluzia că are o colaboratoare, putea cere sume mai mari ; trebuia doar să satisfacă financiar și o a doua persoană. Sau a doua posibilitate : cu ocazia primei întîlniri el amintea că este doar un simplu fotograf, că majoritatea materialului îl are de la „Yvonne" care, ca secretară a secției principale, avea mai mult acces la anumite materiale secrete. Informațiile furnizate dovedesc efectiv că ele n-ar fi fost accesibile unui simplu fotograf. Voia deci A-54, care o inventase pe domnișoara „Yvonne", să țină în secret față de Serviciul de informații cehoslovac, cel puțin pentru cîtva vreme, adevărata lui funcție ?

Mai există încă o chestiune care nu este în ordine. Să ne amintim de întîlnirea prevăzută pentru 19 septembrie 1936 la hotelul praghez Srovbek . Aceasta nu s-a putut realiza deoarece „domnișoara" suferise, chipurile, un „accident" la Annaberg. După două luni se primea o vedere din Berlin, expeditorul ei fiind transferat acolo. Și în scrisoarea din 2 aprilie 1937 putem citi : „Cei doi membri ai Serviciului de informații din Dresda au fost demascați separat. Funcționarul a fost arestat după ce a fost văzut la Annaberg ridicînd o scrisoare... tînărul angajat, a fost arestat mai tîrziu, la Berlin, unde fusese transferat...". Ce trebuie să credem despre toate acestea ?

Prin discuția purtată în iunie 1964 cu fostul membru al Serviciului de informații cehoslovac, colonelul Alois Frank, n-am mai reușit să rezolvăm această enigmă. De la aceste evenimente au trecut un șir întreg de ani și multe se uită. Se pare că unele puncte din istoria lui A-54 vor rămîne pentru totdeauna neclarificate.

Totuși, există ceva care dovedește că este vorba de o singură persoană. În documentele de arhivă s-au găsit unele scrisori și notițe scrise de A-54 în anul 1936, deci înaintea ofertei din

3 aprilie 1937. S-au păstrat şi scrisorile celui care cerea răspuns la Dresda sub numele de „Erika“. Comparînd ambele scrisuri se poate constata o mare asemănare.

Se poate afirma aproape cu certitudine că ele aparţin unui singur om. În acest fel, motivul pentru care A-54 a oferit colaborarea sa pentru a doua oară rămîne, evident, o enigmă.

Du
plic
de
de
şi a
În a
mec
ţiei
sum
totu
nou
man
A
împo
drag
prop
Se p
niţii
cuno
detor
douri
Se
tive

SE PREGĂTEŞTE O NOUĂ ACŢIUNE

Cu siguranţă că la scrisoarea din 3 aprilie s-a răspuns repede. După cîteva zile a sosit din nou o scrisoare fără semnătură. În plicul mare, galben, se afla un al doilea plic pe care era scris de mînă : „Pentru şef". Expeditorul confirma primirea scrisorii de răspuns şi comunica cumpărarea unui aparat de fotografiat şi a unor plăci fotografice pentru care cheltuise 240 de mărci. În acelaşi timp trimitea unele informaţii — obţinute prin intermediul serviciului de spionaj nazist — privind colaborarea aviaţiei cehoslovace cu aviaţia sovietică. Şi din nou cerea bani. O sumă mai mare pentru a putea face faţă obligaţiilor. Nu vrea totul odată, dar de o sumă oarecare avea nevoie imediat. Din nou avertiza : „Atenţie ! Reţeaua Serviciului de informaţii german se întinde pînă în Ministerul Apărării, la Praga".

Activitatea mereu crescîndă a serviciului de spionaj german împotriva Cehoslovaciei dovedea clar că această ţară le era dragă naziştilor ca sarea în ochi. Acţiunile de sabotaj căpătau proporţii tot mai mari. Într-una din scrisorile sale, A-54 scrie : „Se plănuieşte un act de sabotaj asupra marelui depozit de muniţii de lîngă Deutschbrad, a cărui poziţie şi conţinut sînt precis cunoscute aici. Urmează să se ajungă în interiorul lui la o autodetonare. Acţiunea urmează să fie executată de membrii Komandourilor permanente de pază".

Serviciul de informaţii a primit de la A-54 copia unei directive strict secrete prin care o formaţie specială din „Luft-

waffe“ *), purtînd denumirea conspirativă de „Grupa de recunoaștere a O.D.L.“ (Comandamentul suprem pentru Luftwaffe), sub conducerea locotenent-colonelului Rowehl, era însărcinată să facă fotografii aeriene deasupra teritoriului Cehoslovaciei. Escadrila lui Rowehl era un ajutor de neprețuit pentru Serviciul de spionaj german.

La sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, unități americane au capturat documentele secrete ale grupei de recunoaștere Rowehl. Este ușor de presupus că spionajul american executat de cunoscutele avioane de tip U-2 a fost inspirat de rezultatele obținute de escadrila lui Rowehl.

Organele militare cehoslovace au fost însă primele care — datorită informațiilor lui A-54 — au cunoscut încă din primăvara anului 1937 această acțiune strict secretă a naziștilor. În baza experiențelor realizate deasupra teritoriului Cehoslovaciei, s-au organizat ulterior astfel de zboruri deasupra Franței, Poloniei, Iugoslaviei, Uniunii Sovietice și a altor țări.

Tot de la A-54 s-a primit informația că la 11 martie 1937 a fost predată în Elveția, căpitanului de aviație Häuser, o colecție de documente privind organizarea la sol a forțelor aeriene cehoslovace.

A-54 adăuga imediat că poate informa de unde provine acest material, contribuind prin aceasta la înlăturarea unui periculos agent al spionajului nazist. În respectiva scrisoare el menționa : „Cercetați pe toți aceia care, în interes de serviciu sau prin relații de rudenie, sînt apropiați directorului ministerial P. Din aceste cercuri se așteaptă la centrala din Dresda a Serviciului de informații materiale politice de extremă importanță. La următoarea adresă conspirativă, un ofițer din Praga trimite lunar informații : Siegfried Davidsohn, Dresda-N, Depozitul de țigări, Căsuța poștală nr. 65. Respectivul ofițer pune pe o sticlă o hîrtie umedă pe care scrie apoi informațiile și după aceea scrie cu mașina de scris pe aceeași hîrtie diferite chestiuni juridice. La expeditor figurează un birou de avocatură din Praga.

*) „Luftwaffe“ — denumirea aviației naziste.

După cîtva timp A-54 a comunicat și adresa agentului nazist Franz Iosef Klement, montor auto la Pilsen, strada Legiunilor cehe nr. 24, la familia Procházka.

Din cînd în cînd, A-54 schimba numele și adresa locurilor unde trebuiau trimise scrisorile. Alături de „Erika“, una din aceste adrese suna „Heribert Korn“, Post restant, Dresda-A, Gara Centrală și apoi „Hans Ioachim Warher“, Post restant, Oberwiesenthal/Erzgeb. La ultima adresă, el a cerut ofițerilor informativi să-i confirme în scris acordul lor pentru întîlnirea care urma să aibă loc la Karlsbad, în 5 iunie 1937.

A sosit cu trenul devreme, la 8,30 dimineața. Cu ofițerii informativi s-a întîlnit la Hotel Post. A-54 adusese cu sine nu numai acte privind reorganizarea Gestapoului și a spionajului militar pe timp de război, ci și extrase din declarații secrete făcute de Hitler și de generalul von Blomberg asupra inamicului numărul 1 — Cehoslovacia.

„Declar că am intrat de bună voie în slujba Serviciului de informații cehoslovac. Voi executa conștiincios sarcinile care mi se vor da și voi pune la dispoziție tot materialul documentar la care am acces. Lt. maj. Ioachim Wedel, Dresda-N, Carola Alee 14.“

O semnătură și o adresă. Ambele erau false. De acest lucru nu se îndoia nici unul din ofițerii informativi. Dar nu asta îi interesa acum. Ce spusese oare locotenent-colonelul Moravec înainte de întîlnire ?

— Nu-i trece nimănui prin minte să-l întrebe acum despre datele lui personale. Cînd și unde s-a născut nu ne interesează deocamdată.

— E clar că este de la „Abwehr“, adăugase căpitanul de stat major Fryč.

— Clar sau neclar, rîsese locotenent-colonelul, oricine ar fi, principalul este că ne furnizează informații. Nu credeți ?

Căpitanul de stat major Fryč dăduse încurcat din mînă.

— Totuși, am vrea ca de acum înainte să avem mai multe date despre el în cartotecă. Un anonim nu mi-e deloc agreabil. Nu pot să suport ideea să nu știu cu cine am onoarea să vorbesc.

— Fryč, te gîndești doar la cartotecă. Știu, ordinea în act
este foarte importantă, dar în acest fel vom reuși doar să-
speriem. Pentru înregistrări în cartotecă avem suficient timp
Oricum, el este într-adevăr o sursă nesecată de informații exce-
lente.

Locotenent-colonelul nu se înșelase deloc, căci sacul de infor-
mații al lui A-54 era fără fund. Scrisorile lui către Secția a dou
conțineau informații amănunțite asupra activității de spiona
a naziștilor.

În toamna anului 1937, A-54 a comunicat : la centrala din
Dresda a Serviciului de informații a fost înființat Biroul VII,
condus de căpitanul Dehmel. Oamenii de încredere ai acestui
birou sînt reprezentanți ai minorităților politice din Ceho-
slovacia. Sarcina lor constă în influențarea politică a minorită-
ților și în confiscarea broșurilor partidelor politice, ba chiar și
a afișelor privind manifestările culturale. Căpitanul Novak (pur-
tînd înainte numele de Noak) a fost avansat la gradul de maior ;
misiunea lui constă în pregătirea unor măsuri speciale îndrep-
tate împotriva Cehoslovaciei. Din Berlin s-au primit ordine ca
în termen de un an să se organizeze o rețea informativă contra
Cehoslovaciei în așa fel încît, în cazul unei mobilizări, să cores-
pundă tuturor cerințelor.

La 16 septembrie 1937, cei de la Secția a doua din Praga
știau deja că maiorul Novak, împreună cu un membru al Ser-
viciului de informații din München, plecaseră la 15 septembrie
în Austria, Ungaria și România.

În Austria trebuia să încerce să obțină un schimb de infor-
mații privind Cehoslovacia. În perioada respectivă exista deja
înțelegerea ca Austria și Germania să nu lucreze una împotriva
alteia în sectorul informațiilor.

La Budapesta, Novak a tras la hotelul Gellert și cîțiva oameni
de încredere din Cehoslovacia l-au vizitat acolo. Apoi Novak
a plecat și în România. Voia să reactiveze acolo vechi legături

informative, să înfiinţeze o celulă avînd menirea să transmită informaţii cu caracter de spionaj.

După reîntoarcerea maiorului Novak la Dresda, A-54 a trimis o informaţie asupra rezultatelor călătoriei. Tratativele cu ungurii s-au încheiat cu succes şi se pare că şi în România Novak a fost bine primit.

Conform informaţiilor lui A-54, în Austria, Ungaria şi România s-au înfiinţat celule de la care vor fi trimise ştiri cu caracter de spionaj pentru Germania.

Informaţiile asupra ţelurilor serviciului de spionaj nazist în Cehoslovacia produceau nelinişte. Abia acum a ieşit la iveală adevăratul scop al noului Birou VII, care s-a dovedit a fi o oficină de sabotaj împotriva Cehoslovaciei. El instruia oameni aleşi, de încredere, care, în cazul unui conflict armat, urmau să execute acte de sabotaj în toate punctele strategice.

Printre aceşti oameni nu exista nici un ceh. Naziştilor le era limpede faptul că cehii, într-un caz extrem, n-ar fi executat niciodată misiuni de sabotaj împotriva propriului lor stat ; din această cauză Biroul VII atrăsese mai ales germani sudeţi sau străini care prezentau absolută încredere şi locuiau în Cehoslovacia. Biroul VII stabilise în fiecare întreprindere mai mare sau obiectiv în construcţie punctele cele mai sensibile în cazul unui sabotaj. Centrala din Dresda a Serviciului de informaţii pusese mîna pe aproape tot planul privind alimentarea cu curent electric a oraşului Praga.

Din regiunile de frontieră au fost aleşi pădurari germani care se bucurau de încredere şi au fost invitaţi la Berlin la o expoziţie de vînătoare. Li s-au plătit toate cheltuielile din Germania, ei trebuind să furnizeze în schimb date despre stadiul lucrărilor de fortificaţii de la graniţa cehoslovaco-germană. „Acţiunea pădurarilor“ a fost condusă de căpitanul Hemprich, sub numele conspirativ „dr. Kirchbach“. Maiorul Novak s-a întîlnit la Zittau cu un ofiţer cehoslovac, plătindu-i acestuia suma de 80 000 de coroane pentru informaţiile furnizate.

Novak a plecat apoi imediat la Berlin, dovadă că era vorba de materiale foarte importante.

Existau unele semne că A-54 era receptiv față de femei. În timp ce „Yvonne" era, după cum susținea el, originară din Praga, nutrind din această cauză simpatii pentru Cehoslovacia, noua descoperire a lui A-54 venea din Rusia. Se numea Lidia Goroșkovova și era stenodactilografă în serviciul maiorului Novak.

Cele consemnate la 16 decembrie 1937 demonstrează că Serviciul de informații era interesat de persoana domnișoarei Goroșkovova. Se amintește aici, în urma unei întîlniri avute cu A-54, că acesta are relații intime cu Goroșkovova, secretara lui Novak. Propunerea lui de a o cîștiga pe această femeie i-a fost însă refuzată, în interesul securității sale.

În legătură cu cazul Lidiei Goroșkovova sînt interesante următoarele : Lidia era stenodactilografă la maiorul Novak, domnișoara „Yvonne" era secretară la maiorul Novak. Oare Lidia nu era una și aceeași cu domnișoara „Yvonne" ? Cert este însă că n-a avut cunoștință de relațiile lui A-54 cu Serviciul de informații cehoslovac. Aceasta demonstrează precauția cu care a lucrat A-54.

Dar să ne întoarcem la activitatea nemijlocită de spionaj a agentului A-54. Într-una din informații el a dezvăluit chestiuni interesante asupra vizitei făcute lui Adolf Hitler, la Obersalzberg, de fostul rege britanic Eduard al VIII-lea. (N.T.—ducele de Windsor). Acesta îl asigura pe Hitler că este 70% german și că este încredințat că națiunea engleză îl va rechema odată înapoi pe tron.

S-a discutat și chestiunea abdicării sale. Aceasta a fost forțată de primul ministru Baldwin, sub pretextul că o căsătorie cu divorțata doamnă Simpson ar fi de neconceput. Dar dedesubturile disputei dintre Eduard al VIII-lea și Stanley Baldwin erau de natură pur politică ; Baldwin nu era de acord ca pe tronul britanic să se afle un om care să se arate entuziasmat de ideile lui Adolf Hitler.

La întîlnirea de la Obersalzberg s-a discutat cu totul confidențial asupra posibilității ca în anul 1938 ducele de Windsor să se mute definitiv în Germania.

Locotenent-colonelul Moravec făcuse haz şi afirmase atunci :

„Cu Windsor ăsta Hitler a avut griji. Urma să sosească la el după-masă, la ora trei şi jumătate ; dar cum mai era vreme, după ce a mîncat, Führerul s-a întins pentru a ațipi puțin. Trenul special cu ducele a sosit cu o oră mai devreme. S-au temut să-l trezească pe Hitler, aşa că ducele, împreună cu doamna Simpson au fost duşi la lacul Königsee, la plimbare. Doamna Simpson şi-a stricat tocurile de la pantofi pe pietrişul de acolo, iar ducele aproape că s-a înfuriat. În cele din urmă însă toate s-au terminat cu bine. Ducele a fost atît de impresionat de întîlnirea cu Hitler, încît a uitat să se mai plîngă...".

Moravec nu spusese de unde cunoştea atîtea amănunte. Incontestabil, A-54 era într-adevăr foarte bine informat. „E ca şi cînd ar fi fost de față", îşi spunea locotenent-colonelul, gîndindu-se de multe ori prin ce canale ajungeau toate aceste informații amănunțite pînă la agentul său. Astăzi avem confirmarea că A-54 nu inventase aceste informații, căci sîntem în posesia declarațiilor fostului aghiotant al lui Hitler, F. Wiedemann. În memoriile sale, apărute la sfîrşitul anului 1964 la Hamburg, el descrie întîlnirea lui Hitler cu ducele de Windsor. Cele povestite de locotenent-colonelul Moravec cu ani înainte în legătură cu sosirea ducelui sînt reproduse aici aproape cu aceleaşi cuvinte. După cum afirmă Wiedemann, Hitler a discutat între patru ochi cu ducele aproximativ o oră. După plecarea acestuia, în prezența lui Wiedemann, Hitler l-a ridicat în slăvi pe duce pentru că, susținea el, ducele „are sentimente deosebit de prieteneşti față de Germania". Apoi, reflectînd, Hitler a remarcat cît de bine s-ar fi putut dezvolta relațiile dintre Anglia şi Germania nazistă, dacă ducele nu ar fi fost silit să renunțe la tron.

De o deosebită importanță pentru Cehoslovacia a fost informația asupra tratativelor purtate în Germania de preşedintele Consiliului secret de stat, ministrul de externe de mai tîrziu, lordul Halifax. Oficial, lordul Halifax venise în Germania ca in-

vitat al lui Göring la expoziția de vînătoare. Adevăratul motiv însă era întîlnirea cu Hitler, care a avut loc la Obersalzberg. Hitler și Göring au stăruit asupra retrocedării coloniilor. Ambii au promis însă să nu ridice această problemă înainte de trecerea a șase ani, dacă și Anglia va ține cont de „interesele Germaniei în Austria și Cehoslovacia". Halifax n-a obiectat cu nimic și în cele din urmă a acceptat, declarînd că Marea Britanie va duce în Europa o politică a neamestecului.

Faptul că această înțelegere a devenit apoi un fir conducător al politicii premierului N. Chamberlain, o demonstrează cele consemnate de acesta în jurnalul lui personal : „Vizita în Germania, după părerea mea, a fost un mare succes...".

Așadar, încă de la sfîrșitul lui noiembrie 1937, Serviciul de informații cehoslovac deținea materiale care solicitau tratarea cu precauție a relațiilor cu Marea Britanie. Încă de pe atunci guvernul britanic renunțase să intervină împotriva cuceririi de către Germania a Europei Centrale, arătînd dezinteres față de soarta ulterioară a Republicii Cehoslovace. Viitorul apropiat avea să demonstreze cît de exacte fuseseră cele raportate de A-54.

La 9 decembrie a sosit de la A-54, care acum semna „Voral", o scrisoare prin care anunța că va veni joi, 16 decembrie 1937, în jurul orei 19, în pădurea de lîngă Neugeschrei. Promitea, de asemenea, că va aduce știri interesante, mai ales asupra consfătuirilor importante ținute de la 1 la 6 decembrie la Dresda, conduse personal de șeful Serviciului militar de informații, amiralul Wilhelm Canaris.

Scrisoarea lui „Voral" a dezlănțuit la Secția a doua a Statului Major o adevărată agitație. În mințile ofițerilor informativi se mai învălmășeau încă știrile pe care A-54 le transmisese în ultimele săptămîni.

Cine era acest agent necunoscut care putea avea acces la astfel de documente ?

— Pun pariu că are pe cineva foarte bine informat, undeva sus, la Berlin, obișnuia să spună pe atunci locotenent-colonelul František Moravec. Vocea lui lăsa să se întrevadă o ușoară mul-

ţumire. Să ai pe cineva sus, la Berlin, de unde îţi veneau informaţii, era într-adevăr un fapt îmbucurător.

„Dar cine ar putea să fie ?" se întrebau toţi de la „a doua", în timp ce în capetele lor se învîrteau aceleaşi nume.

Himmler...

Canaris...

Blomberg...

Sau nici unul din cei trei, ci numai un necunoscut X.

Dar cine era ?

— Trebuie să-l cercetez mai îndeaproape, spunea la vremea aceea căpitanul de stat major Fryč colaboratorilor săi. Participa acum cu regularitate la fiecare întîlnire cu A-54.

— S-o faci cît mai discret şi să nu spui nimănui nimic despre asta, îl sfătuiau prietenii.

— Nu vă temeţi, îi liniştea „Faci", cum îi spuneau prietenii lui ; doar nu sînt novice.

Şi-ntr-adevăr, la Secţia a doua el nu mai era de mult un începător. Cu experienţa pe care o avea, a început, încetul cu încetul, să adune fapte mărunte ce trebuiau să formeze o imagine clară asupra acelui „Voral" care continua deocamdată să rămînă o apariţie fantomatică.

ÎNAINTEA FURTUNII

Pe străzile Berlinului se cuibăriseră umezeala şi frigul.

La Cancelaria Reichului, în dosul geamurilor închise, avea loc o consfătuire strict secretă ; doar puţine persoane fuseseră invitate : Hermann Göring ; ministrul de război, Blomberg ; comandantul suprem al armatei, general-colonelul von Fritsch ; comandantul suprem al marinei, amiralul Raeder ; ministrul de externe, von Neurath ; într-o parte şedea colonelul Hossbach, secretarul conferinţei.

Fix la ora patru, Hitler a păşit în încăpere. Din capul locului el a dat consfătuirii un aer mistic : „Dacă într-un timp mai mult sau mai puţin apropiat îmi va fi dat să mor, atunci vă rog să consideraţi aceste cuvinte ca fiind ultima mea dorinţă". Acestea au fost primele lui cuvinte, după care Hitler trecu la dezvoltarea planului „extinderii spaţiului vital german".

„Pentru îmbunătăţirea politicii noastre de apărare, primele ţinte, în cazul unor complicaţii de natură războinică, vor trebui, în mod concomitent, să fie Cehoslovacia şi Austria, pentru ca, în eventualitatea unei înaintări spre vest, să înlăturăm pericolul unui atac din flancuri...

Dacă Cehoslovacia va fi supusă şi vom realiza o graniţă comună germano-ungară, în cazul unui conflict germano-francez, putem să contăm pe o atitudine mai curînd neutră a Poloniei... Personal cred că Anglia, poate şi Franţa, după toate probabilităţile, au renunţat deja la Cehoslovacia, obişnuindu-se cu

ideea că Germania, mai devreme sau mai tîrziu, va rezolva această chestiune".

Cei prezenţi au primit cu satisfacţie declaraţia lui Hitler. Cînd consfătuirea, care durase mai mult de patru ore, luă sfîrşit, fiecăruia îi era clar ce plănuia Hitler : să zdrobească întîi Austria şi, în acelaşi timp sau imediat după aceea, Cehoslovacia. În procesul lui verbal, colonelul Hossbach a menţionat data de 5 noiembrie 1937.

La o lună după aceasta, şeful Serviciului de informaţii al armatei, amiralul Canaris, a sosit la Dresda pentru a supraveghea personal intensificarea spionajului nazist împotriva Cehoslovaciei. ,,Nu economisiţi nici bani, nici oameni ; folosiţi toate mijloacele, chiar şi spargerile sau omorul, pentru a obţine materiale documentare despre armata cehoslovacă !" Aceste ordine ale lui Canaris au fost aflate de ofiţerii Serviciului de informaţii cehoslovac de la A-54, cu ocazia întîlnirii pe care o avuseseră cu acesta în ziua de 16 decembrie, seara, la jandarmeria din Schmiedeberg.

Devenea clar că lupta dintre cele două servicii de informaţii atinsese apogeul. Naziştii mizau totul pe o carte. Să atace şi să pună mîna pe material cît mai mult posibil. Iată de ce erau acum atît de importante informaţiile lui A-54.

Ştirea plasării de către serviciul nazist de informaţii, în noiembrie 1937, a unor staţii de radio la Praga, Brno, Pilsen, Kaschau a produs nelinişte. Urmau să se adauge altele şi la Komotau, Brüx, Leitmeritz şi Budweis. Erau staţii mici de emisie-recepţie pe unde scurte, nu mai mari decît o maşină de scris, puse în funcţiune cu o antenă lungă de aproximativ 8 metri. Cu ajutorul acestor staţii, în cazul unei mobilizări, spionii nazişti urmau să ia legătura cu Dresda.

A-54 a adus adresele unor persoane către care se trimiteau informaţii cu caracter de spionaj. În Austria era J. Guenter din Viena, str. Belvedere 6 ; în România un oarecare Feldman din Braşov, str. Traian 81, la Antal Szakacz ; în Iugoslavia ştirile erau trimise pe adresa Sarajevo, str. Voievodului Putnik 21. Pentru recrutarea ca spioni a unor ofiţeri cehoslovaci, el l-a

amintit pe ataşatul militar al ambasadei germane din Praga, locotenent-colonelul Toussaint ; serviciul de informaţii nazist era foarte mulţumit de activitatea lui. Toussaint reuşise să-l cîştige ca spion pe căpitanul de stat major Loefler din Praga, strada Apărării naţionale 6.

În activitatea informativă a fost inclus şi postul de radio Leipzig. Prin intermediul unei ştiri fictive el urma să indice celor 264 de oameni de încredere care lucrau în Cehoslovacia, pentru Dresda, momentul în care să înceapă transmiterea informaţiilor. Preţios era faptul că A-54 promisese adresele acestor persoane.

Contactele personale cu A-54 se realizau din ce în ce mai greu. S-a hotărît ca întîlnirile personale să aibă loc la intervale de două luni ; la fiecare întîlnire se va stabili localitatea în care va avea loc următorul contact, termenul urmînd să-l fixeze doar A-54 printr-o carte poştală sau scrisoare adresată lui Emil Schwarz, Praga 12, strada Belgiană 18.

Scrisoarea sosită în 28 februarie din Gebirgsneudorf a dezlănţuit la Secţia a doua o activitate febrilă. Au fost convocaţi imediat tehnicieni, iar serviciul goniometrie a primit sarcini strict secrete. Ca urmare a celor comunicate de A-54, trebuia să se stabilească de unde va emite în ziua de 1 martie, între orele 5 şi 5,30, un emiţător de spionaj. Toţi cei care erau antrenaţi în această acţiune aşteptau cu nerăbdare rezultatul. Vor reuşi să determine poziţia emiţătorului ? Decepţia a fost mare cînd, cu toate străduinţele, încercările de a capta emisiunea nu au dat nici un rezultat. Locotenent-colonelul Moravec s-a consolat cu ideea că agentul poate încă nu începuse să lucreze cu emiţătorul. Slabă consolare. Singur A-54 putea da lămuriri, motiv pentru care ofiţerii se îndreptară foarte nerăbdători spre întîlnirea cu „cincizeci şi patru", care urma să aibă loc în seara de 4 martie, în pădurea de la Neugeschrei. Abia aşteptau să-l vadă, plimbîndu-se nerăbdători de colo-colo, privind în jur, pînă cînd A-54 şi-a anunţat prezenţa prin licărirea lanternei. Era punctual ca întotdeauna. Maşinile porniră imediat, îndreptîndu-se spre inte-

riorul țării, de data aceasta în direcția Laun, la comandamentul jandarmeriei de război.

— Emițătorul din Praga se află precis în funcțiune, a susținut A-54. Am asistat personal la interceptarea informațiilor.

— Și cu celelalte emițătoare ? Care-i situația lor ?

— Sînt gata pentru expediere, în ambalaje care nu bat la ochi, de exemplu în lădițe de margarină. Locul de destinație va fi scris în cehă, pentru ca pachetul să nu atragă atenția în timpul transportului.

— Cînd se va face aceasta ?

Și la această întrebare A-54 a putut să răspundă :

— Între 25 martie și 1 aprilie în împrejurimile Weipertului.

— Și în ce fel vor ajunge aceste emițătoare pe teritoriul Cehoslovaciei ?

A-54 descrise amănunțit planul Serviciului de informații german pentru furișarea în Cehoslovacia a acestor emițătoare. Un agent nazist va veni cu o lădiță la hanul „Turnhalle" din Bärenstein. Fără a atrage atenția, se va întîlni la un pahar de bere cu omul de încredere venit din Cehoslovacia. Sub supravegherea agentului, omul de încredere va duce emițătorul peste graniță ; în prima gară îl va da în păstrare la magazia de bagaje. În aceeași noapte, omul de încredere va trece din nou frontiera și va preda agentului, la Bärenstein, recipisa magaziei de bagaje. Abia acum va începe activitatea propriu-zisă a agentului. La Neugeschrei, va trece cu recipisa peste graniță și după ce va scoate emițătorul de la magazia de bagaje îl va expedia la adresa pregătită.

— Și cine va fi acest agent ? îl întrebă locotenent-colonelul pe A-54 în germana lui stricată.

Omul așezat în spatele biroului rîse amuzat :

— Eu, spuse el privindu-i țintă în ochi pe ofițerii de informații care erau nedumeriți. Eu o să vă aștept la Neugeschrei. Veți putea să examinați în amănunțime emițătorul, îl veți putea fotografia, o să vă notați adresa și veți putea să-i urmăriți drumul în continuare prin Cehoslovacia. De altfel, activitatea agenților dotați cu emițătoare este condusă de ofițerul S.S. Brett-

schneider. Acesta este atît de convins de securitatea lui încît, cu un paşaport al Reichului — emis pe propriu-i nume — va veni în Cehoslovacia prin Oberplan, Viena sau Brno, pentru a controla emiţătoarele.

Discutară apoi încă o vreme despre staţiile de emisie, după care agentul scoase dintr-un mic geamantan un teanc de documente pe care le sortă cu grijă.

— Va trebui să le fotografiaţi imediat, întrucît trebuie să le duc înapoi.

În timp ce unii ofiţeri au început să fotografieze, A-54 povesti alte noutăţi : „căpitanul Dehmel, de la centrala din Dresda, se află la Viena şi poartă tratative cu slovacii avînd orientări de dreapta în privinţa unei colaborări la acţiunile de zdrobire a Cehoslovaciei. Chestiunea modalităţii de atragere a slovacilor din partidul populist preocupă în mod intens, în ultima vreme, organele de informaţii naziste. Un oarecare Jungbach din Kamenz se deplasează cu regularitate în Cehoslovacia, conducînd acolo, cu ajutorul unor manifeste scrise în cehă, propaganda împotriva cehilor. În acest fel naziştii se străduiesc să exploateze la maximum nemulţumirile din Slovacia şi Ucraina subcarpatică şi să cîştige de partea lor, pentru colaborarea cu Germania nazistă, toate elementele cu vederi de dreapta.

Spionajul nazist intenţionează să antreneze în acţiunile lui şi înalţi funcţionari de stat care, impresionaţi de instigările politice împotriva Cehoslovaciei, au căzut pradă unei stări generale de depresiune. Aceştia urmează să livreze informaţii de spionaj în schimbul unor sume de bani depuse în conturi secrete în ţări neutre."

Întîlnirea s-a prelungit pînă noaptea tîrziu. Înainte ca A-54 să treacă din nou pe teritoriul german, a primit 3 700 de mărci şi 300 de coroane. În timp ce aşeza cu grijă banii în buzunar, A-54 a declarat, spre surprinderea ofiţerilor, că de acum înainte va colabora cu Serviciul de informaţii cehoslovac numai în schimbul unor sume care îi sînt necesare pentru acoperirea cheltuielilor reale ce le va avea.

Sora agentului A-54, doamna Martha Helbig, trăieşte azi la Neuhausen, în Saxonia. Ne-a povestit despre o vizită a fratelui ei făcută aproximativ în perioada în care avusese loc întîlnirea de la Laun.

„Fratele meu, îşi aminteşte doamna Helbig, venise pe atunci să viziteze părinţii. În timpul unei discuţii, el a spus : „Nu-mi place că Germania vrea să acapareze teritoriul statului vecin, că tinde să-l distrugă".

Unii din ofiţerii de informaţii care se întîlneau cu A-54 îşi puneau adeseori întrebarea asupra motivului care-l determina să colaboreze cu ei. Este posibil oare ca A-54 să fi început să recunoască, încă din anul 1938, adevăratele ţeluri ale nazismului ?

În ziua de sîmbătă 10 martie 1938, la şase zile după întîlnirea de la Laun cu A-54, la Schärding, lîngă Passau, trupe germane au trecut, *la orele 5,30 dimineaţa, peste graniţa Austriei. Ziarul englez „Daily Telegraph" a anunţat că 100 000 de oameni* ai Corpului 8 de armată german, avînd în frunte pe generalul Hauptmann, mărşăluiau în Austria, alături de alţi 5000 de S.S.-işti şi alte unităţi ale formaţiunilor partidului nazist.

La Ambasada Republicii Cehoslovace din Berlin, în ziua de duminică 11 martie, încă din primele ore ale dimineţii, domnea o activitate febrilă. Ştirea ocupării Austriei de către trupele germane sosise cu totul pe neaşteptate. Nimeni nu ştia ce se va întîmpla pe mai departe. Se vor opri coloanele germane în faţa frontierei cehoslovace ? Vor trece mai departe ?

Cînd funcţionarul de serviciu a înregistrat comunicarea de la radio, ambasadorul Mastný a fost trezit imediat. Somnoros, el stătea în camera lui de lucru. Apoi a început să se plimbe nervos de colo-colo. Ambasadorul se simţea ca un prizonier aflat în arest individual.

Deodată Mastný se hotărî. Deschise uşa şi însărcină secretarul să solicite o convorbire cu unul din reprezentanţii guvernului german. Hitler era la München ; trebuia să fie cineva la Berlin care îl înlocuia.

Ambasadorul se reîntoarse în birou, începînd din nou să se plimbe în sus şi-n jos. I se făcu poftă de cafea şi o comandă telefonic. După cîteva minute ceaşca aburindă se afla pe biroul lui. Mastný amestecă distrat cu linguriţa, ascultînd atingerile argintului de porţelanul fin.

Secretarul intră.

— Göring vă primeşte, domnule ambasador. Puteţi să mergeţi imediat la el. Mi s-a spus că a fost treaz toată noaptea şi că va rămîne cel puţin pînă la ora 12 la birou.

Mastný sorbi de cîteva ori din cafea. Fără a-şi încheia mantaua fugi în faţa ambasadei ; maşina lui îl aştepta deja. O luară pe străzile încă adormite ale centrului oraşului, căci abia mijea de ziuă. Pe clădiri fluturau steaguri cu zvastică.

Göring îl primi zgomotos :

— Intraţi, intraţi ! Vin, coniac, whisky ? Azi trebuie să beţi cu mine. Este o zi mare. Sau doriţi cafea, ceai... ? Preferaţi poate votcă — doar aveţi priză la ea, sau nu ? — spuse el făcînd aluzie la tratatul cu Uniunea Sovietică.

— Nu, nu, se bîlbîi ambasadorul surprins.

Göring rîse puternic :

— Bine, bine, ştiu doar.

— Domnule preşedinte al Consiliului de Miniştri, ce se va întîmpla cu Cehoslovacia ? Sper că trupele germane nu-i vor vătăma suveranitatea ?

Voluminosul Göring nu-l lăsă să termine :

— Dar bine, ce vă închipuiţi ? Cu Cehoslovacia vrem să trăim în cele mai bune relaţii de prietenie. Puteţi fi încredinţat că n-avem gînduri ascunse.

Mastný îl privi neîncrezător pe Göring. Îşi bătea joc de el sau cuvintele lui exprimau adevărul ?

Göring se îndreptă atunci spre fereastră şi, arătînd cu un gest larg spre stradă, spuse :

— Priviţi această linişte. Doar n-o s-o tulburăm din cauza unei oarecare Cehoslovacii.

Bătu cu degetele în geam. Apoi declară solemn :

— Vă dau cuvîntul meu de onoare că nu vom întreprinde nimic împotriva Cehoslovaciei.

Mai discutară un timp împreună, dar practic nimic important. Gîndurile lui Göring zburau de la o temă la alta.

Mastný își luă rămas bun.

În mașină îl aștepta secretarul cu știrea că și von Neurath îl va primi pe ambasador, ca locțiitor al lui Ribbentrop, care se afla în Marea Britanie. Se îndreptară într-acolo. Și von Neurath îl primi politicos pe Mastný, ba, chiar prea politicos.

„Nu, Germania n-are decît sentimente de prietenie pentru Cehoslovacia". Tratatul de arbitraj germano-cehoslovac de la Locarno, încheiat cu ani în urmă, mai era doar încă în vigoare.

Pe deplin liniștit, Mastný se reîntoarse la ambasadă. Göring și von Neurath îi restabiliseră echilibrul. Se așeză mulțumit la birou și începu să redacteze un raport către Ministerul de Externe. Era liniște, absolută liniște...

În Cehoslovacia însă, toți acei care cunoșteau planurile germane știau cu siguranță un lucru : de data aceasta era rîndul Republicii Cehoslovace.

Conform intențiilor lui Hitler, în această acțiune Polonia fascistă a lui Beck urma să joace un rol important. Faptul este dovedit și de telegrama expediată la 15.03.1938 de centrala din Dresda a Serviciului de informații către comandantul suprem al „Abwehr"-ului la Berlin, telegramă predată de A-54 Serviciului de informații cehoslovac. Conținutul ei se referea la poziția Poloniei în cazul unui conflict între Germania și Cehoslovacia. Semnatarul telegramei, Platzo, ofițer al „Abwehr"-ului, atrăgea atenția asupra următoarelor : în opoziție cu guvernul, populația Poloniei este ostilă Germaniei. În rîndul polonezilor s-a ajuns la concluzia că după anexarea Austriei va urma atacul asupra Cehoslovaciei, după care îi va veni rîndul Danzigului. Platzo reamintea vizita regentului Ungariei, Horthy, în Polonia ; cu această ocazie se pare că s-a ajuns la o înțelegere asupra

felului în care va putea fi îndepărtată „rîma slovacă" *). În cazul unui conflict, Polonia va fi împotriva Cehoslovaciei.

În afară de această comunicare, A-54 a mai furnizat și date din rapoartele secrete ale Comandamentului suprem al Wehrmachtului privind progresele făcute în ocuparea Austriei ; se mai aminteau aici unitățile care au participat la această acțiune, consemnîndu-se și reacțiile produse în Anglia, Franța, Italia și Cehoslovacia de marșul nazist din Austria.

Totul se desfășura deocamdată conform planului stabilit la 16 decembrie 1937 : la fiecare două luni urma să se realizeze o întîlnire personală. În scrisoarea din 5 aprilie 1938, A-54 îi comunica lui Emil Schwarz : „Ne întîlnim la 10 mai. Deoarece aduc cu mine un material greu, trimiteți o mașină sau luați doi oameni pentru a transporta materialul. De asemenea, mai am nevoie de o șurubelniță, de un ghem de sfoară rezistentă, de toate cele trebuincioase fotografierii și de un specialist care să se pricepă la emițătoare. Aduc un emițător și un receptor cu toate anexele. În jurul orei trei trebuie să mă reîntorc".

Scrisorii îi era anexat un mic plan. În locul marcat cu un „x" roșu urma să aștepte „Voral", cum semna A-54 pe vremea aceea, la ora 9,45. „Aproximativ în același loc în care ne-am întîlnit prima oară", scria A-54. Interesant este faptul că micuțul plan era foarte asemănător cu acea schiță pe care „dl. Schimek" o primise la 28 martie 1936, pe cînd se pregătea prima întîlnire a ofițerilor informativi cu cel care devenise acum cel mai bun agent al lor : A-54.

Avură însă ghinion. La 10 mai așteptară în zadar. „Voral" venise la întîlnire mai devreme. Însoțit de bagajul lui voluminos scruta împrejurimile pentru a vedea dacă nu se zărea unul din ofițeri. În locul lor apăru din pădure o santinelă a poliției vamale.

— Stai sau trag ! strigă grănicerul către omul cu două geamantane. A-54 șovăi doar o clipă.

---

*) Forma geografică a Cehoslovaciei înainte de Dictat.

— Du-mă la postul de jandarmi, spuse el în germană şi apucă bagajele. Ai putea să mă ajuţi, rugă apoi santinela. Omul poliţiei apucă unul din geamantane, fiind ferm convins că ajuta la transportarea unor materiale de contrabandă la postul de jandarmi.

La Weipert, „Voral" a cerut comandantului postului de jandarmi, Mácha, să telefoneze la Ministerul Apărării şi să raporteze totul. Din fericire, Mácha ştia de la ofiţerii informativi de existenţa lui „Voral". A păstrat deci bagajele la el şi l-a ajutat să treacă, fără să fie observat, peste frontiera cehoslovacă. Santinela care îl arestase pe „Voral" s-ar fi mirat cu siguranţă dacă l-ar fi văzut pe comandantul jandarmilor din Weipert cum se furişează prin pădure cu contrabandistul abia prins, conducîndu-l pe un drum sigur peste graniţă.

În dimineaţa zilei de 11 mai, geamantanele lăsate de A-54 la postul de jandarmi din Weipert au fost transportate cu maşina la Praga. Ele conţineau un emiţător secret pentru spionul german Hans Kosche, din Mukatscewo. Agentul A-54 urma să expedieze emiţătorul secret prin colet poştal expres, din Lom pe adresa Beno Weiss Herkovitz, Mukatscewo, str. Nedecey. Aparatul era plasat într-o cutie solidă de carton, sub un strat de săpun.

La Ministerul Apărării, atît aparatul cît şi modul lui de întrebuinţare au fost studiate şi fotografiate, după care expediate din Lom la destinaţie. Bineînţeles că în timpul transportului aparatul a fost sub permanenta supraveghere a ofiţerilor de informaţii, aşa cum a fost supravegheat apoi şi proprietarul lui, radiofonistul Hans Kosche. Împotriva acestuia s-au luat măsuri abia la cîteva luni după primirea emiţătorului. Concomitent cu arestarea lui a fost confiscat şi aparatul.

Kosche a rămas foarte uimit cînd a constatat că funcţionarii care-l arestaseră au mers la sigur, prezentîndu-i dovezi de netăgăduit asupra activităţii lui de spionaj în favoarea Germaniei naziste.

„Voral“ nu s-a lăsat influențat de eșecul din 10 mai. Două zile mai tîrziu, la 12 mai, ora nouă seara, el aștepta din nou la locul stabilit. Împreună cu František Moravec, care între timp fusese avansat colonel, și însoțiți de colaboratorii acestuia au plecat din nou spre Laun. Discuția ofițerilor cu A-54 a durat cîteva ore.

Știrile primite din Germania dovedeau că deasupra Cehoslovaciei se adunau nori întunecați.

În acele neliniștite zile ale primăverii și verii anului 1938, la granița cehoslovaco-germană era mare agitație. La adăpostul unor păduri adînci, prin prăpăstii și peste cărări se furișau ca niște umbre agenții germani cu misiuni secrete. Dacă întîlneau santinele germane se legitimau printr-o parolă și, fără nici un control, erau lăsați să treacă imediat. Pentru a se asigura o securitate absolută, în diferite sectoare parola era schimbată în fiecare lună. Astfel, în zona Sebnitz, în luna mai 1938 fusese aleasă parola „Teacă de sabie“.

Agenții erau ajutați mai ales de germanii care făceau parte din partidul lui Konrad Henlein. Aceștia s-au dovedit a fi cei mai utili colaboratori ai căpitanului Dehmel, conducătorul acțiunilor de sabotaj și al propagandei în Cehoslovacia. Din ordinul „Abwehr“-ului din Berlin, oamenii de legătură ai lui Dehmel au transportat clandestin din Dresda, Berlin și Viena șase pachete conținînd manifeste antistatale, care urmau să fie răspîndite pe teritoriul cehoslovac. Ele erau destinate membrilor partidului sudeților al lui Henlein. Alte manifeste au fost răspîndite în Slovacia, precum și printre cetățenii care vorbeau maghiara din Republica Cehoslovacă. Soldați de naționalitate slovacă sau maghiară erau îndemnați la dezertări în masă.

Manifestele conțineau indicații asupra felului în care se pot produce tulburări în armată. Naziștii n-au omis să se folosească și de vederile naționaliste ale celor făcînd parte din partidul slovac de dreapta ; în spiritul poziției lor, ei cereau în mod demagogic constituirea unui „stat slovac“ independent.

A-54 a înştiinţat însă despre acţiuni mult mai periculoase ale spionajului militar nazist. În imediata apropiere a graniţei — la Löbau, Pirna şi Kamenz — se construiseră depozite de armament. Destinaţia acestor arme era ca, pe căi ocolite, să ajungă în Cehoslovacia. Ele au fost transportate în republică în vagoane de marfă şi cu vasele de pe Elba. Materialele explozive erau ambalate în cutii de o jumătate de kilogram, purtînd inscripţia „compot" sau „marmeladă". În vagoane de cale ferată erau ascunse lăzi cu puşti şi mitraliere ; oamenii de încredere ai „Abwehr"-ului le însoţeau pînă la locul de destinaţie. A-54 a indicat cîteva depozite secrete de muniţii ale naziştilor aflate pe teritoriul Cehoslovaciei : la Reichenberg, Niemes, Aussig pe Elba, Brüx, Kaaden. Un mare depozit exista la Hannersdorf, altele se aflau în oraşe mai mari sau mai mici din zona de frontieră.

La acţiunile teroriste şi de sabotaj participau şi personalităţi din posturi de conducere din Germania. Cu paşapoarte false, ei călătoreau în Cehoslovacia, băteau toba propagandei şi constituiau grupe subversive de germani sudeţi. Grupele nu aveau prea mulţi membri, de multe ori nu erau mai mulţi de patru. Cu toate acestea, Serviciul german de informaţii îşi punea mari speranţe în ele. Una din aceste grupe, recrutată în împrejurimile Komotaului de agentul Sedmidubsky, urma să întrerupă legăturile telefonice dintre cazărmile Stefanik din Komotau şi micile fortăreţe din jur. Două grupe aveau misiunea să arunce grenade asupra unităţilor cehoslovace care mărşăluiau pe străzile Komotaului. Alte trei grupe primiseră însărcinarea să omoare pe reprezentantul administraţiei politice, pe ofiţerii de poliţie şi pe conducătorii Pazei securităţii statului.

De-a lungul străzilor din Komotau, spre interiorul ţării, se căutau poziţii secrete pentru plasarea mitralierelor grele ; ele trebuiau să facă imposibilă o eventuală retragere din oraş a unităţilor militare. Din informaţiile primite de la A-54, ofiţerii Serviciului de informaţii au aflat că armele, muniţiile şi mate-

rialele explozive destinate acestor grupe teroriste erau păstrate la o fermă din Sporitz ; totul fusese transportat pînă acolo în sacoşe şi geamantane. Muniţiile şi explozivele erau plasate în cutii de conserve de cireşe, sparanghel, prune şi pere.

Autorităţile cehoslovace au aflat şi numele persoanelor care pregăteau în Germania aceste acţiuni. Unui bărbat, purtînd numele conspirativ „Mock", din Zittau, îi fusese încredinţat sectorul începînd de la graniţa sileziană pînă la Elba. Un fost ofiţer cehoslovac, cu numele conspirativ „Waag", lucra la vama din Altenberg şi locuia la Dresda, strada Pillnitz. Acest „Waag" se „îngrijea" de sectorul începînd de la Elba şi pînă la Georgenthal, districtul Brüx. Inginerul Seifert, care se ascundea sub numele conspirativ „Sieg", locuia la Annaberg, în Saxonia, avînd telefonul numărul 2314. El controla sectorul de la Georgenthal pînă la graniţa bavareză. Grupele teroriste urmau să intre în acţiune în momentul în care, datorită neînţelegerilor dintre Cehoslovacia şi Germania, s-ar fi ajuns la folosirea forţei armelor. Acţiunea putea fi însă declanşată şi ca urmare a unui semn primit de la Berlin.

Oamenii de încredere ai naziştilor erau în permanenţă gata de acţiune, străduindu-se să afle amănunte despre reţelele de căi ferate, uzinele electrice, depozitele de muniţii şi, mai ales, despre progresele făcute la lucrările de fortificaţii de la graniţă. Unul din agenţi, un oarecare Jauernig, din Podersam, primea informaţii din cercurile aviatorilor. Mulţumită altui spion, Serviciul de informaţii german a aflat despre sosirea în Cehoslovacia a unor avioane sovietice ; ce-i drept, a cunoscut acest lucru abia după ce unul din avioane a fost nevoit să facă o aterizare forţată în România, din cauza unor defecţiuni tehnice.

Centrala din Dresda a Serviciului de informaţii german arăta mare interes pentru depozitele de muniţii înfiinţate de „Apărarea Roşie" în zona de frontieră cehoslovacă. Din această organizaţie făceau parte mai ales comunişti şi social-democraţi germani, precum şi cetăţeni devotaţi Republicii Cehoslovace.

Conform aprecierilor unui agent, existau cam trei sute de astfel de depozite. Unele din ele se găseau, se pare, în incintele școlilor minorităților naționale, în clădirile unor asociații muncitorești sau direct în locuințele comuniștilor germani ori ale social-democraților din Oberleutensdorf, Tisa, Weipert și din alte localități.

Se presupunea că în zona de frontieră vor crește încercările de puciuri ale coloanelor „Freikorp"-ului lui Henlein. Serviciul de informații german se aștepta ca aceste acțiuni să atingă punctul culminant în zilele de 21 și 22 mai 1938. În zilele respective urma să aibă loc atacul legiunilor sudeților germani, în zona Bodenbach — Tetschen — Bilin. Aceste legiuni, formate în Germania, erau compuse din transfugi sudeți de naționalitate germană.

Pe toate acestea le-a aflat colonelul Moravec de la A-54, în noaptea de 12 spre 13 mai, la postul de jandarmi din Laun. Nu mai exista nici o îndoială că Germania nazistă se pregătea să acționeze împotriva Cehoslovaciei în următoarele săptămîni sau chiar zile. Din acest motiv la Laun s-au discutat amănunțit cu A-54 posibilitățile unui contact în condițiile unor tensiuni politice și a unei mobilizări. S-a hotărît ca în cazul unei tensiuni politice „Voral" să telegrafieze de la Dresda un text oarecare pe adresa : E. Schwarz, Praga 12, strada Belgiană 18, firma de expediții Schenker. Dacă exista însă posibilitatea ca A-54 să vină la Weipert în ziua în care se va comunica știrea creșterii tensiunii, atunci acesta să ceară comandantului postului de jandarmi să telegrafieze la Praga, la Serviciul de informații al Ministerului Apărării, textul „Firma de expediții Schenker — verde — roșu — alb".

Un și mai mare interes îl aveau ofițerii informativi pentru stabilirea la timp a datei în care se va declara în Germania mobilizarea generală. Numai în acest caz A-54 urma să telegrafieze din Dresda pe adresa lui Schwarz. În numele unei edituri cunoscute el trebuia să comunice că sînt gata pentru a fi expediate cărțile solicitate. Dacă se indica printr-o cifră numărul cărților, atunci această cifră însemna data primei zile

a mobilizării generale. Data zilei de expediere a telegramei trebuia să fie astfel aleasă încît să fie identică cu ziua în care la centrala de la Dresda ar fi sosit știrea privind declarația mobilizării generale.

Evenimentele din zona de frontieră se desfășurau exact așa cum le anunțase „Voral". Teroarea împotriva populației cehe a crescut, înmulțindu-se atacurile asupra posturilor de jandarmi, clădirilor de poștă, instituțiilor și chiar asupra școlilor. La granița cu Cehoslovacia au fost deplasate numeroase unități militare ale Reichului.

Pe biroul generalului Krejci, șeful Marelui Stat Major al armatei cehoslovace, se afla însă o știre strict secretă venită din partea colonelului František Moravec, la care erau anexate informațiile agentului A-54. Pentru general era clar faptul că provocările naziste nu trebuiau să ajungă la realizarea punctului lor culminant, planificat pentru 21 și 22 mai. Din acest motiv el se strădui să-i convingă pe membrii guvernului cehoslovac că trebuie să se întreprindă ceva înainte de a fi prea tîrziu. În ziua de 20 mai 1938, guvernul cehoslovac s-a întrunit și a analizat situația din zona de frontieră. La ora 19,15 Marele Stat Major decretă starea de alarmă pentru toate comandamentele armatei. La mai puțin de două ore după aceasta s-a ordonat închiderea granițelor și mobilizarea unui contingent de rezerviști. Aviația și unitățile antiaeriene au primit ordinul de a trece în stare de alarmă. În ziua de 21 mai, unități ale Pazei securității statului au ocupat poziții de luptă la frontieră. La prînz, infanteria a ocupat poziții de apărare în cuprinsul fortificațiilor, iar după-amiază a urmat-o artileria. Luni, 23 mai, toate regimentele ocupară poziții ferme pentru a întări puterea de apărare a centurilor de fortificații.

Berlinul s-a văzut în fața unei probleme dificile și a ordonat amînarea acțiunii. În ziua de sîmbătă, 21 mai, Înaltul comandament al Wehrmachtului a analizat situația : „Canaris informează asupra evenimentelor din cursul nopții : nimic deosebit de consemnat. În Cehoslovacia se continuă măsurile ordonate privind mobilizarea generală. Sînt mobilizate în întregime con-

tingentele 1913 şi 1914, iar dintre specialişti numai contingentele din 1894 pînă în 1911, cu excepţia anilor 1904, 1906, 1909".

Luni, 30 mai 1938, Hitler a luat o hotărîre gravă, semnînd documentul cu numele „Războiul pe două fronturi cu centrul de greutate în sud-est". Documentul a intrat în istorie sub denumirea de „Cazul Grün" şi începe cu cuvintele : „Este hotărîrea mea nestrămutată ca în viitorul apropiat să lichidez Cehoslovacia printr-o acţiune militară".

Va fi Praga oare informată la timp asupra planurilor germane ? Şi de data aceasta „Voral" — A-54 dădu un ajutor de nepreţuit.

O ŢARĂ TRĂDATĂ

Mobilizarea generală în Cehoslovacia, măsurile de siguranţă luate la graniţă, creşterea tensiunii în Germania — toate acestea au îngreuiat considerabil întîlnirile cu A-54. Chiar şi schimburile de corespondenţă au devenit mai rare în vara anului 1938. După o tăcere de cîteva săptămîni, la 27 iulie, Emil Schwarz a primit o nouă scrisoare de la A-54. Era expediată din Katharinaberg, un semn că avusese norocul să poată trece pe teritoriul cehoslovac. „Voral" transmitea că după evenimentele din 21 mai, activitatea de informare a fost oprită temporar pentru a nu se atrage inutil atenţia asupra agenţilor Serviciului de informaţii german. Abia între 10 şi 30 iunie activitatea agenţilor a fost din nou intensificată : aveau misiunea să afle totul în legătură cu măsurile Cehoslovaciei privind mobilizarea generală.

Amiralul Canaris venise personal la Dresda pentru ca, în spiritul îndrumărilor lui Hitler privind „Cazul Grün", să elaboreze planuri pentru noua activitate a Serviciului de informaţii. Secţia VII — sabotaje — a căpitanului Dehmel a fost transformată în Secţia principală II. Conform informaţiilor lui A-54, această secţie dispunea acum de o armată uriaşă de colaboratori care lucrau cu febrilitate pe teritoriul cehoslovac. Au fost înfiinţate „Sonderkommando"-uri (grupe de asalt cu destinaţie specială — N.T.) avînd misiunea distrugerii în Cehoslovacia a obiectivelor strategice, a reţelelor de cale ferată şi a şoselelor. Pînă la sfîrşitul lunii iulie urmau să fie transportate în Ceho-

slovacia arme într-o cantitate nemaiîntîlnită pînă acum. Unități militare germane făceau zilnic exerciții de atacare a unor mici forturi, copii fidele ale fortificațiilor cehoslovace.

În sfîrșit, a sosit la Praga și știrea mult așteptată. „Voral" va veni la 4 august, seara, la postul de jandarmi din Weipert. În același timp a cerut să fie expediată suma de 1000 de mărci, pe adresa Heinz Welten, 123 Chemnitz, Post restant-gară, deoarece, pînă la sfîrșitul lui iulie, el trebuia să plătească o sumă mai mare.

Nu s-a ajuns însă la realizarea planificatei întîlniri și a fost amînată pentru ziua de 10 august, ora 9 seara, în pădurea de lîngă Neugeschrei. Dar și această întîlnire a fost amînată și abia după două zile s-au putut întîlni.

Cei din Praga s-au pregătit minuțios pentru întîlnirea cu A-54. La hotelul „Zlatá Husá" („Gîsca de aur", un hotel de lux, de faimă internațională), din piața Wenzel, i s-a rezervat lui A-54 o cameră ; scontau pe faptul că „Voral" va rămîne două zile în Cehoslovacia. Deoarece pînă acum în listele de evidență lipsea o fotografie a lui „cincizeci și patru" și pentru că majoritatea ofițerilor se împotriveau ca să i se ceară direct lui „Voral" o fotografie, s-a pus la cale fotografierea lui prin surprindere.

La 12 august, noaptea tîrziu, ofițerii au sosit cu „Voral" la Praga. Discuțiile au avut loc într-o locuință de pe strada Apărării naționale. A-54 a fost însă primul care îi surprinse pe ofițerii ce-l fotografiau.

— Poftim, aici aveți actul meu de naștere. Nici nu știți, cel puțin, cum mă cheamă.

Le-a întins o hîrtie îngălbenită, plină cu timbre vechi și ștampile. Căpitanul de stat major Fryč a luat actul și a ieșit din încăpere. Fotografierea lui n-a durat decît cîteva secunde.

O zi mai tîrziu, pe biroul colonelului Moravec se afla o fotocopie a certificatului de naștere al lui A-54. În jurul biroului se adunaseră mai mulți ofițeri ai Serviciului de informații.

— Ar trebui să ştim dacă certificatul este valabil, spuse Moravec încet şi privi pe rînd, cu ochi întrebători, expresiile celor din jur.

— Unele date corespund, îşi dădu părerea Fryč. Vîrsta, de exemplu, şi accentul lui clar de saxon.

— Desigur, îl întrerupse Moravec nerăbdător. Acestea corespund, dar numele...

Care era numele de pe certificatul de naştere pe care „Voral" îl dăduse ofiţerilor la 12 august 1938 ?

Datele sînt diferite.

Un ofiţer informativ e de părere că pe acest certificat era scris numele adevărat al lui A-54.

Un altul, întrebat fiind cînd au aflat ofiţerii numele celui mai bun agent al lor, răspunde : „Cîndva, între 1939 şi 1940". Se pare însă că deja mai înainte de aceşti ani, anumite urme şi indicii rezultate din discuţiile cu A-54 au dus la presupunerea că ar fi vorba de...

În cele din urmă a apărut şi a treia informaţie. Conform acesteia, numele adevărat al lui „Voral" a fost aflat abia după sfîrşitul războiului, în anul 1945.

Iată şi un moment important. La începutul verii anului 1945, M. Böswart *) a predat Ministerului Apărării documente care rămăseseră în locuinţa lui. Printre acestea se afla şi fotografia unui bărbat pe care pînă acum nu-l cunoaştem decît sub numele de „Voral" şi A-54. Fotografia aceasta a fost privită de unul din ofiţeri. Un altul l-a întrebat : „Acesta este Paul ?" Ofiţerul, un colonel, dădu afirmativ din cap : „Da, el este !"

Paul era adevăratul nume de botez al lui A-54. Bineînţeles că există şi posibilitatea ca ofiţerii informativi să fi aflat acest nume abia după reîntoarcerea lor la Praga, în mai 1945, din exilul de la Londra. Dar faptul că-l numeau atît de familiar Paul demonstrează că numele le era cunoscut de mai multă vreme. De aceea este foarte probabil ca actul de naştere al lui A-54, fotocopiat de căpitanul Fryč la 12 august 1938, să fi fost

*) M. Böswart, sculptor, proprietarul casei în care a locuit A-54 în timpul şederii lui la Praga.

original. Este posibil însă să se fi aflat numele lui A-54 şi în perioada din 1939 pînă în 1940. Mai tîrziu, în decursul războiului, ar fi fost desigur greu sau chiar imposibil.

Ofiţerii ţineau foarte mult la informaţiile furnizate de A-54. În acelaşi timp însă, sub nici un motiv, securitatea lui nu trebuia să fie periclitată, mai ales că în ultimul timp pierduseră o serie întreagă de agenţi avînd simbolul A şi indicative cu numere care mergeau de la cincizeci în sus.

Doar cu un an în urmă A-50, un maior din Dresda, a fost prins de contraspionajul german şi, la puţine zile după demascarea lui, a fost executat ca spion. Motivele arestării n-au putut fi clarificate la Secţia 2. Ca atare, s-a cerut cîtorva agenţi să le afle. Din fericire, temerile existente nu s-au adeverit — nu imprudenţele ofiţerilor informativi cehoslovaci fuseseră cauza. A-50 fusese descoperit din cauza propriei sale imprudenţe. Primind odată 2 000 de mărci pentru activitatea lui, a organizat o petrecere cu prietenii. Fiind cu siguranţă ameţit, nu-şi ţinuse limba şi spusese mai mult decît ar fi trebuit.

A-51 era tipul caracteristic al spionului care vinde informaţii. Lucra la Serviciul de informaţii al „Abwehr"-ului din Weiden, în Bavaria ; legătura cu el era, în general, menţinută prin ofiţerul Palecek, din Serviciul de informaţii. Pentru sume respectabile A-51 furniza informaţii preţioase care, cu toate că erau de calitate, nu atingeau niciodată valoarea informaţiilor lui A-54. Acest A-51 trecea de cele mai multe ori frontiera sub cele mai fanteziste deghizări, venind odată la o întîlnire îmbrăcat cu sutana unui franciscan.

A-52 era ofiţer în aviaţia germană. Legătura cu el era ţinută din Elveţia, de căpitanul de stat major K. Sedlácek — nume conspirativ „Kazi". În mod oficial activitatea lui se desfăşura sub masca de „ziarist". Înainte de plecarea în Elveţia, unde şi-a început activitatea în 1936, el a fost trecut oficial în rezervă, cerîndu-i-se apoi, conform unui contract de muncă, să scrie articole de ziar pentru o agenţie de presă din Praga. Mai tîrziu, K. Sedlácek a stabilit o strînsă legătură cu şeful Serviciului de informaţii elveţian, Hausmann.

Şi, în sfîrşit, a mai fost şi A-53, un ofiţer superior german, care a lucrat însă un timp relativ scurt pentru Serviciul de informaţii cehoslovac, după care a dispărut. Poate fusese demascat, poate se temuse de urmările activităţii lui.

Nici unul din agenţii purtînd simbolul A — şi erau din cei mai buni — nu a atins nivelul de informare al lui A-54. Din această cauză se ţinea atît de mult ca, oricare ar fi fost împrejurările, să i se asigure toate condiţiile pentru a putea transmite informaţiile. La o întîlnire s-au stabilit următoarele : pe timp de pace va trimite informaţiile nu numai la adresa care îi era cunoscută, adică Emil Schwarz, Praga 12, strada Belgiană 18, ci şi la noua adresă de acoperire, J. Antonin Orlik, Praga 16 — Smichov, str. Smetana 7. În cazul unor întîlniri personale, acestea trebuia să aibă loc numai la gara din Neugeschrei şi întotdeauna la ora 9 seara.

Întîlnirea urma să se stabilească în felul următor : ,,Voral" va trimite din Dresda o carte poştală cu un text oarecare, în care însă trebuie să apară cuvîntul ,,Dresda" ; semnătura va începe cu litera V. A doua zi după expedierea cărţii poştale, va avea loc întîlnirea în gara Neugeschrei, unde ofiţerii de informaţii îl vor aştepta pe ,,Voral" cel mult un sfert de oră. Dacă nu venea, ofiţerii urmau să-l aştepte la jandarmeria din Weipert şi la postul vamal care era lîngă gara Neugeschrei ; poate că îi aştepta întîmplător acolo. Dacă nu se va întîmpla aceasta, atunci însemna că întîlnirea devenise imposibilă în ultimele momente.

Legătura cu A-54 nu trebuia să se întrerupă nici pe timp de război. ,,Voral" a fost de acord să preia un emiţător cehoslovac. Urma să înveţe să-l manevreze şi, în caz de conflict, să emită cu regularitate ştiri pentru Praga. În afară de aceasta, o persoană intermediară urma să menţină contactul cu A-54 în Germania, în caz de război ; o să-i scrie pe adresa Arno Poppitz, Chemnitz, Alterheinerstrasse 15/I şi din cînd în cînd o să se întîlnească cu el, mai ales la Leipzig. Dacă va eşua şi această

legătură, atunci mai exista şi a treia posibilitate : să trimită o ştire scrisă cu cerneală simpatică la o adresă de acoperire aflată într-unul din statele neutre.

Împreună cu ofiţerul de informaţii A. Frank, „Voral" ieşi din casa de pe strada Apărării naţionale. Frank o luase înainte.

— Priviţi, spuse el ridicînd repede mîna, acolo se află maşina dv. „Voral" se opri o clipă. Nu putea să bănuiască nimic. Acesta era momentul aşteptat de trei bărbaţi aflaţi într-o maşină postată în cealaltă parte a străzii. Perdelele erau trase, aparatele de fotografiat pregătite. Erau ofiţerii Tauer şi Fort de la Secţia 2 şi un lucrător din laboratorul foto.

Fotografiile reuşiră excepţional. Una din ele a fost inclusă în lista de evidenţe ; celelalte, dintre care şi fotografia în care Frank îi arată lui „Voral" maşina care îl aştepta, au fost depuse în arhivă. Acolo au rămas pînă astăzi.

Maşina se îndreptă spre centrul oraşului.

— Iubesc Praga, spuse „Voral". Este un oraş minunat. Aş vrea să locuiesc aici.

— Şi aceasta va fi cîndva posibil, îi răspunse un ofiţer îmbrăcat în costum închis — dar nici el nu credea. Nici unul din ei nu putea bănui în acea clipă că nu peste multă vreme situaţia se va schimba. Cel care astăzi era aici acasă se va afla undeva departe peste graniţă, în timp ce „Voral" îşi va vedea dorinţa împlinită.

Se opriră în faţa restaurantului Mánes, se aşezară sub coroana largă a unui castan şi priviră cerul care începea să se întunece. Un chelner tînăr le aduse cina pe o tavă de argint.

— Povestiţi-mi ceva despre Germania, îi ceru lui A-54 cel care-l invitase.

A. Frank îşi aminteşte şi astăzi, aproape cuvînt cu cuvînt, răspunsul lui „Voral" :

— În Germania sînt S.S.-iştii în uniformele lor negre. Îi urăsc de moarte.

Nu spusese însă de ce.

Discuţia s-a referit apoi la alte chestiuni. Discutară despre contul pe care „Voral" îl va avea la o bancă elveţiană, în caz că va trebui să se refugieze din cauza celor în uniformă neagră pe care îi ura atît de mult.

Şi colonelul František Fryč îşi aminteşte de o discuţie avută cu A-54, din întîmplare, tot la cafeneaua Mánes.

— Luam cina la Mánes şi discutam despre diferite lucruri. Deodată A-54 amuţi un timp. „Ştiţi, domnule Fiedler, de ce colaborez cu dv. ?" Nu aşteptă însă ca domnul „Fiedler" — aşa mă numeam oficial pentru „cincizeci şi patru" — să-i dea răspunsul. Răspunse singur întrebării sale : „Am în mine sînge slav şi aparţin şi de voi. Mama mea e originară din regiunea Lausitz".

Aici, ori A-54 a spus cu bună ştiinţă un neadevăr, ori F. Fryč nu-şi mai aminteşte, după atîţia ani, afirmaţia exactă a lui „Voral".

Am întrebat-o pe doamna Helbig de originea mamei sale. Şi răspunsul ? „Nu, mama noastră era originară direct din Neuhausen, dar părinţii ei erau din Lausitz". Deci, în ceea ce priveşte originea slavă, era totuşi ceva adevărat.

Trei zile după întîlnirea de la Praga, din însărcinarea colonelului Moravec, căpitanul de stat major Fryč şi căpitanul de stat major Rybar au plecat la Weipert. Aici au luat legătura cu comandantul postului de jandarmi şi i-au ordonat că dacă vor aresta eventual pe cineva care se va legitima cu parola „Voral", să-l elibereze imediat. În caz că „Voral" ar avea asupra lui materiale scrise sau va dori să comunice ceva, atunci jandarmii din Weipert urmau să raporteze acestea imediat la Praga, la telefonul cu numărul 716—35 sau 715—05. Pînă la sosirea ofiţerilor, materialul trebuia păstrat cu grijă. Un ordin similar au primit şi preşedintele poliţiei de stat, dr. Benes, inspectorul şef al poliţiei vamale, Cerný, conducătorul patrulei de noapte pe şoseaua spre Karlsbad, precum şi comandantul Pazei securităţii statului din Neugeschrei, inspectorul şef Habada, a cărui coloană patrula de-a lungul şoselei spre Karlsbad. În acelaşi timp, cei doi ofiţeri cercetară dacă printre membrii poliţiei

vamale sau ai Pazei securităţii statului nu se găseau elemente care nu prezentau încredere. Singurul membru de naţionalitate germană al Pazei securităţii statului era, după informaţiile culese de inspectorul şef Habada, un element care prezenta încredere absolută.

Totuşi, la două zile după vizita ofiţerilor, omul fu mutat la controlul vamal din motive de siguranţă.

Nimeni nu cunoştea ziua sau ora în care naziştii urmau să dea lovitura. La 15 august, serviciul lor de recunoaştere declara că situaţia politică este încordată. La 12 septembrie a început la Nürnberg congresul partidului nazist al lui Hitler. Fanaticul Führer s-a folosit de ocazie pentru a ataca Cehoslovacia într-o cuvîntare pătimaşă, ţinută în faţa a mii din adepţii săi, ameninţînd deschis că se va socoti el cu Cehoslovacia.

Exact în acelaşi timp în care Hitler tuna şi fulgera de la tribuna congresului din Nürnberg, în încăperile unei case de întîlnire a Serviciului de informaţii cehoslovac dintr-o vilă din Praga-Podbaba, avea loc una din cele mai interesante convorbiri cu A-54. Spre surprinderea tuturor ofiţerilor, el adusese spre examinare unele mostre ale celor mai noi substanţe explozive germane. Acestea au fost date specialiştilor spre cercetare.

Rezultatul cercetărilor a fost comunicat Serviciului de informaţii al Marelui Stat Major din Ministerul Apărării de către Institutul tehnico-militar al aviaţiei, sub numărul J. 23812 secret /IV/2 1938.

,,Voral" le povesti apoi din ce cauză fusese silit să restrîngă contactele cu Cehoslovacia. Primise ca ajutor un tînăr ofiţer din Berlin. ,,Cît era ziua de lungă era cu mine" spuse supărat A-54. ,,Mai mult chiar, seara trebuia să merg cu el la cazinou sau în diverse societăţi. În plus, pînă la 1 septembrie a locuit la mine, aşa că n-am putut nici măcar să dorm ca lumea. Acum, în sfîrşit, a plecat" — oftă uşurat ,,Voral".

La aceeaşi întîlnire el a învăţat să manevreze şi aparatul de emisie cu care urma să transmită informaţiile pe timp de război. În scrisoarea pe care o trimisese lui Emil Schwarz cu patru zile înaintea acestei întîlniri, îi rugase să-l instruiască

în radiotehnică. „A sosit vremea să învăţ şi asta", le scria el, făcînd indirect aluzie la faptul că se apropie ziua pe care Hitler o hotărîse pentru atacul asupra Cehoslovaciei.

Este posibil ca „Voral" să fi învăţat să mînuiască aparatul de emisie construit de un oarecare inginer Budik, dar este mai mult ca sigur că nu l-a primit niciodată. Afirmaţia este întărită de două ipoteze. În primul rînd, nu s-a consemnat nicăieri că s-au primit de la A-54 ştiri pe calea undelor, venite de pe teritoriul german şi, în al doilea rînd, Serviciul de informaţii cehoslovac nu avea nici un interes ca emiţătorul lui Budik să ajungă în Germania. Pentru timpurile respective aparatul era perfect şi ar fi fost foarte neplăcut dacă ar fi căzut pe mîna Serviciului de informaţii german.

Discursul lui Hitler la congresul partidului nazist de la Nürnberg a fost semnalul care a dus la intensificarea activităţii grupurilor „Freikorp"-ului lui Henlein. În noaptea de 12 spre 13 septembrie au avut loc numeroase atacuri, dezordini şi acte teroriste. Guvernul cehoslovac a instituit legea marţială asupra districtelor Falkenau, Eger, Karlsbad, Elbogen, Neudeck, Kaaden, Böhmisch, Krumau, Graslitz, Joachimstahl şi Bischofteinitz.

În noaptea cînd se vărsase sînge în multe localităţi de frontieră şi pe unde patrulau acum înarmaţi membrii partidului sudeţilor germani al lui Henlein, ofiţerii Frank, Fryč şi Tauer plecaseră din Praga pentru a-l conduce pe agentul „Voral" înapoi la Weipert. A fost un drum plin de aventuri. Maiorul Alois Frank se gîndeşte deseori şi astăzi la acea noapte ; memoria i-a reţinut fiecare amănunt, de parcă ar fi fost abia ieri.

„Am părăsit Praga cam în jurul orei 9,30 seara — îşi începe amintirile A. Frank. La volanul maşinii era Tauer, lîngă el şedea A-54 iar în spate eram eu şi Fryč. Cînd am ajuns în apropiere de Weipert se lăsase deja noaptea. Ştiam că se petrece ceva. Pe străzile oraşelor prin care trecuserăm mărşăluiau adepţi fanatici ai lui Henlein ; auzeam strigătele lor. Speram însă să ajungem cu bine la graniţă. Deodată Tauer frînă brusc. Strada era barată de un lanţ compus din aproximativ cincisprezece oameni înarmaţi. Unul din ei a tras de cîteva ori. E de rău, mi-am

spus eu. Dezamorsarăm pistoalele din buzunare și așteptarăm desfășurarea evenimentelor. Cel care salvă situația a fost însă A-54. Sări din mașină și strigă ceva oamenilor. Unul din ei ieși din rînd și discută un timp în șoaptă cu „Voral". Apoi omul îl salută și ceilalți rupseră rîndul. Mașina se puse în mișcare și „Voral" sări din nou în ea ; trecurăm pe lîngă oamenii înarmați ai lui Henlein și aceștia ne salutară foarte respectuoși. Nouă însă nu ne venea deloc să rîdem. Știam cu toții că fără prezența de spirit a lui „Voral", Serviciul de informații cehoslovac ar fi pierdut nu numai pe trei din membrii săi, dar și pe cel mai bun agent al lui.

La Weipert sosirăm apoi cu bine. Cînd ne luarăm rămas bun de la „Voral", acesta ne spuse parola care ne garanta o întoarcere sigură la Praga : „Langer Max" (N.T.—Max Lunganul). Și într-adevăr, am întrebuințat parola. Am mai fost opriți odată, dar Tauer le strigă deja de departe cuvintele „Langer Max". Fără să fim controlați, am fost lăsați să trecem și din nou am fost salutați și ni s-au făcut semne prietenești.

Acțiunea „Freikorp"-ului a dat însă peste cap planificarea timpului nostru. La Praga, unde se adunau toate știrile privind evoluția situației din zona de frontieră, erau deja îngrijorați de soarta noastră. Se dăduse chiar alarma. În zori însă am ajuns teferi la Praga și măsurile luate pentru găsirea noastră au fost revocate".

În acest fel deci s-a sfîrșit întîlnirea din septembrie cu A-54.

După aceea, evenimentele au năvălit ca o avalanșă.

În timp ce oamenii din Cehoslovacia se pregăteau să-și apere patria, lovitura a venit din spate. La 28 septembrie 1938, cu o oră înainte de prînz, Benito Mussolini l-a chemat la telefon pe Attolico, ambasadorul lui la Berlin.

Mussolini : Aici Ducele. Mă auziți ?

Attolico : Da, vă înțeleg.

Mussolini : Prezentați-vă imediat la cancelar și spuneți-i : guvernul britanic mi-a cerut prin lordul Perth să intermediez

în chestiunea germanilor sudeți. Dezacordurile sînt minore. Spuneți-i cancelarului că eu și Italia fascistă sîntem de partea lui. El trebuie să hotărască. Dar spuneți-i că eu sînt de părere să accepte propunerea. Mă auziți ?

Attolico : Da, vă aud.

Mussolini : Grăbiți-vă !

La cîteva ore după aceasta s-a comunicat că în ziua următoare urmau să se întrunească la München : Hitler, Mussolini, premierul britanic N. Chamberlain și șeful guvernului francez Daladier, pentru a purta tratative asupra relațiilor germano-cehoslovace.

La 29 septembrie, ora 13,45, la Braunes Haus (Casa brună— N.T.) din München, în jurul unei mese joase ședeau Hitler, Mussolini, Chamberlain și Daladier.

Începeau tratativele privind Cehoslovacia, fără a fi de față nici un reprezentant al Cehoslovaciei.

Plin de sine, Hitler declară că nu mai este dispus să aștepte în continuare. În Germania se află 240 000 de refugiați din Sudet. Cehoslovacia amenință pacea Europei. Prelungirea tergiversărilor ar fi o crimă.

Mussolini aprobă dînd din cap și își trecu mîna peste capul pleșuv.

Daladier și Chamberlain îi mulțumiră lui Hitler pentru că-i invitase la conferință. Apoi declarară amîndoi că ar dori să-l primească pe reprezentantul Cehoslovaciei. Hitler și Mussolini refuzară. Erau amîndoi de aceeași părere : nu era necesar.

La ora 3 plecară cu toții să ia prînzul. În timpul mesei, Hitler și Daladier schimbară impresii despre primul război mondial, în timp ce Chamberlain discuta cu Mussolini. Apoi continuară tratativele.

La sfîrșit, Mussolini prezentă textul dictatului gata pregătit dinainte.

Îl citi și așteptă să fie tradus.

Punctul unu fu acceptat în unanimitate.

La celelalte puncte se aduseră unele modificări de ordin stilistic, dar care nu schimbară cu nimic textul dictatului.

La zece seara conferința de la München luă sfîrșit. Cehoslovacia era obligată ca pînă la 10 octombrie să cedeze Germaniei naziste teritoriile de la frontieră.

Patru semnături.

Hitler... Mussolini... Chamberlain... Daladier...

În timp ce Hitler îi povestea lui Daladier despre cele trăite de el în primul război mondial, un avion, avînd la bord delegația cehoslovacă, lua startul din Praga-Ruzyn, îndreptîndu-se spre München. După o oră și douăzeci de minute, la 16,20, ateriză. La aeroport, delegația era așteptată de o mașină a poliției și de cîțiva funcționari ai Gestapoului. Delegații fură duși la hotelul „Regina". Li se spuse să aștepte că acum nu are nimeni timp pentru ei.

Apoi delegația a fost condusă la Braunes Haus, unde a fost întîmpinată de cîțiva funcționari corecți.

Abia tîrziu, după miezul nopții, delegația era chemată în camera conferinței. Se mai aflau acolo Daladier, Chamberlain și mai mulți membri ai delegațiilor lor...

În cameră domnea o căldură înăbușitoare. Reprezentanții cehoslovaci Mastný și Masaryk stăteau în fața britanicilor și a francezilor ca niște delicvenți care își așteaptă condamnarea la moarte.

— Domnii mei, cu cîtva timp în urmă am ajuns la un acord privind cedarea teritoriilor locuite de germani, din zona de frontieră, spuse cu o voce monotonă Chamberlain și privi în gol. Dădu apoi lui Mastný textul acordului, se retrase cu un pas și oftă.

Daladier plecă jenat capul.

Audiența luase sfîrșit.

Cehoslovacia era trădată de aliații ei.

O ŞTIRE SOSITĂ LA TIMP

După Dictatul de la München s-a emis un ordin care interzicea activitatea de informare împotriva Germaniei naziste. În principiu, ordinul s-a executat la toate diviziile, corpurile şi comandamentele trupelor terestre. Aceste măsuri nu-l determinară însă pe colonelul Moravec să rupă legăturile cu A-54 — cel mai important agent al său. Şi el ştia de ce n-o face : calitatea informaţiilor lui ,,Voral" era de un nivel atît de înalt, încît, fără colaborarea lui, n-o putea scoate la capăt.

După München, timp de cîteva săptămîni, A-54 n-a mai dat nici o ştire. Au fost săptămîni pline de evenimente dramatice. La 5 octombrie, dr. E. Beneş a demisionat şi Cehoslovacia a rămas fără un conducător al statului. Abia la 30 noiembrie a fost ales noul preşedinte, dr. Emil Hacha. Ca preşedinte al Consiliului de Miniştri a fost desemnat Rudolf Beran, şeful partidului agrar. Unul după altul, partidele politice intrară de bună voie în ,,Partidul Unităţii Naţionale". La 20 octombrie, printr-un decret guvernamental, activitatea Partidului Comunist Cehoslovac a fost interzisă în provinciile Boemiei.

La Berlin suna clopotul de înmormîntare a Republicii Cehoslovace.

Adolf Hitler a emis noi directive : ,,...va trebui să devină oricînd posibilă distrugerea restului Cehoslovaciei. Ţinta acţiunii va trebui s-o constituie o ocupare fulgerătoare a Boemiei şi a Moraviei, izolîndu-se Slovacia. În cadrul pregătirilor trebuie

să se cuprindă şi măsurile care să asigure — în acelaşi timp — securitatea graniţei de vest". La aceste directive, generalul Wilhelm Keitel, şeful Înaltului comandament al Wehrmachtului, mai adăugă la 17 decembrie următoarele : „Cazul va trebui să fie prelucrat sub rezerva că nu va fi de aşteptat o rezistenţă demnă de consemnat. Pentru străinătate trebuie să reiasă clar faptul că este vorba doar de o acţiune de pacificare şi nu de o operaţiune războinică".

La sfîrşitul lui februarie 1939, a sosit la Ministerul Apărării o nouă scrisoare de la A-54. Semnaliza pericol. „S-a decretat starea de tensiune — scria „Voral". Situaţia este foarte serioasă !"

La cîteva zile după aceasta, Serviciul de informaţii a primit o scurtă ştire. A-54 comunica că la 10 martie 1939, ora 7 dimineaţa, va fi la gara din Turnau, în sala de aşteptare a clasei a II-a. Conform înţelegerii prealabile, din data stabilită trebuiau să se scadă şapte zile ; termenul întîlnirii era deci ziua de 3 martie. La Turnau a plecat Fryč, care participase mai înainte la cele mai multe întîlniri cu A-54.

Ca întotdeauna, şi de astă dată „Voral" fu punctual. La graniţă se legitimase cu paşaport emis la 18 ianuarie 1939 de autorităţile din Sayda/Saxonia, pe numele Paul Hans Steinberg, reprezentant comercial.

Căpitanul Fryč se întîlni cu A-54 în restaurantul gării. „Voral" aştepta la o masă bînd o cafea neagră. De cum intră, Fryč observă nerăbdarea lui „Voral". Tot timpul arunca priviri în jur. Zărindu-l pe ofiţer, i se lumină figura. Se ridică imediat şi veni în întîmpinarea vechiului lui cunoscut. Îşi dădură tăcuţi mîna.

— Bine că aţi venit, în sfîrşit. Astăzi era foarte important !

— Am întîrziat puţin pe drum, se scuză Fryč. Am fost siliţi să circulăm mai încet.

„Voral" dădu din cap.

— Ştiu. E un ger tare neplăcut şi peste zi se topeşte zăpada.

Ieşiră. În faţa gării îi aştepta maşina. Căpitanul deschise portiera şi-i dădu întîietate lui „Voral" ; acesta se aşeză comod

în fotoliile capitonate. Fryč trînti portiera și mașina se puse în mișcare în direcția șoselei spre Praga.

— Despre ce-i vorba ? întrebă nerăbdător ofițerul și-l privi pe „Voral".

— La Berlin hotărîrea decisivă a fost luată. Cel tîrziu pînă la 15 martie Cehoslovacia nu va mai exista !

Căpitanul Fryč simți că respiră cu greu. Aerul din mașină i se păru deodată înăbușitor. Știa că „Voral" a spus adevărul și totuși nu-i venea să creadă. Atît Anglia cît și Franța avertizaseră cu cîteva săptămîni înainte : „se pune ceva la cale, pregătiți-vă să faceți față celor mai grele încercări." Știrile sosite din Germania nu făceau decît să confirme toate acestea. Și iată că acum zvonurile, mai mult sau mai puțin credibile, deveneau un adevăr datorită celor spuse de A-54. Nu, A-54 nu mințea. De nenumărate ori se putuseră convinge că „Voral" nu inventează.

A-54 a informat foarte amănunțit pe ofițerii de informații, divulgîndu-le toate planurile germane, care prevedeau : în jurul datei de 13 martie naziștii intenționau să producă tulburări la Brno, Iglau și în alte orașe cu populație germană. Se stabilise ca agenții lui Heydrich din Serviciul de siguranță chiar să omoare unele notabilități din rîndul minorităților germane. Aceste omoruri urmau să fie puse pe seama autorităților cehoslovace și să fie folosite ca motiv în acțiunea Germaniei naziste îndreptată împotriva Cehoslovaciei.

Și de data aceasta informațiile lui A-54 s-au confirmat în întregime. La 13 martie, 600 de germani atacară postul de jandarmi Stannern, de lîngă Iglau. Doi jandarmi fură grav răniți și alți doi mai ușor. Mai mulți polițiști au fost de asemenea răniți în timp ce au încercat să împiedice marșul spre centrul orașului al unor germani din împrejurimile Brno-ului. La Iglau naziștii au smuls steagul cehoslovac de pe clădirea primăriei, înălțînd în locul lui steagul cu zvastica. La Praga, studenții germani s-au dedat la provocări.

Cu siguranță că încă de la 3 martie colonelul Moravec ajunsese la concluzia că de acum înainte menținerea legăturilor cu

A-54 nu se va mai putea realiza decît din străinătate. Din această cauză, „Voral" a primit cîteva adrese la care urma să furnizeze informaţiile. Două din acestea erau din Anglia, alte două din Olanda.

Care a fost reacţia guvernului cehoslovac faţă de informaţia primită de la A-54 privind ocuparea iminentă a Cehoslovaciei ? Era informat guvernul asupra acţiunilor puse la cale de Germania nazistă împotriva Republicii Cehoslovace ?

În perioada dintre 3 şi 7 martie mai mulţi membri ai guvernului au fost informaţi asupra pregătirilor germane privind ocuparea Cehoslovaciei. La 7 martie această ştire a ajuns la Praga şi pe calea Serviciului de informaţii francez.

În loc să ia măsuri pentru apărarea securităţii Republicii, mai mulţi reprezentanţi ai guvernului şi-au închipuit că aceste zvonuri sînt lansate de propaganda nazistă pentru a produce confuzii şi nesiguranţă în Cehoslovacia. Abia la 11 martie a aflat întregul guvern cehoslovac planurile naziste îndreptate împotriva Republicii Cehoslovace.

În acele zile, colonelul Moravec s-a prezentat la palatul Kolovrat, în care guvernul îşi ţinea şedinţa, şi a cerut ca ministrul apărării, generalul J. Syrovy, să fie chemat în anticameră, încunoştinţîndu-l asupra situaţiei. Syrovy s-a reîntors în sala de şedinţe pentru a informa guvernul.

Despre cele ce s-au întîmplat pe atunci în sala de şedinţe ne relatează vicepremierul J. Havelka, prieten intim al preşedintelui din vremea aceea, dr. E. Hacha :

„Cînd Syrovy ne comunică cele aflate de la colonelul Moravec, ministrul de externe, dr. František Chvalkovsky, nu-i dădu crezare. Cu asentimentul celorlalţi miniştri prezenţi am cerut imediat legătura telefonică cu Ambasada Cehoslovaciei la Berlin. Pe atunci, ambasador ad-interim era cumnatul meu, consilierul de legaţie Schubert. I-am spus : la Praga circulă zvonuri în legătură cu pregătirile germanilor pentru o ocupaţie militară a Cehoslovaciei. Am cerut să-mi spună care e părerea lui şi dacă e ceva adevărat din toate acestea. Schubert m-a asigurat însă că la Berlin este linişte deplină şi că, hotărît, nu

se va putea întîmpla nimic din cele presupuse. După primirea acestei asigurări nici unul din miniştri nu se mai îndoia de faptul că informaţiile armatei nu se bazau pe adevăruri."

Generalul de armată Syrovy i-a comunicat lui Moravec, care-l aştepta, ştirea primită de la consilierul de legaţie Schubert, interesîndu-se apoi de unde avea Moravec aceste informaţii. Colonelul Moravec n-a indicat sursa lui, ci a subliniat doar că ştirile erau de provenienţă absolut sigură şi verificată.

Dar acest avertisment n-a fost ultimul. Prin intermediul generalului Syrovy, guvernul era informat în mod sistematic asupra investigaţiilor Serviciului de informaţii. Tauer, un membru al acestui serviciu, îl vizita aproape în fiecare noapte pe generalul Syrovy la locuinţa lui. Chiar şi cu două zile înainte de 15 martie, în 13.III, guvernul cehoslovac a fost avertizat cu insistenţă. Termenul precis al ocupaţiei naziste era cunoscut acum. A-54 comunicase că, în după-amiaza zilei de 14 martie, trupe de paraşutişti vor fi lansate deasupra aeroportului Praga-Ruzyn, iar seara urmau să fie ocupate oraşele Pilsen şi Ostrava. Cu o zi mai tîrziu, la 15 martie 1939, se va trece la ocuparea propriu-zisă a teritoriului Boemiei.

În ziua de 13 martie 1939, dis-de-dimineaţă, ofiţerul Frank, din Serviciul de informaţii, s-a prezentat cu aceste ştiri la palatul Kolovrat.

„Ajuns în palatul Kolovrat, povesteşte A. Frank, am cerut unui funcţionar să-l cheme imediat pe generalul Syrovy. După oarecare vreme, în micul salon în care mă aflam apărură Syrovy, premierul Rudolf Beran şi ministrul de externe dr. Chvalkovsky. I-am raportat generalului Syrovy cele comunicate de „cincizeci şi patru". Pentru o clipă toţi rămaseră stupefiaţi. Apoi Chvalkovsky se răsti la mine, spunîndu-mi că toate acestea sînt imposibile. Informaţiile pe care le are din Berlin sînt de cu totul altă natură. În Germania domneşte o linişte deplină. În această clipă interveni Syrovy, străduindu-se să atenueze afirmaţiile lui Chvalkovsky. Atrase atenţia asupra faptului că nu departe de graniţa cehoslovacă sînt concentrate trupe germane. Chvalkovsky îl întrerupse însă imediat.

Singurul care n-a scos o vorbă a fost Beran. Stătea lîngă ei, asculta atent şi trăgea din ţigară. M-am retras. Generalul Syrovy mă mai rugă însă să-l informez imediat ce aflu alte ştiri."

Evenimentele care au urmat s-au desfăşurat foarte rapid. În privinţa celor mai importante ştiri, A-54 nu se înşelase nici de astă dată. Vremea nefavorabilă a împiedicat Înaltul comandament german să realizeze acţiunea de atac a paraşutiştilor asupra aeroportului de la Ruzyn. Din ce cauză n-a fost ocupat oraşul Pilsen, nu este clar. Ostrava însă a fost într-adevăr ocupată la 14 martie de unităţi germane şi aceasta tocmai în timpul în care un tren special al preşedintelui Hacha, aflat în drum spre Berlin, nu depăşise nici măcar frontiera de stat a Cehoslovaciei.

Poziţia guvernului cehoslovac dovedeşte cu claritate că cercurile conducătoare se resemnaseră cu soarta pe care Hitler o hărăzise Cehoslovaciei. Aceasta nu mai reprezenta o simplă nehotărîre ; aceasta era o capitulare, o adevărată trădare a naţiunii !

DECOLAREA

Colonelul Moravec îl vizită pe ataşatul pentru aviaţie al ambasadei britanice la Praga. La discuţia strict confidenţială care a avut loc participă şi maiorul Gibbson, împuternicitul Serviciului de informaţii britanic în Cehoslovacia. Activitatea lui fusese camuflată sub masca unui funcţionar al biroului de paşapoarte din cadrul Consulatului general britanic la Praga.

Cei doi ofiţeri englezi şi-au dat seama că li se oferea o ocazie excelentă de a crea obligaţii ofiţerilor Serviciului militar de informaţii din Cehoslovacia.

— Vom face tot ce ne va sta în putinţă, spuse plin de înţelegere Gibbson, în timp ce ataşatul militar îl aproba dînd din cap.

— Ar fi bine, îi ceru maiorul Gibbson colonelului Moravec, dacă aţi lua toate măsurile pentru a pleca cît mai curînd din Praga pe calea aerului.

Moravec nu aşteptă să i se spună de două ori. A dat imediat ordinul să se scoată din arhiva Serviciului de informaţii cele mai importante materiale şi listele de evidenţă. Totul depindea acum de felul în care se va reuşi ţinerea în secret a acestor măsuri faţă de agenţii S.D.-ului (Serviciului de siguranţă) şi ai Gestapoului. Se cunoştea faptul că încă de la începutul lui martie membrii Serviciului de informaţii erau supravegheaţi.

Pînă și locuințele ofițerilor erau ținute sub observație. Întîmplarea a făcut însă ca unul din ofițeri, Alois Frank, să se mute doar cu puțin timp în urmă din locuința sa situată în piața Ural, într-o altă locuință pe strada Piave. Din acest motiv, el era singurul care — deocamdată — nu se afla sub controlul direct al agenților germani. Aceasta a fost cauza pentru care colonelul Moravec i-a încredințat lui A. Frank misiunea de a transporta cu mașina lui personală documentele de arhivă la vila din Podbaba, folosită mai înainte pentru întîlnirile cu agenții.

Din ziua de 12 martie, A. Frank a început să facă zilnic mai multe transporturi de material din cartierul Dejwitz în cartierul Podbaba, aflat în apropiere. Intrarea în garajul vilei se făcea direct din stradă. Era suficient deci să intre cu mașina în garaj, să descarce materialele și să plece apoi după alte pachete. Timp de două zile au fost transportate documente secrete în acest garaj.

În ziua de 14 martie s-a oprit în fața garajului un mic camion acoperit cu o prelată impermeabilă. Șoferul și însoțitorul lui, fără să scoată vreun cuvînt, au descuiat garajul, au intrat cu mașina înăuntru și au început să încarce materialul. În mai puțin de două ore camionul a ieșit din garaj, a străbătut în viteză cartierul de vile al Pragăi, a cotit prin străzile din Mala Strana și după cîteva clipe a dispărut în dosul porților ambasadei britanice. Însoțitorul șoferului și-a frecat satisfăcut palmele. Era maiorul Gibbson. O importantă parte a documentelor Serviciului de informații din Ministerul Apărării al Cehoslovaciei se afla acum în mîinile Serviciului secret britanic.

Colonelul Moravec a fost însă atît de prevăzător încît n-a cedat britanicilor cele mai prețioase documente. Printre acestea se aflau și rapoartele privindu-l pe A-54. Bănuia că informațiile lui A-54 îi vor fi de folos pentru consolidarea poziției sale în exil.

Termenul zborului a fost stabilit pentru ziua de 14 martie 1939, cu douăzeci și patru de ore înainte de ziua care le fusese comunicată că ar fi aleasă de naziști pentru ocuparea Republicii Cehoslovace. Ofițerii care trebuiau să părăsească Cehoslovacia

împreună cu colonelul Moravec n-au vorbit nici celor mai apropiaţi membri de familie — în cele mai multe din cazuri — despre intenţia lor. Folosindu-se de situaţia extrem de încordată care domnea în Slovacia, unde exista pericolul unui puci al extremiştilor de dreapta, ei au declarat că se pregătesc să plece în misiune la Bratislava, Zilina, Trencin sau în alte oraşe slovace.

Cu pregătirile propriu-zise ale zborului a fost însărcinat tot Alois Frank, care îşi aminteşte şi azi foarte bine de acel 14 martie 1939.

„În jurul orei 13 am sosit la aeroportul Ruzyn, povesteşte A. Frank. Pe drum m-am uitat tot timpul cu atenţie în jurul meu căci, cu toate că agenţii Gestapoului nu cunoşteau locuinţa mea, nu era imposibil ca unul din ei să mă fi descoperit din întîmplare. Dar toate păreau să fie în cea mai perfectă ordine. Aveam sarcina să raportez de îndată colonelului Moravec dacă la aeroport se va prezenta cineva la mine vorbindu-mi în engleză sau germană.

Mă plimbam nervos prin hala aeroportului în sus şi în jos. Nu se zărea nimeni care părea să mă caute. Cam după un ceas am ieşit şi dintr-o cabină telefonică am chemat Secţia a doua. Deoarece mă temeam să nu fiu interceptat am vorbit în germană. Am raportat că deocamdată nu mişcă nimic şi am rugat să mi se dea noi indicaţii. Răspunsul a fost scurt şi cuprinzător : aşteaptă în continuare, se va prezenta cu siguranţă cineva !

Minutele s-au scurs ca orele. În fiecare om care păşea în hală credeam că-l recunosc pe englezul aşteptat. Apoi apăru un bărbat mic, puţin îndesat şi am bănuit imediat : acesta este ! Am trecut de cîteva ori unul pe lîngă altul şi ne-am observat cu atenţie. Apoi el se apropie, uitîndu-se întrebător la mine : „Maiorul Frank ?“ Am dat afirmativ din cap. Ne-am îndreptat amîndoi spre ieşirea din hală şi ne-am oprit în faţa aeroportului. Englezul nu punea nici o întrebare, eu de asemenea. Un pilot spătos, îmbrăcat în uniforma companiei aeriene olandeze KLM a venit alergînd spre noi şi i-a comunicat englezului că totul este pregătit pentru zbor. Abia acum am telefonat din nou la Secţia a doua şi le-am spus că pot veni la aeroport“.

Printr-o ieşire de serviciu a clădirii în care era Marele Stat Major, zece membri ai Serviciului de informaţii s-au îndreptat spre aeroportul Ruzyn. Nimeni n-a observat plecarea celor trei maşini. Itinerariul lor a fost diferit. După scurtă vreme s-au regăsit cu toţii în siguranţă pe aeroport. Formalităţile de paşaport şi cele vamale au fost rezolvate repede. S-a creat doar un mic incident : unul din funcţionarii vamali l-a recunoscut pe căpitanul Fryč şi l-a întrebat unde pleacă. Fryč a mormăit ceva neinteligibil şi s-a îndreptat grăbit spre ceilalţi care îl aşteptau deja nerăbdători. Dar nici această convorbire n-a fost auzită de urechi nedorite.

Cînd avionul special al companiei KLM a luat startul în jurul orei 5,30 seara, n-a bănuit nimeni că la bordul lui se aflau ofiţeri ai Serviciului de informaţii cehoslovac care, alături de bagajele lor personale, duceau cu ei şi nişte pachete sigilate cu mare grijă. Acestea conţineau, printre altele, toate scrisorile lui „Voral", rapoartele întocmite asupra întîlnirilor cu A-54 şi alte documente care se refereau la „cincizeci şi patru".

Zborul a fost dramatic. Să-l lăsăm pe colonelul Fryč să ne povestească :

„În timp ce treceam în zbor peste graniţa Cehoslovaciei, un soare de un roşu sîngeriu apunea în spatele Munţilor Metalici saxoni. Cineva dintre noi a remarcat că-i semn rău, noi însă am preferat să ne facem că nu-l auzim. Deasupra Erfurtului am nimerit în plin viscol. Furtuna scutura avionul din toate încheieturile şi de undeva din adîncuri tentacula luminoasă a unui reflector căuta să ne prindă. Zburam fără lumini pentru a nu atrage atenţia „Luftabwehr"-ului *). Ar fi fost mai mult decît neplăcut dacă ne-ar fi silit să aterizăm în Germania nazistă cu documentele noastre. Ni se părea că acest zbor nu se va sfîrşi niciodată.

Deasupra bazinului Ruhrului viscolul s-a transformat într-o ploaie torenţială. Căpitanul Tichy nu slăbea din ochi altimetrul din cabina pilotului ; cînd acesta începu să indice valori sub

---

*) „Luftabwehr" — trupele de apărare antiaeriană naziste.

3000 de metri, Tichy, foindu-se agitat în scaunul lui, a început să strige : „Bineînţeles. E mai mult ca sigur că tot pe teritoriul german va trebui să aterizăm !"

Nervii noştri erau încordaţi la maximum, aşa că am răsuflat uşuraţi cînd pilotul anunţă : „Sîntem în siguranţă, zburăm acum peste graniţa germano-olandeză". Iniţial fusese prevăzut să facem escală la Amsterdam, dar din cauza timpului nefavorabil am continuat zborul pînă la Rotterdam. Oprirea a fost scurtă. Am mîncat repede ceva, pilotul a alimentat avionul şi după o oră ne-am continuat zborul spre Londra.

Noaptea tîrziu am aterizat la Craydon, aeroportul londonez. Eram aşteptaţi de colonelul J. Kalla, ataşatul militar al ambasadei cehoslovace, care ne-a condus la hotelul „Victoria" de pe Grosvenor Road. Totul s-a desfăşurat în mare secret. Nu doream să atragem în mod deosebit atenţia. Dar cu flerul lor, ziariştii descoperiră că un avion special aterizase la Londra. Cu toate acestea ei nu puteau să bănuiască cine erau pasagerii care veniseră la Londra. Reporterii au asediat hotelul nostru. Din fericire, era o clădire pe colţ, avînd intrări din trei străzi diferite. Prin una din acestea am putut să dispărem la timp, fără să mai încăpem pe mîinile ziariştilor. Cu toate acestea, în presa britanică au apărut cele mai fantastice presupuneri. Sub titluri care sunau „Cine a fost oare ?" am aflat cum că guvernul cehoslovac s-ar fi refugiat la Londra ; alţii susţineau că avionul ar fi adus la Londra tezaurul cehoslovac. E surprinzător însă că nimănui nu-i trecuse prin cap ideea că pasagerii avionului ar putea să fie ofiţeri ai Serviciului de informaţii cehoslovac".

Imediat după sosirea la Londra, colonelul Moravec a devenit foarte activ. Mai întîi s-a întîlnit cu ambasadorul de atunci al Cehoslovaciei în Marea Britanie, Jan Masaryk *), apoi i-a scris dr. Beneş, care tocmai se afla în S.U.A., comunicîndu-i sosirea grupei ofiţerilor cehoslovaci la Londra. I-a raportat că se află la dispoziţia lui şi dr. Beneş a acceptat cu satisfacţie oferta, fiind conştient de faptul că în acest fel va putea fi salvat un impor-

*) Fiul primului preşedinte al Cehoslovaciei, T. G. Masaryk.

tant material informativ din patrie. A fost deci de acord ca ofiţerii din Serviciul de informaţii cehoslovac să constituie în Marea Britanie „o grupă militară proprie".

În amintirile sale, dr. E. Beneş dă o înaltă apreciere iniţiativei ofiţerilor informativi cehoslovaci. El aminteşte : „Pentru noi a fost de o deosebită importanţă faptul că un grup de ofiţeri ai Serviciului de informaţii cehoslovac a reuşit să scape cu majoritatea materialelor lui de lucru, în ajunul ocupaţiei Pragăi de către nazişti. Toţi aceşti ofiţeri, care sub conducerea colonelului Fr. Moravec au ţinut o legătură strînsă şi neîntreruptă cu patria, au declarat că sînt la dispoziţia mea la scurt timp după sosirea lor la Londra, scriindu-mi la Chicago, şi apoi, o dată cu sosirea mea la Londra, am stabilit în ce fel vom colabora. Activitatea lor pentru cauza comună a început imediat — de comun acord cu armata britanică şi apoi cu cea franceză".

Colonelul Moravec a stabilit imediat contacte cu ofiţeri informativi cehoslovaci din unele ţări europene. S-au restabilit legăturile cu Turcia, Elveţia, Iugoslavia şi Suedia ; în alte state a trimis ofiţerii care veniseră cu el la Londra. La Paris activau Bartik, Fryč şi Fort, la Haga maiorul Frank, care a intrat într-o mică reţea de agenţi formată mai înainte de un membru al Serviciului de informaţii cehoslovac, căpitanul Rudolf Siman, sub numele de „Libuse".

În ziua de 15 martie 1939, ora şase dimineaţa, trupele germane au trecut graniţa Republicii Cehoslovace. Cu două ore înainte, dr. Emil Hacha şi ministrul lui de externe, dr. František Chvalkovsky, semnaseră documentul conform căruia „soarta naţiunii cehoslovace este pusă în mîna Führerului Adolf Hitler".

Semănînd cu revărsarea unui roi de lăcuste verzui, unităţile germane mărşăluiau în direcţia Pragăi. La Raudnitz, mai multe autoturisme negre depăşiră primele trupe motorizate germane. Circulau cu viteză maximă, atît cît le permitea neprietenoasa vreme de martie. Formaţiunile armatei erau la cîţiva kilometri de piaţa Wenzel, cînd mica coloană a autoturismelor negre a apărut în faţa clădirii Marelui Stat Major din Praga.

înainte ca şoferul primei maşini să aibă timp să deschidă portiera, un om cu păr cărunt şi cu o pălărie bine îndesată pe frunte, coborîse deja pe trotuar. Intră imediat în clădire şi ceru să vorbească cu şeful Marelui Stat Major. Nu era acolo. „În cazul acesta, chemaţi-l imediat pe colonelul Moravec", ordonă nerăbdător omul cu părul cărunt. Dar nici colonelul Moravec nu putea fi găsit.

Omul scoase dintr-un buzunar al paltonului o listă, se întoarse spre unul din însoţitorii lui şi-i spuse : „Pînă la ora 12 am nevoie de aceşti oameni". Îi citi cîteva nume, dar nici unul din cei amintiţi nu era la Praga.

Bărbatul cărunt a cerut să fie dus în camerele Secţiei a doua. A străbătut toate încăperile şi a fost foarte surprins că nu întîlneşte pe nimeni. A cerut apoi ca toate camerele să fie sigilate.

Amiralul Canaris se grăbise. Dorise să fie primul la Praga pentru a pune mîna pe materialele informative ale Secţiei a doua, dar a trebuit să consemneze un eşec. Cele mai importante materiale dispăruseră fără urmă, ca şi cei unsprezece ofiţeri care se ocupau cu spionajul împotriva Germaniei naziste.

Amiralul Canaris era furios, dar nu a lăsat să se întrevadă decepţia lui. Nu şi-ar fi putut închipui niciodată că eşecul se datora unui subordonat direct al său care, atît la Berlin cît şi la Dresda, era deosebit de bine cotat pentru activitatea sa. Colonelul Moravec şi toţi cei care la Londra se pregăteau pentru noi misiuni îl numeau A-54.

La Praga, ocupanţii s-au simţit foarte curînd ca la ei acasă. Konstantin von Neurath a fost numit de Hitler în noul post de „protector". În aceeaşi perioadă în care Neurath îşi prelua funcţia, la hotelul „Gîsca de aur" dr. Paul Hans Steinberg completa formularul de evidenţă. Nimeni din personalul hotelului nu cunoştea adevărata profesiune a oaspetelui ; mai mult chiar, nimeni nu-şi mai amintea că cu cîteva luni în urmă locuise la acelaşi hotel, purtînd un cu totul alt nume. Dr. Steinberg părăsea hotelul destul de tîrziu, în schimb rareori se întorcea înainte

de miezul nopții. Era întotdeauna foarte corect și personalul hotelului primea de la el bacșișuri foarte mari. Din cînd în cînd îl întreba pe funcționarul de la recepție dacă nu cunoaște undeva o locuință corespunzătoare. După cum spunea el, intenționa să se stabilească pentru totdeauna la Praga. Dar nu era lucru ușor să găsești la Praga o locuință care să corespundă din toate punctele de vedere pretențiilor dr. Steinberg. Proprietarul vilei din Praga-Brevnov, strada Batteriei, nr. 8 — sculptorul M. Böswart — nu știe nici pînă în ziua de azi în ce fel a aflat dr. Steinberg că în această vilă este liber un apartament compus din trei camere. Într-o zi a lunii mai a apărut dr. Steinberg și l-a rugat pe Böswart să-i permită să vadă locuința care era liberă. Dar s-o lăsăm pe doamna Böswart să ne povestească :

„Era către sfîrșitul lunii mai. Luam masa de seară în grădină, cînd deodată sună cineva. La poartă se afla un necunoscut care începu să vorbească cu noi în germană. Zicea că aflase că am avea un apartament de închiriat. Soțul meu îl invită să intre și-i spuse că într-adevăr avem la parter un apartament liber.

L-am condus prin toate încăperile. Dr. Steinberg — sub acest nume s-a recomandat — ni s-a părut a fi foarte mulțumit ; apartamentul îi plăcea. Ne declară că se va muta la noi.

„Dar sîntem cehi", i-am atras eu atenția soțului meu. Noul nostru chiriaș l-a bătut însă ușor pe umăr și i-a spus surîzînd că acest lucru nu-l deranjează. Pentru a nu ne răzgîndi, ne-a dat apoi un avans de 1 200 de coroane".

Mutîndu-se, doctorul Paul Steinberg și-a aranjat un interior de-a dreptul luxos. La tîmplarul Vyletel din strada Lungă a comandat mobilă nouă, iar magazinul de textile Frank din Karlin i-a furnizat covoarele. În evidența populației el s-a înregistrat sub numele de dr. Paul Steinberg, născut la 15 ianuarie 1902 la Freital în Saxonia, de profesie funcționar. La rubrica colocatari a indicat pe soția lui, Elsa.

În aceeași perioadă în care dr. Steinberg cu soția s-au mutat la Praga, Alois Frank și-a început activitatea la Haga, ca reprezentant al firmei engleze de importuri pentru cărbune „Foster and Co". Se pare că avea înclinații artistice, căci de cele

mai multe ori era musafir al firmei „De Favorit", aparţinînd soţilor Jelinek. La Haga şi la filiala din Rotterdam ei vindeau obiecte de artă, sticlărie şi încă multe alte obiecte de artizanat existente în depozitele unei firme purtînd pomposul nume „De Favorit". Încă de la prima vizită, reprezentantul comercial Alois Frank îl înştiinţă pe Jelinek că va primi, probabil, în curînd, veşti de acasă. Şi într-adevăr, n-a trebuit să aştepte prea mult pînă cînd a primit o vedere, ce-i drept, nu din Praga, ci din Dresda, avînd un conţinut cît se poate de banal. Un oarecare „Voral" mulţumea pentru o scrisoare şi promitea că în cursul săptămînii va da din nou de ştire. Spre informare, el mai amintea şi de faptul că preluase o reprezentanţă la Praga.

Aceste cuvinte obişnuite au fost imediat comunicate telefonic la Londra de Alois Frank. Aflîndu-le, cei de aici s-au bucurat neobişnuit de mult. Ce putea să fie mai avantajos pentru colonelul Moravec decît faptul că noua sferă de activitate a lui A-54 se afla acum la Praga! În afară de informaţiile cu caracter militar, ei puteau afla prin intermediul lui şi ştiri amănunţite privind viaţa în „Protectorat".

La 30 mai 1939 a sosit la Haga o nouă ştire din Kamenz, Saxonia. Era foarte laconică : „Te voi vizita la 3 sau 4 iunie. Karl".

Birourile firmei „De Favorit" din Haga ar fi putut povesti multe despre A-54, căci acesta era locul în care „Voral" se întîlnea cu Alois Frank şi cu Emil Strankmüller, care de fiecare dată lua avionul din Londra pentru a fi prezent la aceste întîlniri.

Una din cele mai importante întîlniri cu A-54 a avut loc la începutul lunii august. Ştirile comunicate erau de-a dreptul senzaţionale : „pentru următoarele săptămîni se pregăteşte atacul asupra Poloniei. Înaltul comandament german preconizează să acţioneze cu cel puţin 50 de divizii. Dacă Franţa va intra în război, nu va fi atacată imediat, vor fi apărate doar fortificaţiile germane din vest. După declanşarea ostilităţilor împotriva

Poloniei, Gestapoul urmează să treacă la arestări masive în „Protectorat".

Data atacului asupra Poloniei n-a fost încă stabilită de Hitler. Poloniei i se va oferi încă o dată soluţia unei „rezolvări paşnice" a litigiului. Dacă întîmplător Polonia va fi de acord cu propunerea germană, atunci Germania speră ca în Europa să ia naştere succesiv noi „protectorate" — după modelul celui al Boemiei şi al Moraviei — care vor sta sub protecţie germană şi respectiv italiană. O parte din pregătirile de atac împotriva Poloniei vor fi îndreptate şi contra Serviciului de informaţii polonez. În acest sens, A-54 aminteşte că doi agenţi nazişti cu numele conspirativ de Naniek şi Hahn au comunicat „Abwehr"-ului că Serviciul de informaţii din Cieszy, strada Klimskiego, este condus de colonelul polonez Byarsecki şi cel din Odarbeg, str. Pilsudski 102, de dr. J. Baczinsky."

Ştirile s-au confirmat. La 1 septembrie Gestapoul a executat o razie cuprinzătoare : peste 2000 de persoane au fost arestate.

Conform informaţiilor lui „Voral", în cazul unui conflict armat, „serviciul de spionaj nazist pregăteşte şi ocuparea zonei petrolifere din România. Încă de pe acum în România activează mai mulţi agenţi nazişti. Ei lucrează ca marinari pe vasele de pe Dunăre, sînt angajaţi ca montori la rafinăriile de petrol şi la sonde sau activează ca reprezentanţi comerciali ai firmelor germane. În întreprinderile în care băncile şi concernurile germane îşi exercită influenţa, Secţia a doua a centralei „Abwehr"-ului şi-a plasat agenţii sub masca unor maiştri şi paznici. Cu Moruzov, şeful Siguranţei române, s-a perfectat un acord : în cazul unei situaţii deosebit de critice vor fi trimişi în România cîţiva membri special pregătiţi ai regimentului cu misiune specială „Brandenburg" (Acest regiment fusese pregătit pentru întrebuinţarea lui de către serviciul de informaţii nazist). În legătură cu ocuparea zonei petrolifere din România se poartă tratative secrete cu Ungaria ; în caz că maghiarii vor accepta ca trupele germane să treacă prin Ungaria, vor primi o parte din teritoriul României.

Se duce o intensă activitate de spionaj şi în Marea Britanie. Serviciul de informaţii nazist mizează mai ales pe concursul unor reprezentanţi ai armatei republicane irlandeze (I.R.A.). Membrii I.R.A. urmează să treacă la executarea unor acte de sabotaj, să organizeze atacuri împotriva soldaţilor englezi şi să furnizeze informaţii cu caracter de spionaj, în care scop importante sume de bani au fost date unor personalităţi de vază din cadrul I.R.A. Pe timp de război — şi în realitate s-a întîmplat întocmai — contactul cu Irlanda va fi menţinut prin intermediul submarinelor germane."

Aceste acţiuni au fost mai tîrziu în mare parte realizate, naziştii reuşind să ducă la îndeplinire mai multe acte de sabotaj de mare anvergură, cum au fost, de exemplu, aruncarea în aer a uzinei electrice din Lancashire şi a unui tren cu muniţii la Leicester. Serviciul de informaţii nazist se sprijinea atît pe elementele din mişcarea fascistă irlandeză a „Bluzelor albastre", cît şi pe naţionaliştii din Wales şi Scoţia.

În cele din urmă Londra a aflat de la A-54 şi despre măsurile luate de nazişti pentru înfiinţarea unor servicii ale „Abwehr"-ului în Maroc, Tunis, Portugalia, Spania, Belgia şi Olanda. În privinţa calităţii informaţiilor transmise, agenţii germani reuşiseră să depăşească pînă şi Serviciul secret britanic. Cea mai bună reţea de agenţi în Franţa era deţinută de „Abwehr".

Lui A-54 îi revenea o sarcină importantă : să afle cît mai urgent posibil termenul declanşării atacului asupra Poloniei. S-au stabilit diferite forme prin care A-54 să anunţe declararea stării de tensiune sau a mobilizării generale.

În caz de „tensiune". „Voral" urma să trimită firmei „De Favorit" o telegramă cu textul : „Expediez marfa P. la...". Data din telegramă trebuia să fie indicată cu două zile mai tîrziu faţă de data cunoscută a decretării „tensiunii".

În caz de mobilizare generală sau a declanşării unui atac, A-54 urma să expedieze o scrisoare avînd semnătura „Joseph Koehler" sau să trimită din nou o telegramă firmei „De Favorit"

cu textul : „Marfa. O va fi expediată în ziua de...". Data indicată urma să fie identică cu ziua fixată.

Toate datele pe care le deţinem ne demonstrează că în perioada 15—20 august A-54 a furnizat informaţii precise asupra pregătirilor care se făceau pentru atacul împotriva Poloniei. Astfel, el a dat de ştire că la 15 august a fost decretată starea de „tensiune" pentru toate serviciile „Abwehr"-ului, atrăgînd atenţia asupra perioadei 20—30 august în care urma să se ia hotărîrea.

La 23 august, A-54 a trimis o ştire din Komotau care era de multă vreme aşteptată la Londra : „Termenul este fixat pentru ziua de 26 august !"

La 25 august, către prînz, Hitler a scris lui Mussolini că s-a hotărît să atace Polonia. La ora 15,20 Mussolini a primit scrisoarea lui Hitler. Reacţia lui nu a fost însă conform aşteptărilor lui Hitler. Mussolini l-a asigurat că îl va sprijini din punct de vedere moral şi politic, dar nu a amintit nimic despre un ajutor militar. Ştirea aceasta a fost predată cancelarului Reichului în jurul orei 6 seara de către Attolico, ambasadorul Italiei la Berlin. La scurtă vreme după aceasta s-a primit o altă ştire zdrobitoare. La Londra se semnase pactul de prietenie dintre Marea Britanie şi Polonia.

Hitler l-a chemat imediat pe generalul Keitel şi i-a ordonat să înceteze de îndată pregătirile pentru începerea operaţiilor militare împotriva Poloniei. Trupelor, aflate deja în marş, li s-a transmis, în ultima clipă, ordinul prin care atacul împotriva Poloniei — prevăzut pentru ziua următoare — a fost revocat.

Dar a doua zi Hitler trecuse deja peste „criză".

General-colonelul F. Halder, şeful Marelui Stat Major al armatei germane, nota la 26 august în jurnalul său : „Führerul este foarte liniştit şi vesel. Ne pregătim pentru 7. M-T. (ziua mobilizării generale)... Data atacului 1.9".

Cinci zile mai tîrziu, la 1 septembrie 1939, ora 3,45 dimineaţa, armata germană a trecut peste frontiera de stat a Poloniei.

Începuse al doilea război mondial.

SCRISORI PESTE FRONTIERE

A-54 trimitea informaţiile cu precizia unei maşini. Scria la Haga, Stockholm, Londra şi la adresa din Elveţia. Scrisorile le expedia din Aussig pe Elba, Teplitz, Brüx şi din alte oraşe care aparţinuseră pe vremuri zonei de frontieră. El însă primea puţine ştiri din partea ofiţerilor Serviciului de informaţii. În scrisoarea din 10 septembrie, „Voral" transmitea că expediase deja 7 scrisori. Prin cuvinte aspre el îi critica pe cei din Londra care nu avertizaseră anumite persoane din „Protectorat" asupra pericolului de a fi arestate de Gestapo. Pe bună dreptate, el protesta : „De ce nu i-aţi avertizat pe cei de la C.T.K. *) ? Toţi au fost arestaţi ! Şi cei de la cinematograful „Baical" au fost luaţi". Aluzia făcută cu cinematograful „Baical" — situat în apropierea Marelui Stat Major — era desigur un indiciu că şi restul ofiţerilor informativi fuseseră arestaţi.

În repetate rînduri A-54 a informat că trupele germane — după cotropirea Poloniei — sînt dislocate spre vest. „Din 7 septembrie au început să se facă transporturi din Polonia spre vest, mai ales artilerie, arme de apărare antiaeriană şi aviaţie". Apoi, într-o scrisoare, el adaugă : „Unităţi puternice sînt masate la graniţa franceză. Alte trupe se află la graniţa olandeză şi belgiană". La 26 septembrie 1939 el a informat că „toate unităţile disponibile şi în primul rînd cele de artilerie se află în vest.

*) C.T.K. — Agenţia de presă cehoslovacă.

La Aachen sînt prezente formații puternice ale aviației". Apoi A-54 promitea că va căuta cu orice preț să vină la „De Favorit".

Nu era deloc ușor să i se expedieze lui „Voral" scrisori din Haga. Timbrele și ștampilele olandeze ar fi dat precis de bănuit autorităților germane. Din această cauză trebuia găsită o altă cale pentru trimiterea scrisorilor.

În aceeași perioadă, în Olanda, A. Frank reuși să-l recruteze pe emigrantul german Karl Hespers pentru Serviciul de informații cehoslovac. Era un om avînd cam 35 de ani și emigrase din Germania din cauza politicii antibisericești dusă de Hitler. Din această cauză a primit și numele conspirativ de „Catolicul". În scurtă vreme a dovedit aptitudini cu totul deosebite. Din Eindhoven, unde locuia, el și-a format o rețea largă de agenți care ajungea aproape pînă la Berlin. Știrile culese erau cu regularitate predate lui A. Frank.

„Voral" primea acum instrucțiunile prin intermediul „Catolicului". În majoritatea cazurilor erau folosite două căi. Lîngă Aachen, la granița olandezo-germană, „Catolicul" se întîlnea în secret cu o călugăriță care ducea scrisoarea în Germania, de unde, dintr-un oraș oarecare, aranja trimiterea ei la destinație. A doua cale trecea prin Luxemburg. În orășelul Heerlen exista o colonie de mineri cehoslovaci. Pentru copiii lor aveau o școală de două clase la care, de două ori pe săptămînă, își ținea orele de cehă învățătoarea Slavickova. Și ea ducea în Germania scrisori care erau destinate lui A-54. Este posibil ca una sau alta din aceste scrisori să nu fi fost expediată, după cum nu este deloc exclus ca unele din scrisorile lui „Voral", și mai ales cele pe care le trimitea de la adresa lui conspirativă din Aachen, să nu fi ajuns în mîna lui A. Frank.

Karl Hespers a rămas în Olanda și după ocuparea acesteia de către trupele germane. Cu puțin timp înainte, în urma unei dispoziții venite direct de la Londra, el a primit un emițător și a urmat un scurt curs de radiotehnică. De cîteva ori a mai dat de știre, apoi legătura cu el a fost întreruptă. Poate fusese descoperit, poate se temuse de urmările activității sale. Nu este ex-

clusă nici posibilitatea morţii lui. Urmele sale au fost şterse de furtuna războiului.

Întîlnirile din Olanda se realizau din ce în ce mai greu. La începutul lui octombrie, A-54 s-a întîlnit din nou cu ofiţerii informativi în locuinţa soţilor Jelinek. De data aceasta venise la Haga în interes de serviciu. Se preconiza transferarea lui la secţia din Münster a „Abwehr"-ului, unde urma să se dedice mai ales recunoaşterii zonei de frontieră olandeză. Controalele care se făceau la graniţă erau deja atît de minuţioase încît nu putea să mai ia nici un document cu sine. Dar memoria lui era de-a dreptul ieşită din comun. „Voral" se aşeza în faţa unei maşini de scris şi timp de cîteva ore scria toate informaţiile pe care le cunoştea.

Cu ocazia întîlnirii din octombrie el a comunicat următoarele : „şeful „Abwehr"-ului, amiralul Canaris, întreprinde tot ce este posibil pentru ca Italia să intre în război alături de Germania. Străduinţele sale, se pare, au fost răsplătite printr-un succes parţial. Mussolini nu respinge această idee ; la graniţa italo-franceză sînt masate trupe italiene. Cu toate acestea, în Germania nu se acordă prea multă încredere Italiei — motiv pentru care consulatele italiene şi ambasada sînt strict supravegheate.

Pe de altă parte, Serviciul de informaţii caută să recruteze cît mai mulţi informatori din rîndul funcţionarilor.

În domeniul muncii informative, activităţile se îndreaptă acum mai ales împotriva României, Iugoslaviei, Turciei şi Greciei. Din Königsberg, Prusia, „Abwehr"-ul îşi trimite acum agenţii în Suedia, Norvegia şi Finlanda. La serviciul din Praga al „Abwehr"-ului a fost înfiinţată Secţia specială III f. Lucrătorii ei se ocupă cu supravegherea acelor funcţionari ai serviciilor consulare ale S.U.A., Elveţiei, Turciei, Suediei, Greciei şi Iranului care sînt desemnaţi de Berlin ca fiind importanţi.

Se lucrează cu febrilitate la desăvîrşirea unor noi arme care urmează să fie folosite în războiul aerian cu Anglia. Una din aceste arme este o torpilă aeriană care poate fi declanşată de pe bordul avioanelor, avînd o mare rază de acţiune. Totul se

află în stadiu experimental, căci eficacitatea armei este încă redusă."

Între 25 şi 27 noiembrie 1939 a avut loc o nouă întîlnire la Haga. A-54 sosea în Olanda din însărcinarea secţiei din Münster a „Abwehr"-ului. Bineînţeles că primul lui drum l-a condus la soţii Jelinek. Ofiţerii informativi erau foarte interesaţi să afle dacă se va mai ajunge încă în anul 1939 la atacul împotriva Franţei. În raportul întocmit de A. Frank putem citi : „...atacul în vest este puţin probabil în acest an. „Voral" a promis să ne anunţe cît mai curînd posibil în ce direcţie se va desfăşura atacul german. De îndată ce va ajunge în Germania şi după ce va afla noi amănunte, conform unei înţelegeri prealabile, va trimite la Haga o carte poştală sau o vedere. Dacă în text se va aminti numele „Hilda", înseamnă că mai întîi va fi atacată Olanda. Numele „Bubi" reprezintă Belgia, „Emil" — Anglia şi „Franz" — Franţa...".

— Dar dumneavoastră cum veţi scăpa de aici dacă Olanda va fi invadată de germani, îl întrebă deodată „Voral" pe A. Frank. Oricum, aici nu puteţi rămîne.

— Eu ? întrebă surprins A. Frank. Cred că voi trece peste Rin, în Belgia. Pe urmă mă descurc eu cumva.

— Pe această cale nu veţi putea fugi de aici. Trupele germane vor ataca de-a lungul canalului Albert. Din Olanda nu veţi putea ajunge niciodată în Belgia, domnule Frank.

— Am avea deci nevoie de o informaţie amănunţită privind intenţiile Înaltului comandament german, replică N. Strankmüller. Aţi putea să ne transmiteţi ceva ?

A-54 surîse abia perceptibil.

— Bineînţeles. Veţi primi în curînd ştiri.

Şi ştirile sosiră. „Voral" indica ţelurile Marelui Stat Major german, descria atacul plănuit de-a lungul canalului Albert, dădea date despre capacitatea probabilă a trupelor germane de atac.

Astăzi, la un sfert de veac de la consumarea evenimentelor asupra cărora A-54 furniza informaţii şi după ce s-au publicat documentele care la vremea lor erau strict secrete, pu-

tem constata că „Voral“ nu s-a înşelat. Încă din timpul campaniei în Polonia, Hitler întrevedea posibilitatea unui viitor atac asupra Franţei, Olandei şi Belgiei. La 25 septembrie, general-colonelul F. Halder, şeful Marelui Stat Major al armatei germane, nota în jurnalul său : „Hitler vrea să atace în vest“. Două zile mai tîrziu, la 27 septembrie 1939, Hitler convoca pe toţi comandanţii Wehrmachtului la cancelaria Reichului şi le aducea la cunoştinţă intenţia lui de a începe cît mai curînd posibil ofensiva pe frontul de vest. După cele declarate de feldmareşalul von Brauchitsch, Hitler ar fi amintit cu ocazia acestei consfătuiri şi data atacului : 12 noiembrie 1939. În ciuda obiecţiilor făcute de mai mulţi generali în privinţa începerii unei campanii pe timp de iarnă, Hitler n-a renunţat la hotărîrea lui. Printre generalii care îşi exprimaseră rezervele în legătură cu o campanie de iarnă se afla şi feldmareşalul von Reichenau. Din statul major al acestuia făcea parte şi căpitanul Paltzo, autorul unei analize privind situaţia din Polonia după anexarea Austriei.

La 6 noiembrie, Hitler a redactat o proclamaţie către populaţia Olandei şi Belgiei, în care a invocat încălcarea neutralităţii. La 7 noiembrie Keitel aminteşte : „Atacul a fost deocamdată amînat cu trei zile“. La 9 noiembrie începutul ofensivei a fost amînat pentru ziua de 19 noiembrie şi după aceea pentru 22 noiembrie. În cele din urmă s-a hotărît ca atacul asupra Franţei să nu mai aibă loc în anul 1939.

Prin informaţiile lui A-54 s-a confirmat şi contribuţia lui Canaris la intrarea Italiei în război. Faptul că amiralul Canaris a exercitat presiuni asupra Italiei rezultă din cele consemnate în jurnalul lui de către contele Galeazzo Ciano, pe vremea aceea ministru de externe al Italiei. La 1 decembrie 1939 el consemnează : „Noul şef al S.I.M. *), generalul Carboni, urmează să se întîlnească la München cu amiralul Canaris. L-am sfătuit să nu-şi ia nici o obligaţie faţă de germani, chiar şi în privinţa unor chestiuni mărunte, pentru a putea fi în măsură să refuze în caz că este vorba de probleme majore“. Deci afirmaţia biografului

*) S.I.M. — Serviciul secret militar italian.

lui Canaris, K. N. Abshagen, care susţine că încă din toamna anului 1939 Canaris ar fi depus eforturi în privinţa terminării războiului, nu mai stă în picioare.

Londra a fost informată şi despre planurile lui Karl Hermann Frank, care, după von Neurath, intenţiona să preia postul de protector. În vederea realizării intenţiilor sale, Frank a încercat să se folosească de demonstraţiile din 28 octombrie 1939 de la Praga şi de înmormîntarea studentului Jan Opletal. Evenimentele desfăşurate în octombrie-noiembrie la Praga şi în alte cîteva oraşe cehe au avut grave urmări pentru studenţii şi intelectualii cehi.

La 11 octombrie au apărut la Praga manifeste în care populaţia cehă era chemată ca în ziua de 28 octombrie, sărbătoarea naţională, să poarte haine negre, să umble cu pălăria în mînă şi alte asemenea fapte. Munca urma să fie întreruptă şi timpul liber trebuia să fie folosit pentru vizitarea monumentelor comemorative. Primele ore ale dimineţii de 28 octombrie au fost liniştite. Abia cu puţin timp înainte de ora zece au început provocările premeditate ale germanilor care începuseră să atace pietonii cu cocarde. Scandalurile luară proporţiile unei demonstraţii care a cuprins tot centrul Pragăi. Împotriva demonstranţilor a fost angajată poliţia cehă. Funcţionarii germani fură însă nemulţumiţi văzînd blîndeţea cu care acţiona aceasta, aşa că spre seară a apărut poliţia germană, care a trecut la atac. Ea a deschis focul, a împuşcat un demonstrant, a rănit grav 15 persoane şi a arestat în cele din urmă vreo 400 de oameni.

Karl Hermann Frank a participat personal la această acţiune. Pe una din străzi a atacat un trecător şi l-a trîntit la pămînt. Puţin mai departe a procedat în acelaşi fel cu o femeie bătrînă, lovind-o cu cravaşa. S.S.-iştilor care-l însoţeau le-a dat apoi ordin să atace demonstranţii.

În timpul demonstraţiei de la 28 octombrie s-a tras şi în Jan Opletal, un tînăr student la medicină, în vîrstă de 24 de ani. Transportat la spital, studentul a murit cîteva zile mai tîrziu din cauza rănilor.

K. H. Frank, avansat în 7 noiembrie la gradul de Gruppenführer-S.S. *), se conducea în acțiunile sale conform îndrumărilor primite de la Himmler. Din informațiile lui A-54 reieșea că Himmler i-a dat lui Frank sfatul de a proceda în așa fel încît să provoace noi demonstrații antigermane care să fie folosite apoi ca pretext pentru luarea unor măsuri împotriva cehilor. Din această cauză K. H. Frank a permis ca lui Jan Opletal să i se facă o înmormîntare publică.

Intonarea, cu ocazia înmormîntării, a imnului ceh și slovac și a unor cîntece cehe a fost pretextul folosit de poliția germană pentru a trece la noi acțiuni drastice împotriva participanților la înmormîntare. În după-amiaza aceleiași zile, la Praga a domnit însă din nou liniștea.

Cu toate acestea, planul a reușit. A doua zi, după înmormîntare, K. H. Frank, „protectorul" von Neurath și generalul Friderici au luat avionul de Berlin pentru a-i raporta lui Hitler. Se pare că în urma propunerii făcute de K. H. Frank, Hitler a ordonat închiderea instituțiilor de învățămînt superior cehe pe timp de trei ani.

La 17 noiembrie, începînd cu ora 3,30 dimineața, toate facultățile din Praga au fost ocupate. Unități militare au ocupat spitalul general și clădirile Facultății de medicină. În paralel s-au luat aceleași măsuri și la institutele de învățămînt superior din Pribram. Studenții care nu reușiseră să fugă au fost arestați ; majoritatea acestora au fost internați pînă în anul 1943 în lagărul de la Oranienburg. Nouă studenți au fost executați la Praga-Ruzyn.

De închiderea institutelor de învățămînt superior au fost afectați 1223 profesori universitari, 15 172 studenți cehi și 2394 studenți de alte naționalități, zece universități, politehnici și facultăți, inclusiv Academia de arte frumoase. Termenul închiderii pe timp de trei ani n-a fost respectat. Abia după eliberarea Republicii Cehoslovace, institutele de învățămînt superior și-au putut relua activitatea.

---

*) Gruppenführer S.S. — general de armată.

Conform informaţiilor lui A-54, şi înfiinţarea „Clubului literar" a fost o măsură provocatoare îndreptată împotriva intelectualilor cehi şi mai ales a ziariştilor. Inspiratorul acestui „Club literar" a fost Hermann Glessgen, însărcinatul pentru producţia de filme şi teatru din „Protectorat". Din caracterizarea făcută de „Voral" rezulta că acesta era un element descompus moraliceşte care, din însărcinarea lui K. H. Frank, urma să-i spioneze pe membrii clubului şi să raporteze apoi atitudinea lor.

Multe din informaţiile lui „Voral" se refereau la măsurile luate de Gestapo împotriva Rezistenţei cehe.

A-54 a furnizat informaţii amănunţite în legătură cu descoperirea unei organizaţii de rezistenţă la Agenţia cehoslovacă de presă, condusă de J. Schmoranz. El ştiuse dinainte că această grupă este în pericol şi ceruse avertizarea ei, lucru care din motive necunoscute nu s-a făcut. Atunci A-54 completa informaţiile anterioare precizînd că descoperirea grupului se datora unui periculos agent al Gestapoului la Praga, Karl Prokop. Acesta avea acces în cercurile ofiţereşti şi la persoane cu funcţii de răspundere din cadrul „Comunităţii de interese naţionale". Pentru bani era în stare să facă orice. Karl Prokop devenise încă din 1937 agent al Serviciului de informaţii german ; A-54 comunicase aceasta la timpul său. Prin declaraţiile făcute de arestaţii din rîndurile Agenţiei cehoslovace de presă au fost descoperite şi o serie de alte persoane, printre ele fiind şi premierul „guvernului de protectorat", generalul ing. Alois Elias ; acesta era ameninţat de cel mai mare pericol. Fiind arestat, colonelul Havel a recunoscut la interogatoriul făcut de Gestapo că prin intermediul unui mijlocitor dăduse generalului A. Elias un milion, pe care acesta îl putuse pune în siguranţă în primăvara anului 1939. K. H. Frank şi cîţiva funcţionari superiori ai Gestapoului au cerut arestarea imediată a lui Elias. Propunerea lor a fost mai întîi respinsă chiar de Hitler ; se mai temea pe atunci că aceasta va avea un ecou neplăcut, deloc dorit în străinătate.

Generalul A. Elias a fost arestat abia la 27 septembrie 1941, ziua sosirii lui Heydrich la Praga. În octombrie 1941, Elias a fost condamnat la moarte.

În actul de condamnare se amintea : „Generalul Elias n-a fost de acord cu existența protectoratului, stabilind legături cu alți cehi care, de asemenea, n-au fost de acord cu acesta. Din această cauză el a permis multor cehi să fugă în străinătate sau să intre în legiuni *). A sprijinit cu sume mari mișcarea de rezistență și pe soțiile celor arestați, executați sau aflați în legiunile străine. El tindea — ca pe vremea existenței Austriei — să submineze puterea germană. În momentul prăbușirii sale, generalul Elias era pregătit pentru un puci împotriva Reichului. În acest scop dispunea de diferite mijloace materiale de propagandă, arme și muniții ascunse, posturi de emisie prin intermediul cărora stabilea legătura cu străinătatea. A furnizat dușmanului informații privind mișcările de trupe germane în timpul marșului împotriva Poloniei. Transmiterea informațiilor pentru centrala lui Schmoranz a fost, de asemenea, condusă de Elias. Trebuie subliniat că pentru colaboratorii lui constituia o încurajare, acuzatul sprijinind și aprobînd tendințele lor trădătoare. Din această cauză, pentru trădare de patrie, înaltă trădare și favorizarea dușmanului, cel amintit este condamnat la pedeapsa cu moartea".

Dr. E. Beneș și alți membri ai guvernului în exil de la Londra vedeau în generalul Elias exponentul vederilor lor politice. Cu știința și acordul lui Beneș, generalul Elias exercita funcția de premier în cadrul așa-numitului „guvern de protectorat".

Abia după atacul asupra Uniunii Sovietice, Beneș a cerut demisia lui Hacha și Elias. Motivul : comuniștii să nu poată acuza pe cei de la Londra că ar fi sprijinit colaborarea cu ocupanții naziști.

Acestea sînt confirmate de scrisoarea lui Beneș din 24 iunie 1941, în care el cerea lui Havel (Hacha) și Prorok (Elias)

---

*) Unități de trupe cehe înființate în statele care se împotriveau Germaniei, mai ales în Franța, iar mai tîrziu în U.R.S.S.

următoarele : „În interesul onoarei națiunii, în interesul unității ei după război și în interesul viitorului care să nu ne facă ca la sfîrșitul războiului să ajungem la dispute aprige și, mai ales, pentru a nu da ocazia comuniștilor să vină la putere în baza unor reproșuri îndreptățite pe care ni le-ar putea face în sensul că l-am sprijinit pe Hitler, va trebui să analizăm politica noastră luînd hotărîri definitive... În nici un caz, pentru noi, cei de aici, nu ar fi suportabilă ideea că ați putea sprijini într-un fel oarecare regimul nazist, că ați putea emite proclamații sau că v-ați putea exprima — direct sau indirect — în favoarea Reichului".

În timp ce generalul A. Elias se străduia să mențină cel puțin parțial contacte cu grupele de rezistență de stînga, Hacha se punea din ce în ce mai mult în slujba ocupanților naziști. Generalul Elias a fost executat la nouă luni după pronunțarea sentinței — la 19 iunie 1942. Hacha, în schimb, a devenit un reprezentant tipic al păturii colaboraționiste.

După descoperirea grupei de rezistență a lui Schmoranz, Gestapoul a reușit să mai distrugă și alte organizații ale Rezistenței, să identifice și grupele care dețineau posturi de emisie clandestine, cum au fost cele din Jungbunzlau, Praga-Podoli, Praga-Dejwitz, Praga-Zizskov și din alte localități.

Unul din cele mai importante puncte în discuțiile purtate la Londra era cum să i se asigure lui „Voral" contactul în scris cu Haga. A-54 era foarte interesat să primească regulat răspunsuri la scrisorile sale, așa că tot el a făcut propunerea să i se răspundă pe adresa prietenei sale Libușe Hubalkova din Praga, str. Lungă 37 (la d-na Flegrova). În scrisoarea pentru Libușe urma să se pună un al doilea plic, purtînd mențiunea: „Rog a-l transmite lui František".

Numele „František" nu era ales la întîmplare. În ziua de 27 noiembrie 1939, la birourile firmei „De Favorit" din Haga, „Voral" fusese rebotezat cu numele de „Franta".

În raportul întocmit cu ocazia întîlnirii cu A-54 nu se amintește nimic despre evenimentul care a intrigat în vre-

mea aceea întreaga lume : răpirea unor ofiţeri făcînd parte din Serviciul de informaţii englez, maiorul R. S. Stevens şi căpitanul S. Payne-Best, cît şi a locotenentului-major D. Klopp, la graniţa olandezo-germană, lîngă localitatea Venlo.

Răpirea lor fusese organizată de Walter Schellenberg, locţiitorul şefului secţiei de spionaj pentru străinătate din cadrul Biroului central al Siguranţei Reichului (R.S.H.A.) condus de Himmler. Prin intermediul agentului german F. 479, dr. Franze, care activa de mai mulţi ani în Olanda, Schellenberg a luat legătura cu Stevens şi Best. Prima lor întîlnire a avut loc la 30 octombrie în oraşul olandez Arnheim. Schellenberg se dădu drept căpitanul Schemmel, afirmînd că face parte din curentul de opoziţie din rîndul ofiţerilor care luptă împotriva lui Hitler. Schemmel urma să informeze Londra prin intermediul lui Stevens şi Best asupra ţelurilor acestei opoziţii.

Încă de la prima întîlnire a fost de faţă şi locotenentul-major D. Klopp, care se dădea drept locotenentul-major Clopper. Stevens şi Best i-au predat lui Schellenberg şi însoţitorilor săi — locotenentul Grosch, în realitate obersturmführerul S.S. Bernhard Christensen, şi maiorul Martini, în spatele căruia se ascundea identitatea profesorului Max de Crinis de la secţia de psihiatrie a spitalului berlinez „Charité" — un post de radio emisie. A doua zi, emiţătorul a fost pus în funcţiune la sediul Gestapoului din Berlin. Cu ajutorul aparatului a fost stabilită o nouă întîlnire pentru ziua de 8 noiembrie la cafeneaua Bachus din Venlo, la graniţa olandezo-germană. Ofiţerii britanici erau însă nerăbdători. Londra era foarte interesată să poarte discuţii cu conducătorul grupei de opoziţie care — după afirmaţiile lui Schemmel-Schellenberg — era un cunoscut general, aşa că la cafeneaua Bachus condiţionară o nouă întîlnire de participare a acestui misterios general.

În ziua de 8 noiembrie s-a încercat un atentat asupra lui Hitler la marea berărie Bürgerbraukeller din München. Într-unul din stîlpii sălii festive, tîmplarul Georg Elser montase o maşină infernală. Aceasta a explodat la cîteva minute după

plecarea lui Hitler care părăsise mai devreme decît era de aşteptat adunarea organizată.

Heydrich, informat în mod sistematic de către Schellenberg asupra tratativelor lui cu ofiţerii din Serviciul secret britanic, adulmecă imediat ocazia care se ivea de a pune atentatul în seama Serviciului secret britanic. În ziua de 8 noiembrie, noaptea tîrziu, Heydrich îl chemă la telefon pe Alfred Naujocks, un preţios colaborator al Serviciului de siguranţă. Acesta avea deja la activul său cîteva acţiuni reuşite : uciderea, la 23 ianuarie 1935, a emigrantului german R. Formis, la hotelul „Zahori" din apropierea Pragăi ; conducerea, în 1939, a transportului ilegal de explozive pentru trupele de şoc germane şi pentru extremiştii slovaci în Slovacia ; dirijarea atacului asupra postului de radio german Gleiwitz, folosit apoi ca pretext pentru a declara război Poloniei. De data aceasta Naujocks avea o nouă misiune : să-i răpească pe Stevens şi Best.

După discuţia avută cu Heydrich, Naujocks luă imediat legătura cu Schellenberg ; împreună cu acesta el a elaborat planul răpirii.

Sub conducerea lui Naujocks, un grup de S.S.-işti, aleşi, vor sta ascunşi în dosul clădirii vămii germane şi în desişurile de-a lungul şoselei. Schellenberg şi Christensen îi vor aştepta pe englezi pe şosea. De îndată ce Schellenberg va constata că ofiţerii se află într-o maşină îşi va scoate pălăria. Acesta va fi semnalul pentru Naujocks şi oamenii săi care vor intra pe teritoriul olandez, imobilizîndu-i pe Stevens şi Best.

În dimineaţa zilei de 9 noiembrie, la ora 9, Schellenberg şi Christensen plecară din Düsseldorf spre Venlo. După două ore îi urmară, în două maşini, Naujocks şi grupa lui. La ora 14, în cafeneaua Bachus, aflată la aproximativ o sută de metri de graniţă, Schellenberg şi Christensen aşteptau sosirea englezilor. Aceştia întîrziau însă. Locotenentul-major olandez Klopp, răspunzînd de securitatea englezilor, fusese reţinut la Marele Stat Major. Chiar atunci se primise ştirea — neconfirmată

încă — că Germania pregătește în următoarele zile un atac asupra Olandei.

Șoferul Jan Lemmens încerca acum să recupereze din timpul întîrziat. Mașina gonea cu viteză maximă spre graniță. Best și Stevens fuseseră nervoși tot drumul ; parcă ar fi presimțit ce-i așteaptă.

Aproape de ora patru, mașina opri în fața cafenelei Bachus. Schellenberg-Schemmel se apropie și-i salută pe englezi scoțîndu-și pălăria. Primul care a coborît a fost Stevens. În aceeași clipă se auziră împușcături. O mașină descoperită se apropia în mare viteză : era Naujocks cu grupa lui. Încă din depărtare Naujocks strigă la englezi să se predea. Apoi doi S.S.-iști țintiră asupra capetelor lor, în timp ce alți doi îi legară. Deodată aerul a fost biciuit de gloanțe. Locotenentul-major Klopp, trăgînd în jurul lui, fugea spre cafenea. Dar după primul schimb de focuri a fost lovit și a rămas întins pe șosea, grav rănit. Patru din oamenii lui Naujocks alergară spre el și-l tîrîră în mașina în care se aflau Stevens, Best și șoferul olandez Lemmens.

Atacul n-a durat decît cîteva minute. Înainte ca grănicerii și funcționarii vamali să se poată dumiri, germanii se aflau deja pe teritoriul lor. La 21 noiembrie, Himmler a făcut cunoscut că atentatul asupra lui Hitler a fost organizat de Serviciul secret britanic și că agenții acestuia, Stevens și Best, au fost prinși a doua zi după atentat la granița olandezo-germană.

Naziștii se folosiră și de arestarea locotenentului-major Klopp. În scurtă vreme acesta a murit din cauza rănilor grave. Înainte însă el a fost silit să semneze un document prin care declara că Marele Stat Major olandez a colaborat cu Serviciul secret britanic, lezînd prin aceasta neutralitatea olandeză.

Maiorul Stevens se întîlnea la Haga adeseori cu colonelul Alois Frank, care-l vizita la biroul lui din Nieuwe Parklan 57. Stevens știa și de existența agentului A-54 și în scurtă vreme și-a dat seama că acesta trebuia să fie o înaltă personalitate, foarte bine informată, din cadrul armatei germane. Din această

cauză Stevens s-a străduit multă vreme să înduplece organele informative cehoslovace să-i creeze posibilitatea unei întîlniri cu „cincizeci și patru". Este de la sine înțeles că ofițerii cehoslovaci nu erau deloc dispuși să împartă cu Serviciul secret britanic știrile primite de la cel mai bun informator al lor. Din acest motiv s-au opus oricărei legături nemijlocite a lui A-54 cu britanicii. Colonelul Moravec ținea foarte mult să fie unicul „furnizor" al informațiilor primite de la agentul A-54; în acest fel își putea consolida poziția lui la Londra. Dar nu este deloc exclus ca maiorul Stevens sau căpitanul Best, independent de voința ofițerilor informativi cehi, să se fi întîlnit cu A-54.

Chiar și surescitarea lui Stevens din ziua răpirii este în strînsă legătură cu activitatea colonelului Frank la Haga. În ziua călătoriei la Venlo, dimineața, Stevens s-a întîlnit cu Frank, au discutat amănunțit despre întîlnirea care urma să aibă loc în ziua aceea după-amiază, la cafeneaua Bachus.

„I-am spus atunci lui Stevens — își amintește Frank — că este o adevărată sinucidere să te întîlnești chiar lîngă graniță cu agenți germani care pînă acum n-au fost niciodată verificați. Stevens însă s-a străduit să combată obiecțiunile mele susținînd că totul este în cea mai deplină siguranță. În afară de aceasta, superiorii lui se interesau în mod deosebit de această chestiune. Cele întîmplate cîteva ore mai tîrziu au dovedit cu prisosință că avertizările mele au fost întemeiate. S-a dovedit astfel că, față de britanici, posedam o experiență mai mare în privința metodelor naziste de răpire".

Alois Frank nu putea însă să bănuiască, la vremea aceea, că ambii ofițeri britanici vor contribui mai tîrziu la demascarea de către Gestapo a lui „Franta" — cum se numea A-54 pe atunci — ca informator al Serviciului de informații cehoslovac.

În materialele privindu-l pe A-54 nu se face absolut nici o mențiune asupra intențiilor Serviciului secret german în Olanda, nu se amintește nici un cuvînt despre răpirea lui Stevens și Best. Abia mai tîrziu numele celor doi englezi apare

de mai multe ori, în informaţiile lui A-54. Cu toate acestea, nu este exclus ca în planurile serviciului secret nazist privind Belgia şi Olanda, A-54 să fi jucat un rol bine determinat.

În cartea lui despre Canaris, K. H. Abshagen scrie: „La sfîrşitul lui octombrie sau la începutul lui noiembrie 1939, generalul Keitel l-a rugat pe amiralul Canaris să ceară „Abwehr"-ului să procure uniforme ale grănicerilor olandezi şi belgieni. Canaris a ordonat „Abwehr"-ului din Münster să obţină aceste uniforme. Ordinul a fost imediat executat. Furtul uniformelor n-a rămas însă neobservat. Despre misterioasa dispariţie a unor uniforme au apărut articole în presa olandeză şi belgiană, făcîndu-se aluzii la eventualii făptaşi care ar trebui căutaţi în Germania. Mai mult chiar, o revistă olandeză a publicat o caricatură a lui Göring în uniformă olandeză".

În perioada în care secţia din Münster a „Abwehr"-ului procura uniformele olandeze, fusese repartizat în această secţie şi A-54. Chiar el aminteşte aceasta într-o scrisoare trimisă la Haga, adăugînd că misiunea lui constă în recunoaşterea teritoriului de frontieră olandez.

Ordinul lui Canaris suna: „Procuraţi uniforme ale grănicerilor!" Se pare deci că participarea lui A-54 la răpirea de la Venlo este puţin probabilă.

În orice caz, asupra acestei perioade a vieţii lui „cincizeci şi patru" pluteşte astăzi un mister. Este totuşi foarte curios că „Franta" putea să călătorească atît de uşor în Olanda — chiar dacă ţinem cont de poziţia lui în cadrul „Abwehr"-ului. Care erau oare adevăratele lui misiuni în această ţară? Cunoaştem că ceva mai tîrziu el a făcut o foarte sugestivă descriere a Amsterdamului. Înseamnă deci că oraşul îi era bine cunoscut, mai mult chiar, îi erau cunoscute şi obiceiurile olandezilor. De ce ar fi fost necesar să se preocupe de aceste probleme dacă drumurile lui la Haga le făcea doar pentru a se întîlni cu Frank şi Strankmüller? Ceva nu este în ordine aici! A-54 trebuia să îndeplinească în Olanda şi alte misiuni decît cea a vizitelor la firma „De Favorit" sau — după cum presupunem — să participe la furtul uniformelor olandeze.

Între Haga și Praga se dezvolta o intensă activitate epistolară. În scrisori conținînd cele mai banale texte, erau codificate informații foarte importante. Dar „Franta" nu scria doar la Haga. Unele scrisori ajungeau la destinatar cu mare întîrziere, după ce străbăteau în prealabil cele mai întortocheate căi intermediare. Aceasta a fost și soarta scrisorii expediate de „Franta" din Dresda, la 22 octombrie 1939. Scrisoarea a fost oprită de Serviciul secret britanic, descifrată și predată grupei informative cehe de la Londra cu aproape trei luni mai tîrziu, adică la 18 ianuarie 1940. Din Paris, Londra a fost înștiințată telefonic la 15 decembrie 1939 asupra conținutului unei alte scrisori care se referea mai ales la aviația germană.

„Franta" informa că pe aeroporturile din Brno și Praga-Ruzyn se află gata de zbor bombardiere și avioane de vînătoare. Aviația nazistă instruiește cu rapiditate rezervele, căci se preconizează atacuri de uriașă anvergură asupra Angliei. Mai tîrziu, la 18 ianuarie 1940, A-54 furnizează din nou o informație importantă : atacul asupra Franței nu se va desfășura înainte de luna martie.

Pentru sfîrșitul lui martie, A-54 propune o întîlnire în Iugoslavia, căci întîlnirea care inițial fusese prevăzută în Ungaria i se părea prea puțin sigură. Avertiza, în continuare, asupra activității agenților din Zürich și Stockholm, amintind că serviciul secret nazist obține rezultate bune și în Olanda. Aceste afirmații nu sînt dovedite numai de cazul agentului dr. Franze, cel care împreună cu așa-numitul Schemmel au pregătit capcana pentru Stevens și Best. Trebuie să se țină cont că la Haga apăruse un agent a cărui prezență era deosebit de periculoasă pentru Serviciul de informații cehoslovac.

În timpul unei plimbări prin oraș, A. Frank a zărit un bărbat pe care-l cunoștea încă de la Praga. Se numea Mürz, era un german din teritoriile de la frontieră și lucrase, la timpul său, ca agent pentru Secția a doua. După ocuparea regiunilor din Boemia, Mürz a trecut la Serviciul de informații german. A fost trimis apoi în Olanda și în alte țări vest-europene pen-

tru a stabili legături cu ofiţeri informativi cehoslovaci, cărora le era rezervată o soartă similară cu cea a celor doi englezi, Stevens şi Best. La Londra, activitatea agentului Mürz era cunoscută ; din această cauză, prin intermediul lui Strankmüller, A. Frank a fost avertizat în scris : „Atenţie la Mürz ! Cunoaştem cu precizie că naziştii te cunosc pe tine şi activitatea pe care o duci". Şi tocmai atunci A. Frank aproape că se ciocni cu Mürz pe străzile Hagăi. „Nu ştiu sigur dacă Mürz nu m-a recunoscut atunci. M-am străduit să dispar în mulţime". Îndată după apariţia lui Mürz se luară măsuri pentru ca în nici un caz „Franta" să nu-i iasă acestuia în cale în timpul prezenţelor lui la Haga.

Una din cele mai interesante scrisori ale lui „Franta" a sosit la Haga în primele luni ale anului 1940. Ea conţinea ştiri în legătură cu pregătirile atacului german împotriva Danemarcei şi Norvegiei, făcute de Înaltul comandament german sub indicativul „Wesermündung". A-54 amintea localităţile în care se făcuseră concentrările de trupe, numărul şi numele diviziilor care urmau să participe la atacul din nord, menţionînd în cele din urmă şi data probabilă a atacului — în jurul zilei de 10 februarie. În aceeaşi zi în care scrisoarea a ajuns la Haga ea a fost trimisă mai departe pentru exploatare grupei informative de la Londra.

Pentru întîlnirea din Iugoslavia a fost fixată ziua de 12 mai 1940, căci încă din 15 aprilie „Franta" propusese ca la 12 mai, la ora 12, ofiţerii informativi să aştepte la Agram, în faţa teatrului.

Răpirea maiorului Stevens şi a căpitanului Best aduse serviciului de informaţii nazist o bogată recoltă. În scrisoarea din 15 aprilie „Franta" atrăgea atenţia asupra faptului că Stevens şi Best ar fi declarat tot ceea ce cunosc despre activitatea în Olanda a Serviciului de informaţii cehoslovac. A doua zi a sosit o nouă scrisoare. „Franta" raporta în legătură cu pregătirile febrile ce se făceau în vederea atacului aerian asupra Angliei, avertizînd din nou : „înlăturaţi materialele din Olanda. Best şi Stevens au trădat toate adresele".

Ştirea privind trădarea ofiţerilor Best şi Stevens face parte din seria acelor informaţii care sînt oarecum stranii.

Răpirea ofiţerilor informativi britanici s-a făcut cu ştiinţa lui Himmler şi a lui Heydrich. Acest lucru este confirmat de însuşi răpitorul celor doi englezi, Alfred Helmut Naujocks. Imediat după răpirea lor, Best şi Stevens au fost interogaţi multă vreme şi în mod foarte amănunţit ; după cum lesne ne putem închipui, acest lucru a fost făcut de către membri ai S.S.-ului şi ai Serviciului de siguranţă. Este clar că — cel puţin în prima fază a interogatoriilor — englezii n-au venit în contact cu membrii Serviciului militar de informaţii. Divergenţele care existau între Himmler şi Canaris sînt bine cunoscute. Atunci de ce le-ar fi permis Heydrich oamenilor lui Canaris să-i interogheze pe ofiţerii britanici ?

Făcînd această deducţie foarte probabilă, putem constata că rezultatele interogatoriului nu puteau fi cunoscute decît de un cerc restrîns de înalte personalităţi din rîndurile S.S.-ului şi ale Serviciului de siguranţă şi, în orice caz, de către Himmler şi Heydrich. Să presupunem acum că pînă în aprilie 1940 putea şi Canaris să citească procesele verbale ale interogatoriilor. Trăgînd aceste concluzii logice putem ajunge la prezumţia că dacă în scrisoarea din 15 aprilie trimisă de A-54 la Haga, acesta scria că Stevens şi Best au făcut declaraţii asupra activităţii lui A. Frank în Olanda, atunci el nu putea poseda aceste informaţii decît din trei surse : din cercurile din preajma şefului S.S., Heinrich Himmler ; din cele din preajma şefului Biroului central al Siguranţei Reichului, obergruppenführer-ul S.S. Reinhard Heydrich ; din cele din preajma conducătorului Serviciului de informaţii al armatei, amiralul Canaris.

Sau, personal, de la unul din cei trei.

Dar de la care din ei ?

Întîlnirea din Iugoslavia nu s-a mai putut realiza. În actele de arhivă privindu-l pe A-54 găsim această notiţă purtînd data 1 mai 1940 : „Azi dimineaţă, la ora 9 s-a predat următoarea telegramă găsită în căsuţa poştală pentru Jelinek : „FIRMA DE

FAVORIT VAN JANSEN NOORDEINDE 148 HAGA 663 PRAGA 719 18.30 1 805. LIVRAREA ÎN 12.5 CĂTRE FIRMA JUGO IMPOSIBILA URMEAZĂ SCRISOARE. KARL".

La 10 mai, Olanda a fost atacată. Fără o avertizare prealabilă, trupe germane au năvălit pe teritoriul olandez și belgian. Mulțumită informațiilor transmise de „Franta", ofițerii informativi cehoslovaci au fost din timp orientați asupra acestei acțiuni a Germaniei naziste.

„Începînd cu luna aprilie 1940, din surse inspirînd absolută încredere, am primit zilnic știri din Praga și Berlin că Germania pregătește un atac asupra Franței și Angliei prin Belgia și Olanda", scrie dr. Beneș în amintirile sale. Apoi el continuă : „Încă de la izbucnirea războiului nu m-am îndoit că Germania pregătește și va duce la îndeplinire acest plan".

Operațiile militare împotriva Belgiei și Olandei au început printr-un atac puternic al unităților de „Panzer" (blindate — N.T.), bombardarea intensă a orașelor olandeze și belgiene și lansarea unor unități de parașutiști. Datorită atacului aerian din 14 mai 1940, aproape întreg Rotterdam-ul a fost transformat într-un morman de ruine ; bombardamentului i-au căzut victime mii de oameni din populația civilă. La 16 mai, la nici o săptămînă de la atacul trupelor germane, Olanda capitulă. Planul german însă, care prevedea zădărnicirea plecării reginei Olandei, Wilhelmina, eșuă. Astăzi cunoaștem că în baza informațiilor pe care Serviciul de informații cehoslovac le-a primit de la „Franta", regina a putut fi avertizată la timp. Cu puțin timp înainte de atacul german, ea și-a părăsit patria plecînd la Londra.

Atacul asupra Olandei puse capăt activității colonelului Alois Frank la Haga. În zorii zilei de 10 mai, bombardamentul îl trezi din somn. La aproximativ doi kilometri de locuința lui se afla aeroportul forțelor aeriene olandeze — ținta bombelor germane. La lumina exploziilor se puteau vedea umbrelele deschise ale parașutelor care pluteau spre pămînt ; erau membrii diviziei 22 de parașutiști germani.

O parte din documente a fost trimisă la Londra, alta arsă. Acum urma să caute posibilitatea de a părăsi cît mai urgent țara. Abia ajuns dincolo de Rin și Mensa, pe teritoriul belgian, A. Frank a trebuit să facă cale întoarsă. Pretutindeni se aflau deja parașutiști germani. Reîntors la Haga, s-a dus la ambasada britanică. Cei de acolo au ezitat însă să-l ajute. Nici la ambasada franceză nu a avut mai mult noroc ; i s-a comunicat că în nici un caz ambasada nu va părăsi orașul. Nemaiavînd de ales, Frank s-a adresat lui Hendriks, consilier comercial la Ambasada Marii Britanii și colaborator al „Secret Service"-ului. Hendriks i-a promis un loc în autobuzul care urma să plece la Amsterdam cu cetățeni britanici.

Autobuzul n-a ajuns însă pînă la Amsterdam, ci doar pînă la Noord-Zee-Kanaal. Din fericire, aici se afla ancorată o veche ambarcațiune de transport pentru vite. De data aceasta a fost bună și pentru a transporta oameni din Olanda în Marea Britanie. Aproape 400 de refugiați s-au înghesuit în încăperile strîmte și urît mirositoare.

Vasul a ieșit încet în larg. Țărmul era încă foarte aproape, cînd se auzi o explozie asurzitoare. La cîteva sute de metri în fața ambarcațiunii olandeze, un vapor cu prizonieri germani atinsese o mină și se scufunda acum.

Supraîncărcat, vasul se îndreptă spre coasta engleză. În după-masa celei de a doua zile, căpitanul zări la orizont o dîră de fum. Izbucni panica. Dacă erau germani, atunci...

Dar norocul era de partea refugiaților. Era un distrugător britanic care conduse apoi vasul în tot timpul traversării pînă la portul Harwich.

Refugiații n-au putut păși pe pămînt britanic decît în grupe mici. Murdari, în zdrențe și flămînzi, ei fură preluați de polițiști și soldați și cercetați amănunțit, fiecare în parte. Teama de spionii germani îi silea să fie precauți. Nu se putea ști cine reușise să se refugieze pe vas în învălmășeala care domnise la îmbarcare.

Chiar a doua zi, A. Frank se prezentă din nou la serviciu. Capitolul olandez al stabilirii legăturii cu A-54 luase sfîrșit.

Apoi s-a primit ultima ştire scrisă de la „Franta". Scrisoarea era expediată în iunie 1940 de Karl Bekers, reprezentant comercial din Aussig pe Elba, Uferstrasse 21 şi era adresată la Belgrad, strada Kralja Aleksandra 43. Din această scrisoare ieşea în evidenţă fraza : „Ce fac Franz şi Emil ? În ce direcţie vor să călătorească în concediu ?"

La Belgrad, scrisoarea lui „Franta" a fost primită de ofiţerul informativ ceh, maiorul Aleksander Fritscher, un om cu o bogată experienţă în Serviciul de informaţii. Acesta comunică imediat la Londra conţinutul scrisorii.

Aici fiecare a înţeles ce a vrut să spună „Franta", căci acesta se folosise de cele două nume conspirative fixate la întîlnirea care avusese loc la Haga, la 27 noiembrie 1939 : „Franz" era Franţa, „Emil" Anglia. Planurile Înaltului comandament german erau acum clare : după cucerirea Franţei urma să-i vină rîndul Angliei.

Dar una din cele mai importante ştiri transmise de A-54 a fost cea sosită la Paris în prima jumătate a lunii februarie 1940. Să-l lăsăm însă mai bine pe colonelul Fryč — care în vremea aceea activa în capitala Franţei — să ne povestească cele întîmplate :

„Locuiam într-o vilă în Avenue Victor Hugo 13, în apropiere de Bois de Bologne. Ajutat de cehul parizian Hugo Vejrych, am descifrat împreună, într-o după-amiază de februarie, o ştire venită de la „Franta" care, după părerea mea, făcea parte dintre cele mai importante informaţii primite de la el. În această ştire, el comunica planul exact de atac al armatei germane împotriva Franţei, aşa-numita mişcare de rocadă de-a lungul „liniei Maginot". Mesajul descifrat l-am predat de îndată superiorului meu, colonelul Tichy. Şi el a fost vădit impresionat de informaţia sosită de la „Franta", şi a plecat imediat la „Biroul doi" din cadrul Marelui Stat Major francez. Dar decepţia lui a fost foarte mare cînd a constatat că francezii — cu toate că le era cunoscută sursa demnă de încredere a informaţiilor noastre — s-au îndoit de adevărul afirmaţiilor lui „Franta", nedîndu-le crezare. Seara am telefonat

informaţia la Londra ; Moravec s-a entuziasmat, în acelaşi timp însă s-a indignat, auzind că am comunicat deja ştirea francezilor. Oricum, Serviciul secret britanic îi era mult mai simpatic lui Moravec : dacă ar fi mers după el, englezii ar fi trebuit să primească această informaţie extrem de importantă înaintea francezilor. Englezii posedau o optică mai largă ; au dat absolută crezare informaţiilor lui „Franta".

Numai după cîteva săptămîni, realitatea a demonstrat francezilor că neîncrederea lor a avut urmări tragice pentru desfăşurarea ulterioară a războiului".

MESAJUL DIN LONDRA

Ocuparea provinciilor Boemiei, la 15 martie 1939, şi represiunile împotriva cehilor au dat naştere la reacţii cu totul contrare celor scontate de ocupanţi. Largi pături ale populaţiei au făcut front comun ; la numai cîteva săptămîni după invazia trupelor germane, rezistenţa generală, avînd mai întîi un caracter pasiv, a căpătat un caracter activ. La începutul verii anului 1939, în zona Kladno şi Rakovnik au avut loc primele greve de protest ale muncitorilor.

Încă din 15 martie 1939, conform unui ordin venit de la Berlin, s-a trecut la o razie pentru a-i descoperi pe comunişti. În cele cîteva ore ale „Acţiunii Gitter" („Acţiunea Zăbrele" — N.T.) au fost arestate sute de persoane, dintre care multe au fost transportate în lagăre de concentrare. Au apărut alte grupe de rezistenţă ; conducătorii acestora subapreciau însă adeseori situaţia. Îşi închipuiau că vor putea duce o luptă ca cea purtată de organizaţia secretă a Mafiei în timpul monarhiei austro-ungare. Din această cauză, adeseori, cele mai fundamentale reguli ale conspirativităţii — atît de vitale într-o acţiune ilegală — erau neglijate. Gestapoul acţiona însă cu mai multă scrupulozitate şi asprime împotriva naşterii unei mişcări de rezistenţă, decît fosta poliţie austro-ungară.

Una din grupele de rezistenţă a fost şi organizaţia ilegală „Obrana národa" (Apărarea poporului — N.T.), compusă mai ales din foşti ofiţeri cehoslovaci. Şi în acest caz s-au repetat

greşeli de neiertat. Ca urmare a unei indicaţii primite de la colonelul Moravec, au fost cooptaţi în acţiune şi numeroşi foşti ofiţeri informativi. Aceştia însă erau urmăriţi de Gestapo şi la scurtă vreme activitatea majorităţii membrilor organizaţiei a fost demascată.

Cam în acelaşi timp în care, în vila sculptorului Böswart, se stabilea funcţionarul dr. Paul Hans Steinberg, un alt funcţionar anunţa stabilirea lui definitivă la Praga — în strada Iernii. Se numea Vaclav Moravek *) şi în formularul de evidenţă trecuse în dreptul rubricii ,,data şi locul naşterii" indicaţia : 8 august 1904, la Kolin.

Nimeni nu-şi mai amintea că ,,funcţionarul" Vaclav Moravek devenise în 1925, la Olmütz, locotenent în armata cehoslovacă, apoi comandant de baterie la regimentul 107 artilerie, ajungînd în cele din urmă la gradul de căpitan de stat major.

În martie 1939, nu a reuşit să se refugieze în Polonia, aşa că scurtă vreme a lucrat la Oficiul muncii din oraşul natal. Dar nu se putea complace în situaţia de a sta la birou servind puterea de ocupaţie. S-a mutat la Praga cu intenţia de a intra aici în Rezistenţă. A luat legătura cu organizaţia ilegală ,,Obrana náNoda" şi a făcut parte din grupele de informare, distrugere şi de radiotelegrafie. Conducătorii acestora au fost locotenent-coloneii Josef Balaban (nume conspirativ ,,Bohus"), Josef Churovy (nume conspirativ ,,Crap") şi Josef Maşin (nume conspirativ ,,Pobera din Lom"). Tocmai această grupă — şi mai ales viteazul patriot Vaclav Moravek (nume conspirativ ,,Vojta") — au jucat în următoarele luni un important rol în stabilirea de către Londra a legăturii cu A-54.

Bineînţeles că Gestapoul praghez se străduia să pătrundă în mişcarea ilegală cehă. Dintr-un act de acuzare al procurorului Reichului împotriva unui grup din Rezistenţă compus din 12 persoane, reiese că Gestapoul cunoştea încă din februarie 1939 numele locotenent-colonelului Maşin ca fiind unul din membrii conducători ai organizaţiei ,,Obrana náNoda".

---

*) A nu se confunda cu colonelul František Moravec (citeşte Moraveţ).

Josef Maşin şi colaboratorul său, căpitanul de stat major Moravek, s-au pregătit minuţios pentru acţiunile lor ilegale. La Praga au fost înfiinţate cîteva locuri de depozitarea armelor şi explozivelor, unul din cele mai mari depozite aflîndu-se la maistrul tinichigiu Josek Likar. Şi în alte părţi mai existau asemenea depozite.

Grupa de informaţii din cadrul organizaţiei „Obrana národa" plănuia în vremea aceea un atentat asupra lui Adolf Hitler. Ca termen fusese fixată luna noiembrie 1939.

Maşina infernală a fost asamblată la Likar şi, după ce a fost terminată, a fost fotografiată în prezenţa locotenent-coloneilor Balaban şi Maşin. Fotografiile s-au păstrat pînă azi.

Apoi a sosit ştirea că avusese loc un atentat al cărui autor era Georg Elser. Locotenent-colonelul Maşin a fost foarte decepţionat. Se spune că ar fi zis pe atunci : „Oamenii noştri nici nu aveau cum să ajungă pînă acolo. Cineva ne face concurenţă".

Asupra plănuirii atentatului de la München nu există dovezi concrete. Este adevărat că grupa de rezistenţă a locotenent-colonelului Maşin nu se dădea înapoi de la acţiuni legate de folosirea explozivelor. Cum în cadrul grupei de rezistenţă lucrau şi cîţiva angajaţi ai căilor ferate, care, prin natura serviciului lor, plecau la München, nu este exclusă posibilitatea unor pregătiri pentru un atentat asupra lui Hitler. Mai puţin plauzibilă pare afirmaţia că A-54 ar fi ştiut despre aceste pregătiri. În perioada respectivă el nu stabilise încă legături cu mişcarea de rezistenţă cehoslovacă, mai bine zis, nu ne-a rămas nici un document care să confirme aceste legături.

Cele mai mari cantităţi de explozive erau procurate direct din uzina de dinamită de la Semtin, de lîngă Pardubitz. În ciuda controalelor minuţioase ale germanilor, un funcţionar al fabricii, dr. F. Man, reuşise ca timp de o jumătate de an să scoată pe furiş din fabrică mai multe sute de kilograme de material exploziv aflat în lăzi. Cu transportul acestuia la Praga se ocupase mai ales fostul locotenent M. Medal şi mecanicul auto E. Zöldner. De cîteva ori materialul exploziv fu-

sese transportat chiar cu maşinile Gestapoului din Praga. Maşinile erau aduse în atelierul de reparaţii auto al lui Zöldner, care le folosea apoi pentru curse de „verificare" ce îl duceau tocmai la Pardubitz.

În mai 1940, Gestapoul l-a descoperit pe dr. F. Man şi l-a arestat împreună cu ceilalţi participanţi principali la transportul ilegal de explozive, M. Medal şi E. Zöldner. Cu toţii au fost condamnaţi la moarte şi executaţi la 1 aprilie 1942, la Berlin.

Urmărirea grupei de informaţii din cadrul organizaţiei „Obrana národa" era condusă de comisarul de poliţie de la Gestapoul praghez, Oskar Fleischer. Încă de la începutul activităţii lui de spionaj, A-54 scrisese despre acesta că, alături de Jost şi Timmel, era unul din cei mai periculoşi oameni pentru Cehoslovacia.

În primăvara anului 1940, Fleischer a reuşit să afle care este locuinţa lui Moravek la Praga. Percheziţia se soldă însă cu un eşec. În locuinţă n-a fost găsită decît o pradă foarte slabă : cîteva lucruri personale aparţinînd lui Moravek şi paltonul acestuia. Fiind vesel din fire, Moravek nu se putuse abţine să nu-i joace o festă lui Fleischer. Din Brno el expedie şefului Gestapoului din Praga, O. Geschke, o scrisoare rugîndu-l s-o transmită mai departe lui Fleischer. Adresîndu-i-se cu „Dragă Oskar", Moravek îl informa că s-a retras în zone mai calde pentru că paltonul îi fusese furat de Fleischer, adăugînd că la Praga nu mai putea să fie deloc sigur de „ocrotirea Marelui Reich German". Aproape concomitent sosi de la Belgrad o altă scrisoare în care Moravek, cu o bucurie deloc disimulată, anunţa că reuşise să cîştige un pariu făcut cu Maşin pentru 1000 de coroane. El, Moravek, îşi aprinsese în plină stradă o ţigaretă răsucită din tutunul ţigărilor preferate de Fleischer, fără a fi recunoscut.

Fleischer turba. Conduse personal, dar fără rezultat, cîteva interogatorii, văzînd în fiecare din cei arestaţi pe Moravek ; abia după ce răspunseseră unor interogatorii minuţioase şi după ce au fost bine controlate datele personale, arestaţii au

fost eliberați. Dar Fleischer nu apucase să se liniștească, cînd pe zidurile palatului Petschek — sediul Gestapoului — a apărut o inscripție injurioasă semnată de... Moravek.

În primăvara anului 1940 — înainte de atacul asupra Olandei — grupa cehă de informații din Londra a încercat, prin intermediul organizației „Obrana národa", să stabilească la Praga un contact direct cu „Franta". Aceasta rezultă din scrisoarea trimisă la Haga pe 14 aprilie 1940, în care „Franta" amintește că Libușe Hubalkova a primit vizita unui locotenent-major. „Deoarece nici unul din noi doi nu l-am cunoscut, am refuzat să discutăm cu el. Dacă mai trimiteți un curier, atunci va trebui să se legitimeze prin parola „Atenție, Sand?". Nu știm cine a fost acest militar; s-ar putea să fi fost locotenent-colonelul Balaban.

Deoarece prima încercare de a-l pune în legătură pe „Franta" cu mișcarea de rezistență eșuase din cauza temerilor acestuia că ar putea fi vorba de o provocare, Londra s-a hotărît să recurgă la o metodă sigură pentru a stabili un contact cu „Franta".

La 18 iunie 1940, grupa radiotelegrafică a U.V.O.D. *)-ului a interceptat o comunicare adresată lui „Bohus" (locotenent-colonelul Balaban) și „Bor" (docentul Vladimir Krajin): „Comunicați imediat o oră, în afara orelor noastre obișnuite de emisie, în care să vă putem transmite numai dv., adică lui „Bohus" și „Bor", un mesaj de o deosebită importanță. Mesajul va fi transmis în șapte părți, adică șase părți vor fi transmise în orele fixate de dv., iar a șaptea parte, care va cuprinde diferite nume, va fi transmisă în ziua imediat următoare la aceeași oră. Cu conținutul celui de al șaptelea mesaj veți putea completa conținutul celorlalte șase mesaje".

Totul era semnat de „Mora", numele conspirativ al comandantului grupei de informații din Londra, colonelul František Moravec.

---

*) U.V.O.D. — prescurtarea cuvintelor „Ustredni vybor odboje domaciho" = Comitetul central pentru rezistența din patrie.

Primele şase părţi ale mesajului au fost interceptate în ziua de 20 iunie 1940, la ora trei după-masă : „La Praga locuieşte doamna... (completarea 1), care este prietenă cu nepreţuitul nostru om fără să-i cunoască activitatea. Vizitaţi-o pe... (completarea 2), spuneţi parola... (completarea 3) şi cereţi în limba cehă să vorbiţi cu „Franta". Vorbiţi cu „Franta" fără martori, în germană, repetaţi parola şi comunicaţi-i lui... (completarea 4) că-i aduceţi un salut de la Karl din vest. Omul are cam 40 de ani, statura mică, trăsăturile feţei bine conturate, cu ochii foarte puţin bulbucaţi. Rugaţi-l să vă dea ştiri pentru vest şi dacă este posibil plătiţi-i... (completarea 5). Nu-l întrebaţi de numele lui. Fiţi foarte precauţi cînd luaţi legătura cu el şi faceţi în aşa fel ca tratativele să fie purtate întotdeauna de aceeaşi persoană, cît mai puţin expusă". În următoarea zi, la aceeaşi oră, sosi de la Londra şi a doua parte a comunicării : „Nu-l introduceţi în problemele voastre. Purtaţi discuţii prieteneşti şi satisfaceţi-i pretenţiile financiare. Este un vechi colaborator al nostru, avînd posibilităţi neobişnuite şi vă poate fi de mare folos. Avem mare interes să stabiliţi un contact sigur cu el. Ţineţi cont de propunerile lui foarte competente în privinţa posibilităţilor menţinerii legăturilor. Transmiteţi, cu ajutorul batozei, extrase din cele mai importante informaţii pe care le veţi primi de la el, adăugînd la sursa informaţiei numele „Franta". În caz că veţi primi de la el ştiri scrise, trimiteţi-ni-le prin intermediul lui „Peter", adăugînd indicativul „Mora" şi respectînd cele mai riguroase măsuri de siguranţă. Cercul oamenilor noştri iniţiaţi în această problemă să fie cît mai restrîns. Vă mulţumesc pentru acest serviciu de importanţă fundamentală şi vă rog, atît în interesul dv. cît şi al sursei amintite, să ţineţi cont de toate regulile de siguranţă...".

La 22 iunie au fost primite în sfîrşit şi completările la mesajele anterioare. Completarea 1 — Flegrova din str. Lungă 37, Libuşe Hubalkova ; completarea 2 — Libuşe Hu-

balkova ; 3 — Atenţie, Sand ? ; 4 — „Voral“ ; 5 — cinci mii de mărci.

Primindu-se şi aceste completări, ştirea a fost în sfîrşit clară. Mesajul suna astfel : Vizitaţi-o pe Libuşe Hubalkova, legitimaţi-vă cu parola „Atenţie, Sand ?“, transmiteţi-i lui „Voral“ un salut de la Karl din vest, plătiţi-i cinci mii de mărci. „Batoza“ era numele de acoperire pentru aparatul de emisie şi „Peter“ numele conspirativ al ofiţerului informativ din Belgrad.

Nu ştim cine dintre membrii grupului de informaţii a vizitat-o în perioada respectivă pe Libuşe Hubalkova. La o înţelegere între Libuşe şi vizitatorul ei s-a ajuns abia după a doua întîlnire, după care cei doi, însoţiţi de „Franta“, au plecat cu Fiat-ul acestuia în pădurea de la Jilovişte unde a avut loc prima convorbire. Probabil că din partea organizaţiei „Obrana národa“ a participat la această întîlnire căpitanul de stat major Vaclav Moravek, căci el a fost acela care a primit, la sfîrşitul lui iunie sau la începutul lui iulie, primele ştiri de la „Franta“.

Informaţiile acestuia n-au putut fi însă transmise imediat în Anglia. Gestapoul intensificase acţiunile de descoperire a emiţătoarelor clandestine, aşa încît legăturile radiofonice cu Londra au trebuit să fie întrerupte cîteva zile.

Cei de la Londra însă nu ştiau nimic despre situaţia dificilă a celor din „Protectorat“. Colonelul Moravec a devenit nerăbdător. La numai o săptămînă după transmiterea ultimei părţi a mesajului el a insistat să primească ştiri de la „Franta“. După două zile a urmat altă urgentare : „Rog din nou să-mi răspundeţi dacă v-aţi întîlnit cu František. Nimic nu este mai preţios pentru munca noastră de aici şi pentru poziţia noastră la Londra decît exploatarea competentă a acestei surse. Foarte multe lucruri depind de aceasta“.

La 11 iulie urmează al treilea mesaj de urgentare : „Aţi stabilit deja un contact cu František ? Urgentaţi această chestiune luînd toate precauţiunile. Daţi-i întîietate !“.

Colonelul Moravec era conştient de faptul că doar informaţiile lui „Franta" îi puteau menţine poziţia faţă de englezi. Fără „Franta" valoarea lui ar fi scăzut imediat, motiv pentru care urgenta stabilirea contactului cu acesta.

Gestapoul însă dezlănţuise o vînătoare aprigă după oamenii din Rezistenţă. Cei prinşi că activau împotriva forţelor de ocupaţie erau torturaţi cumplit. Gestapoul se afla pe urmele acelora care aveau emiţătoare clandestine, aşa că erau necesare maxime precauţiuni. Dar Moravec nu ţinea cont de toate acestea ; el avea nevoie de informaţii !

UN PERICULOS LEU DE MARE

Situația din Europa a luat o dezvoltare favorabilă Germaniei.

La 10 iunie 1940, ambasadorul Franței la Roma a primit din partea guvernului italian o notă conținînd o declarație de război. Imediat după aceasta, divizii italiene au trecut granița italo-franceză. În perioada de la 12 la 14 iunie germanii au ocupat Parisul. După două zile, președintele Franței, Lebrun, l-a numit pe mareșalul Pétain prim-ministru. Guvernul acestuia a oferit Germaniei soluția încetării ostilităților, cerînd să i se comunice condițiile de armistițiu. În același loc din Compiègne și în același vagon în care mareșalul Foch dictase la 11 noiembrie 1918 delegației germane condițiile de capitulare, feldmareșalul Keitel îl primi pe reprezentantul francez. Ceremonialul folosit a fost identic celui ordonat de Foch în 1918.

Reprezentantul Franței a fost primit fără onoruri militare și feldmareșalul Keitel a comunicat scurt și cuprinzător condițiile Germaniei. Cînd francezii au părăsit vagonul, după semnare, monumentul victoriei franceze din pădurea de la Compiègne era deja acoperit cu steagul german avînd zvastica la mijloc.

Londra își făcea cele mai mari griji asupra felului în care se vor putea obține informații despre următoarele planuri

ale lui Hitler. Ce are de gînd să facă Hitler după capitularea Franței ?

Aceste întrebări nu și le puneau numai primul ministru britanic Winston Churchill și Serviciul secret, ci și dr. E. Beneș și colonelul Moravec. La 23 iulie, acesta din urmă a expediat la Praga o radiotelegramă conținînd mai multe întrebări adresate lui „Franta".

Este posibilă stabilirea datei invaziei asupra Angliei și va putea ca să fie anunțată din timp ? Se cunosc unele amănunte ? Știe „Franta" ceva despre spionii care activează pe teritoriul britanic ? În ce fel lucrează spionajul german împotriva Rusiei sovietice ?

Încă de la 16 iulie 1940, Hitler a dat dispoziții pentru prelucrarea planului de operații „Leul de mare" — numele de acoperire dat acțiunii de invadare a insulelor britanice. La 1 august, Hitler a semnat directiva nr. 17 în care ordona : „Pentru a crea condițiile unei înfrîngeri definitive a Angliei, sînt hotărît să continui în mod mai energic decît pînă acum războiul aerian și naval împotriva ei. Aviația germană, cu toate mijloacele care-i stau la dispoziție, trebuie să distrugă cît mai rapid aviația engleză. Loviturile trebuie să se orienteze în primul rînd împotriva unităților de aviație, aeroporturilor și bazelor de aprovizionare, precum și împotriva industriei de război, inclusiv industria de echipament aviatic. După realizarea supremației aeriene este necesar ca atacurile să fie îndreptate împotriva porturilor și mai ales împotriva depozitelor de aprovizionare din interiorul țării".

La opt zile după emiterea directivei nr. 17 a început bătălia aeriană pentru Anglia. Ea a fost deschisă de un atac care a produs pagube considerabile. Germania a angajat în bătălie 700 de bombardiere, 200 de „Stukas", 700 de avioane de vînătoare și 200 de avioane de asalt. Pentru englezi cea mai mare dificultate o constituia lipsa de piloți. Winston Churchill a recunoscut mai tîrziu că Marea Britanie n-ar fi cucerit niciodată victoria în bătălia aeriană fără ajutorul piloților polonezi, cehoslovaci, francezi și belgieni. În primele

zece zile, aviația germană a pierdut 697 de aparate, în timp ce britanicii numai 153. Multe din avioanele britanice fiind doborîte deasupra teritoriului englez, a permis salvarea echipajelor.

Între timp, Înaltul comandament al Wehrmachtului continua fără întrerupere pregătirile pentru invazie. Conform planului german, primul contingent de 90 000 de oameni trebuia să debarce la sud-vest de Londra, în zona dintre Ramsgate și Lyme-Bay, urmînd să creeze aici un cap de pod pe o adîncime de 30 de kilometri. După trei zile de la începerea operațiilor urma ca 260 000 de soldați germani să staționeze pe teritoriul englez. La aceste operații trebuiau să participe 39 de divizii, dintre care șase divizii blindate, trei divizii motorizate și două divizii de parașutiști. Pentru debarcarea în Anglia au fost concentrate forțe navale masive în porturile olandeze, belgiene și franceze.

Înainte și după primele zile ale invaziei, știrile privind planurile Serviciului de siguranță condus de Heydrich nu erau importante numai pentru politicienii cehoslovaci, ci și pentru cei britanici și pentru guvernele statelor vest-europene aflate în exil.

A-54 a informat și despre pregătirile care se făceau pentru răpirea ducelui de Windsor, care urma să devină — cu binecuvîntarea lui Hitler — rege al Marii Britanii.

La 23 iunie 1940, după două zile de la capitularea Franței, ducele de Windsor a sosit la Madrid. Sosirea acestuia a fost comunicată de Stohrer, ambasadorul german în Spania, ministrului de externe al Reichului, von Ribbentrop. După cîteva zile s-a primit la Berlin un mesaj cifrat sosit de la Madrid din partea lui Stohrer. Acesta comunica că „Windsor s-a exprimat foarte caustic împotriva lui Churchill și a războiului, în fața ministrului de externe spaniol și a altor cunoscuți".

Se pare că acesta a fost momentul în care a luat naștere ideea de a-l întrebuința pe ducele de Windsor pentru pla-

nurile germane. Lui îi revenea rolul să semneze actul de capitulare în momentul invaziei germane. În numele lui Hitler, Ribbentrop i-a ordonat lui Walter Schellenberg — organizatorul răpirii de la Venlo a lui Stevens și Best — să plece la Madrid și să-i ofere ducelui de Windsor 50 de milioane de franci elvețieni, dacă acesta se declară de acord cu acest gest și este gata să se distanțeze de familia regală. În caz că ducele va refuza, Schellenberg urma să organizeze răpirea acestuia și aducerea lui în Germania.

Dar înainte de plecarea lui Schellenberg la Madrid, ducele de Windsor a primit de la Hitler o scrisoare personală: „Germania este hotărîtă ca, prin toate mijloacele forței, să silească Anglia la o pace și în acest caz va fi dispusă să îndeplinească orice dorință a ducelui, mai ales în ceea ce privește problema succesiunii pe tronul britanic a ducelui și a ducesei".

Încă înainte de sosirea lui Schellenberg la Madrid, ducele a plecat la Lisabona unde a fost oaspetele bancherului Santo-Sylva. Deoarece ducele continua să nu răspundă nimic la oferta lui Hitler, Ribbentrop îi trimise lui Schellenberg o telegramă, ordonîndu-i din nou, în numele lui Hitler, să treacă la executarea răpirii. Împreună cu niște granzi *) de Spania, ducele urma să fie invitat la o vînătoare, la granița spaniolo-portugheză. Aici, agenți ai S.S.-ului urmau să-l răpească și să-l aducă pe cea mai scurtă rută în Germania. Mulțumită lui A-54, Serviciul secret britanic a aflat la timp de planurile lui Schellenberg. Un reprezentant al guvernului englez a fost trimis la Lisabona și l-a convins pe duce să plece imediat în insulele Bermude... ca viitor guvernator al acestora.

La 27 iulie 1940, în Germania a fost constituit nucleul unui „Stat major militaro-economic pentru Marea Britanie", conform căruia Anglia urma să fie împărțită în șase comandamente militaro-economice. Brigadeführerul S.S., prof. dr. F. A. Six, a fost numit ca împuternicit al lui Heydrich în Marea Britanie. Acest profesor pregătise o listă conținînd numele a 2700 de persoane care urmau să fie arestate și, în

*) Grande de Spania — titlu nobiliar spaniol.

marea lor majoritate, executate. Printre cei amintiți figurau : Winston Churchill, conducătorii de atunci ai partidului laburist Attlee și Cripps, scriitorii H. G. Wells și G. B. Shaw și... generalul de Gaulle.

Au fost constituite grupe speciale de asalt care trebuiau să pună mîna pe conducătorii guvernelor în exil. Cu prinderea dr. E. Beneș fusese însărcinat șeful S.D.-ului din Praga, standartenführerul-S.S. dr. H. Böhme. Pentru arestarea regelui Haakon al Norvegiei fusese formată o grupă specială de asalt compusă din membri germani și norvegieni ai S.S.-ului, condusă de guvernatorul de atunci al Norvegiei, J. Terboven.

„Franta" se depășise pe sine în adevăratul sens al cuvîntului. Majoritatea documentelor i-au fost predate lui Moravek în original. Din acest motiv, în locuința lui Janotek din Praga a fost aranjat un laborator foto. Copiate pe microfilme, documentele erau trimise la Londra, mai ales prin Stockholm.

La Praga ele erau preluate de cetățeana suedeză, domnișoara Sjoeholm, care vizita adeseori Praga în interes de afaceri. La Stockholm, domnișoara Sjoeholm preda documentele fostului ambasador al Cehoslovaciei în Suedia, dr. Vladimir Vanka (nume de acoperire „Waldemar van Ek"). De aici, pentru acesta era foarte ușor să trimită microfilmele la Londra.

Tot prin intermediul Stockholmului, Serviciul de informații cehoslovac din Londra a primit informații asupra intențiilor Germaniei de a ocupa Elveția.

Unitățile care urmau să realizeze ocuparea Elveției erau pregătite încă de la sfîrșitul lui iulie 1940. Calculul făcut era următorul : Elveția va fi anexată Germaniei, partea cuprinzînd populația franceză și italiană va fi evacuată și evreii elvețieni vor fi trimiși în lagăre de concentrare. Hitler avea o părere proastă despre Elveția. El a declarat că ocolirea Elveției ar da prea mult de lucru pentru că, în stadiul în care se află, elvețienii nu pot fi întrebuințați decît ca hotelieri.

În planurile germane privind Elveția, șeful S.D.-ului din Praga, dr. H. Böhme, juca din nou un rol însemnat. El era

acela care urma să fie desemnat ca guvernator al Elveţiei ocupate.

Primele ştiri, deocamdată incomplete, privind plănuita invazie germană în Anglia, au fost transmise de „Franta" încă de la sfîrşitul lui iunie 1940. Este de la sine înţeles că Londra era foarte interesată în aflarea de amănunte privind invazia ; din această cauză, în mesajul transmis la 11 iulie se sublinia în mod deosebit că „toate ştirile privind atacul asupra Angliei vor avea întîietate".

Marele dezavantaj îl constituia însă drumul lung pe care-l făceau informaţiile lui „Franta". Mai întîi erau telegrafiate la Belgrad, curierii aduceau completările necesare şi în cele din urmă erau transmise prin radio la Londra. Toate acestea făceau imposibilă o comunicare la timp a ştirilor. Din această cauză s-a ajuns, de comun acord, la hotărîrea de a se crea un cod special pentru ca ştirile lui „Franta" să fie transmise direct de la Praga la Londra. Cu trei zile înainte de a se fi primit la Praga codul special pentru ştirile lui „Franta", la 5 august 1940, locotenent-colonelul Balaban a primit un mesaj urgent : „În perioada actuală problema atacului asupra Angliei constituie o chestiune crucială din punct de vedere militar şi politic. Toate ştirile privind acest subiect sînt deosebit de importante şi li se va acorda întîietate".

În primele zile ale lunii septembrie — probabil în 4.IX. — a fost expediat de la Praga un mesaj care a avut la Londra efectul unei bombe. În această ştire se anunţa că atacul asupra Angliei va începe la 15 septembrie. Invazia, se spunea în mesaj, va începe printr-un atac aerian cu bombardiere şi cu avioane de asalt. „Vor ataca în valuri şi vor folosi gaze lacrimogene şi un alt gaz iritant. În timpul atacului, germanii vor încerca, folosind toate bastimentele, deci şi vedetele rapide şi submarinele, să treacă la o debarcare a trupelor".

La puţin timp după aceasta s-a interceptat la Londra o ştire venită de la „Franta" : în porturile belgiene, franceze, olandeze şi norvegiene sînt concentrate toate tipurile de nave.

Pentru invazie au fost pregătite 155 vase de transport, 1161 vase cu motor, 471 de remorchere şi 1722 vase fluviale.

La invazia Marii Britanii nu s-a mai ajuns. Cu puţin timp înainte de ziua hotărîtă, Hitler ajunse la ideea — ţinînd cont de părerea comandantului suprem al marinei de război germane, amiralul Raeder — că „Marea Britanie va fi învinsă şi fără război", adăugînd imediat după aceasta că în privinţa desfăşurării în continuare a războiului are alte păreri.

Unul din cele mai interesante episoade din timpul pregătirilor germane pentru o invazie în Anglia a fost şi acel plan la elaborarea căruia a participat conducerea S.S.-ului. Conducătorul S.S.-ului, Heinrich Himmler, vedea în populaţia islandeză pe urmaşii vechilor germani care, prin sîngele lor germanic, ar fi strîns legaţi de Germania. Cu siguranţă deci că Himmler a fost iniţiatorul ideii ocupării Islandei. „Franta", ale cărui legături ajungeau pînă la Biroul central al Siguranţei Reichului (R.S.H.A.), a aflat despre aceste intenţii şi, prin intermediul lui V. Moravek, ele au fost comunicate Londrei. Toate acestea se petreceau în perioada în care şi Statele Unite se orientau în direcţia ocupării acestei insule. Din acest motiv, Serviciul secret american se arăta foarte interesat în aflarea unor amănunte privind planul german.

Colonelul Moravec s-a folosit de acestea. Există dovezi care ne demonstrează că el a vîndut cu 50 000 de dolari Serviciului secret american ştirile obţinute de la „Franta" în această chestiune.

Cînd A-54 — „Franta" — a comunicat amînarea invaziei asupra Marii Britanii, Londra a cerut o examinare amănunţită a acestei ştiri, astfel că în mesajul transmis la 16 octombrie se insistă asupra acestei informaţii primită de la „Franta": „Ştirea sosită de la „Franta" cu privire la amînarea invaziei este deosebit de importantă, avînd o valoare istorică pentru desfăşurarea războiului. Din această cauză toate ştirile referitoare la această problemă vor trebui să menţioneze sursa,

gradul de autenticitate şi descrierea felului în care au fost obţinute".

*

Se aflau pe urmele lui ca şi cîinii de vînătoare.

Sute de agenţi aveau asupra lor fotografia sa.

„Trebuie să-l înhăţăm pe acest om!" i-a ordonat comisarului de Gestapo, Fleischer, şeful Gestapoului din Praga, Geschke.

Dar omul pe ale cărui urme se aflau le scăpa. Cunoştea toate ieşirile, toate străduţele centrului oraşului. Trecea prin faţa lor, îl întîlneau, dar rămînea necunoscut. Purta cînd o pălărie tiroleză, cînd o bască şi ochelari cu sticlă obişnuită.

„Nu trebuie să vă temeţi din cauza mea", le spunea acest bărbat de fiecare dată colaboratorilor săi.

La Gestapo era cunoscut sub diferite nume. De cele mai multe ori se numise „Vojta". Fleischer însă îl căuta sub numele de Vaclav Moravek.

Cu „Franta", Moravek a reuşit să se înţeleagă în foarte scurt timp. Aveau cîteva ascunzători prin intermediul cărora îşi fixau întîlnirile : în cabina telefonică din strada Zeltner, în apropiere de biserica Thyn, într-un cavou al unui nobil austro-ungar din cimitirul militar de la Pohorelec şi în magazinul filatelic al lui Bretislav Schweizar din strada Poric 6.

Unchiul lui B. Schweizar, Josef Horny, ne-a povestit în ce fel s-a ajuns la stabilirea unei ascunzători în magazinul filatelic :

„Breti şi căpitanul Moravek s-au cunoscut din întîmplare şi cred că asta s-a întîmplat încă în zilele mobilizării generale din 1938. După aceasta, cîteva luni nu s-au mai văzut pînă cînd, într-una din zile, s-au întîlnit pe stradă. N-au trebuit să schimbe prea multe cuvinte pentru a-şi da seama amîndoi că au un ţel comun : lupta împotriva ocupanţilor. Moravek a fost cel care i-a propus lui Breti să deschidă un magazin filatelic. Era o ocazie foarte bună pentru oricine de a intra cu mîinile goale în magazin şi de a ieşi de acolo tot cu mîinile goale, fără a atrage atenţia cuiva. Breti a fost de

acord și după cîteva zile a primit de la grupa de informații bani pentru cumpărarea sau închirierea unui magazin. Îmi amintesc că am văzut acolo de mai multe ori un bărbat vorbind germana. De fiecare dată cînd îl întîlneam, mă uitam cu teamă la Breti. Dar el m-a liniștit : „de el nu trebuie să te temi, mi-a zis Breti, e de-al nostru". Eu n-am mai zis nimic, nu voiam să-l contrazic. Trebuie că știe el mai bine ce face, mi-am zis eu, căci știam că Breti e băiat de treabă. Pe vremea aceea Breti avea ceva mai mult de douăzeci și cinci de ani și era trup și suflet alături de cauza noastră. De multe ori stătea pînă noaptea tîrziu aplecat deasupra timbrelor. Mă temeam pentru el, da, mi-era frică, căci era ca și cînd ar fi fost copilul meu. Dar Breti nu știa decît să rîdă și să zică : „nu te teme, spunea el întotdeauna, o să vezi că pînă la urmă totul o să iasă bine".

Apoi Hitler a năvălit în Rusia sovietică. Breti a zîmbit și mi-a zis : „acum e vai de pielea noastră, nici nu putem să ne mai mișcăm !" Urmăream cu nerăbdare evenimentele din răsărit...".

Josef Horny, unchiul tînărului Bretislav a tăcut. Apoi a mai oftat o dată înainte de a continua : „Și apoi, într-o zi de primăvară a anului patruzeci și doi, am vrut să mă duc la Breti, la magazin. Dar am observat încă din depărtare că obloanele sînt trase. Am tresărit. Am simțit broboane de sudoare pe frunte. Îmi spuneam că ceva s-a întîmplat, că Breti este...

Și așa a fost. Gestapoul îl ridicase pe Breti. Nu l-am mai văzut după aceea. La 30 iunie 1942 l-au executat...".

Vaclav Moravek nu era niciodată singur. Se întîlnea cu Balaban, Mașin, Churavy și cu mulți alții în cele mai diferite locuri din Praga. De la muncitorii fabricii de mașini C.K.D. afla care erau cele mai noi comenzi pentru Wehrmacht, de la diverși funcționari afla care era situația în instituțiile centrale.

De cele mai multe ori însă, Moravek se întîlnea cu un bărbat zvelt şi brunet. Îşi strîngeau mîinile puternic, schimbau cîteva cuvinte sau îşi predau reciproc biletele. Aşa s-a întîmplat şi într-o zi a lunii iunie 1940, cînd Moravek a predat prietenului său Kurt Konrad-Beer, fost redactor la „Rude Pravo", informaţii asupra spionajului german în Uniunea Sovietică. Aceste informaţii fuseseră obţinute de Moravek de la „Franta". Erau ştiri preţioase, care fuseseră în acelaşi timp trimise şi la Londra, cu menţiunea că fuseseră transmise şi sovieticilor.

Londra n-a fost însă prea entuziasmată de legătura stabilită între grupa de informaţii şi funcţionarii sovietici, fapt demonstrat şi de radiograma din 15 iulie 1940 : „Din motive obiective şi tactice, în afară de noi, nu mai predaţi nimănui ştirile primite de la „Franta". Aceste informaţii nu trebuie să fie exploatate în direcţia unei colaborări cu Răsăritul... Navratil şi Svatopluk sînt neliniştiţi din cauza celor comunicate... Cer din nou să fiţi precauţi şi rezervaţi faţă de o colaborare cu Răsăritul...".

Sub numele de acoperire „Navratil" se ascundea însuşi dr. E. Beneş, iar „Svatopluk" era ministrul apărării al guvernului aflat în exil londonez, generalul Serghei Ingr.

Vaclav Moravek nu luă însă prea în serios sfatul „atitudinii rezervate" primit de la dr. Beneş şi de la generalul Ingr. Pînă la arestarea lui Kurt Konrad-Beer, în primăvara anului 1941, el s-a întîlnit în continuare cu acesta. Şi nu numai cu el. Moravek era convins încă din 1940 că o strînsă colaborare era necesară cu mişcarea de rezistenţă comunistă, astfel că el a stabilit legături şi cu cîţiva colaboratori ai Comitetului Central al Partidului Comunist Cehoslovac, aflat în ilegalitate.

Ştirile lui A-54 ajungeau şi în continuare pînă la membrii Consulatului Uniunii Sovietice. Nu este deloc exclus ca Moravek să-l fi pus direct în legătură cu Kurt Konrad-Beer, pentru a urgenta transmiterea informaţiilor către autorităţile sovietice. Nu avem nici o dovadă convingătoare în acest sens;

parţial însă, declaraţia proprietarului de vilă, M. Böswart, la care a locuit dr. Paul Hans Steinberg, ar putea fi o dovadă.

Böswart îşi aminteşte : „Într-o zi am intrat pe neaşteptate în locuinţa domnului Steinberg. L-am găsit stînd cu un bărbat la masa pe care o acoperiseră cu o mulţime de etichete de pe sticlele de vin. Văzîndu-mă intrînd, dr. Steinberg mă privi oarecum surprins şi vorbi nesigur. Apoi mi-l prezentă pe oaspetele său ca fiind dl. Beer, primarul Leipzigului. Nu mi-am închipuit nimic neobişnuit atunci, astăzi însă găsesc că nu ar fi fost exclus să fi fost Kurt Konrad-Beer. Mai mult chiar, se spune că Steinberg a transmis unele ştiri cu ajutorul etichetelor de pe sticlele de vin, deci nu este exclus ca în momentul respectiv să fi discutat cu oaspetele său despre metoda transmiterii informaţiilor. Poate că din această cauză erau atîtea etichete pe masă".

PLANUL SECRET „BARBAROSSA"

„Franta" era foarte neliniştit.

La Berlin ceva nu era în ordine.

El fusese la Berlin în urma unui ordin primit direct de la Canaris, care dorea să cunoască amănunte despre activitatea oamenilor de încredere ai lui „Franta" din Balcani şi din Turcia. În ultima vreme exista un mare interes pentru aceşti oameni. Dar cînd „Franta" se află în biroul lui Canaris, interesul amiralului a părut să scadă. Era cu gîndurile în altă parte. „Franta" avea impresia că este ascultat doar cu o ureche. După raport, amiralul murmură ceva şi-şi făcu cîteva notiţe.

— Sînt pe cale de a pleca în Turcia, spuse el deodată. Veţi veni cu mine. Data n-a fost încă stabilită.

— Bineînţeles, domnule amiral !

Canaris se ridică şi-i dădu mîna lui „Franta".

— La revedere !

În anticameră stătea colonelul Oster. Văzîndu-l pe „Franta", îi făcu semn cu ochiul.

— Se pune ceva la cale, şopti el şi dispăru în cabinetul amiralului.

„Franta" mai zăbovi o vreme în prezenţa unor ofiţeri ai „Abwehr"-ului, după care se duse în Bendlerstrasse *).

---

*) Bendlerstrasse — fostul sediu al Ministerului de Război al Reichului.

Atmosfera era încărcată, dar se pare că nimeni nu știa ceva precis.

„Franta" reflectă o clipă : „Ce-ar fi să mă duc la Reichsheini" *) ?

Deși nu era anunțat, totuși a fost primit de Himmler.

Șeful S.S.-ului era bine dispus și-l tutui :

— Stai jos. Ce fac cei de acasă ? Tata face chifle tot atît de bune ?

— Le-ar face el, dar făina nu mai este ca pe vremuri. „Franta" nu se putuse abține să nu facă aluzie la război.

Dar Himmler nu reacționă negativ, dimpotrivă :

— Nu va mai dura mult și vom avea din nou o făină excepțională, rîse el și ochii lui mărunți clipiră în dosul ochelarilor rotunzi.

„Franta" nu renunță :

— Francezii nu prea sînt țărani buni.

— Nici nu sînt. Dar nu la francezi mă gîndeam.

„Franta" nu mai insistă. Telefonul sună.

— O să mai trec pe aici. Văd că sînteți foarte ocupat, spuse el luîndu-și rămas bun.

— Poți să vii să mai stăm de vorbă. Transmite salutări celor de acasă.

— Mulțumesc, o să le transmit.

„Franta" era neliniștit. I se părea că aude în zgomotul sacadat al roților acceleratului cuvintele : „ceva-se-pune-la-cale... ceva-se-pune-la-cale...".

Hitler pregătea lovitura împotriva „dușmanului lui de moarte". Din această cauză luase hotărîrea să amîne invazia în Anglia. Voia să cucerească mai întîi „spațiu vital" în Răsărit și abia după aceea să încheie socotelile cu Marea Britanie.

O campanie împotriva Uniunii Sovietice îl preocupa de multă vreme, și-n toamna anului 1940 această idee se trans-

*) Poreclă dată lui Heinrich Himmler.

formă în fapte. În jurnalul generalului Halder sînt consemnate următoarele în ziua de 18 octombrie 1939 : „Hitler consideră teritoriul cucerit al Poloniei ca o bază de atac pentru viitoarele operaţiuni militare germane". Un alt general, W. Warlimont, a declarat la Nürenberg că „încă din 29 iulie 1940 cîţiva generali au cunoscut planurile lui Hitler de a ataca Uniunea Sovietică în primăvara anului 1941. În mod oficial, unii din generalii germani au fost încunoştinţaţi despre intenţiile lui Hitler de a ataca Rusia, cu ocazia consfătuirii ţinute la 31 iulie 1940, la Berchtesgaden".

Dintr-o altă însemnare făcută de Halder în jurnalul său reiese că Hitler şi-ar fi exprimat părerea că în momentul în care Rusia va fi învinsă, Anglia va pierde orice speranţă într-o salvare şi Germania ar deveni stăpîna Europei. Din această cauză, Uniunea Sovietică va trebui să fie lichidată în primăvara anului 1941.

La puţin timp după această consfătuire, generalul de stat major Warlimont a primit ordin ca, sub numele de acoperire „Aufbau-Ost", să pregătească în secret dislocarea trupelor germane spre frontiera germano-sovietică. La 12 noiembrie 1940, Hitler a emis Directiva nr. 18, în care dădea lămuriri asupra planurilor sale în Europa, adăugînd că toate ordinele lui privind Răsăritul vor trebui să fie înfăptuite în viitorul cel mai apropiat.

După cîteva zile, Hitler a convocat pe feldmareşalul von Brauchitsch şi pe general-colonelul Halder, discutînd cu ei timp de patru ore despre războiul împotriva Rusiei. Pe vremea aceea Halder întrebuinţa numele de „Otto" ca nume de acoperire al operaţiei.

La 18 decembrie 1940, Hitler a emis Directiva nr. 21 intitulată „Planul Barbarossa". Conform acestei directive, toate trupele terestre trebuiau să intre în acţiune pentru invazia Uniunii Sovietice, exceptînd acele trupe a căror prezenţă era absolut necesară în Europa occidentală. Ţelul operaţiunilor militare era distrugerea în cel mai scurt timp a forţelor principale ale armatei sovietice şi ocuparea unei importante părţi

din teritoriul european al Uniunii Sovietice. În opt zile, germanii urmau să atingă linia Arhanghelsk-Volga pentru ca restul teritoriului, rămas sub control sovietic, să poată fi cuprins în raza de acțiune a aviației germane.

În completarea acestei directive se presupunea că la războiul împotriva Uniunii Sovietice vor mai participa și România, Finlanda, Slovacia și Ungaria. În continuare, directiva conținea și misiunea specială ce-i revenea conducătorului S.S.-ului, Himmler, care urma să lichideze pe toți activiștii sovietici luați prizonieri.

Cînd a aflat oare „Franta" planurile lui Hitler ? Unele indicații le cunoscuse aproape în același timp cu conducătorii serviciilor militare germane de informații ; se pare chiar că amănuntele i-au fost cunoscute mai devreme decît șefilor de servicii din cadrul „Abwehr"-ului.

Deja din octombrie, „Franta" știa că tensiunea în care se aflau generalii, unii ofițeri și chiar Himmler se datora planului privind atacul îndreptat împotriva Uniunii Sovietice. Încă înainte de 20 octombrie, sora șefă a Crucii Roșii germane la Praga a fost numită să activeze la Odesa, urmînd ca pentru misiunea ce o avea de îndeplinit acolo să-și aleagă cîteva femei de încredere care cunoșteau limba rusă. De asemenea, în jurul datei de 20 octombrie, mai mulți funcționari care lucrau în instituțiile „Protectoratului" au fost numiți în unele localități din Uniunea Sovietică.

Toate aceste informații au fost transmise de grupa de informații cehă la Londra. Aici domnea o mare neliniște. Nu oglindeau toate acestea doar o încercare a conducătorilor Germaniei de a disimula adevăratele lor țeluri ?

Presupunerile și semnele de întrebare care se înmulțeau în mințile ofițerilor informativi au fost lămurite de „Franta" la sfîrșitul anului 1940, printr-un răspuns clar. Era una din cele mai importante informații primite de la el : „Atacul asupra Uniunii Sovietice urmează să aibă loc în prima jumătate a lunii mai 1941 !" Această informație a fost primită de Lon-

dra la o săptămînă după ce Hitler semnase Directiva nr. 21, „Planul Barbarossa".

Vaclav Moravek a citit cele mai importante părţi ale acestei directive înaintea multor generali germani şi, după ce le-a cifrat, le-a predat radiofonistului pentru a le încredinţa undelor.

La Londra, colonelul Moravec îşi freca satisfăcut mîinile. „Franta" era într-adevăr de nepreţuit! Trebuia acum însă să participe cumva şi la evenimentele de acasă, aşa că dădu indicaţia să se schimbe numele de acoperire. „A-54, „Voral" sau „Franta" a devenit acum „René". Situaţia era atît de gravă, încît Londra avea cel mai mare interes să se ajungă la o întîlnire personală cu „René".

Întrebarea care se punea însă era cum să se realizeze aceasta?

Numeroasele călătorii pe care le făcea „René" au uşurat întîlnirea. De altfel, el se găsea adeseori în afara Pragăi, pentru că pleca cînd în Bulgaria şi Ungaria, cînd în Turcia şi Iugoslavia. De aceea tocmai Belgradul — unde se aflau oameni ai Serviciului de informaţii cehoslovac — a fost găsit a fi cel mai avantajos oraş pentru o întîlnire. Aşadar, s-a hotărît că „René" va veni acolo la 4 februarie 1941 şi se va întîlni cu ofiţerul informativ cehoslovac la biroul firmei Kosovka, din str. Njegoskova nr. 4. Parola: „Karl-Voral-Libuşe".

Ce probleme interesau în primul rînd? Bineînţeles, „Planul Barbarossa". Dar nu numai acesta. Ce se pregăteşte în Turcia? Au germanii intenţii precise privind Gibraltarul? Ce noutăţi sînt în patrie?

Consemnări privind întîlnirea de la Belgrad nu s-au păstrat. Dar la puţin timp după aceasta, grupa de informaţii din Praga a primit indicaţii să-i plătească lui „René" o sumă importantă. De aici se poate ajunge la concluzia că întîlnirea a fost un mare succes, căci Londra nu dădea nimic pe degeaba.

„René" completa în mod sistematic ştirile sale privind pregătirile germane împotriva Uniunii Sovietice.

Este foarte curios că Moravec l-a informat pe E. Beneş despre intenţiile de atac ale Germaniei asupra Uniunii Sovietice abia la începutul lui martie 1941, deşi el cunoştea planurile germane încă de la sfîrşitul lunii octombrie 1940. Chiar dacă dr. Beneş n-a omis totuşi să informeze, cel puţin în parte, autorităţile britanice despre intenţiile Germaniei în Răsărit, se poate mai curînd presupune că guvernul britanic a primit principalele informaţii nu de la Beneş, ci prin intermediul „Secret-service"-ului, direct de la colonelul Moravec.

Ştirile primite i-au întărit lui Churchill convingerea că informaţiile asupra planurilor germane erau demne de încredere. Astfel de ştiri sosiră chiar şi din Statele Unite. Singurul care a decepţionat, după cum recunoaşte şi Churchill, a fost Serviciul secret britanic. În memoriile sale, premierul britanic scria că „Joint Intelligence Committee (Statul major al serviciilor secrete unite) mai comunicase şi în aprilie că ţinta principală a Germaniei pentru anul 1941 o constituie înfrîngerea totală a Angliei, iar la 23 mai Serviciul secret britanic comunica că zvonurile privind un atac german asupra Uniunii Sovietice ar fi amuţit.

Doar informaţiile primite de la Serviciul secret al Statelor Unite şi mai ales ştirile lui „René" l-au determinat pe Churchill să-i adreseze lui Stalin, la 3 aprilie 1941, o scrisoare personală.

În scrisoare se spunea că din ştirile primite de la un agent demn de încredere, germanii transportă trupe la graniţa sovietică. „Excelenţa voastră constată cu siguranţă ce semnificaţie au aceste fapte", scria Churchill.

Atacul asupra Uniunii Sovietice nu a mai fost declanşat la 15 mai 1941. Planurile lui Hitler au fost date peste cap de evenimentele din Iugoslavia. La 27 martie 1941, guvernul de orientare ultra-dreapta al lui Cvetkovici, care doar cu două zile în urmă intrase în pactul Berlin-Roma-Tokio, a fost răsturnat. „Mai curînd moartea decît sclavia! Mai curînd în război decît să pactizăm!" erau lozincile demonstranţilor din Belgrad şi din alte oraşe iugoslave.

Cînd a aflat știrea prăbușirii guvernului pro-german din Iugoslavia, Hitler a avut un acces de furie. El a convocat pe feldmareșalul Keitel, pe general-colonelul Jodl, pe comandantul suprem al aviației, mareșalul Reichului Göring, și pe ministrul de externe von Ribbentrop. Consfătuirea s-a concretizat în Directiva nr. 25 prin care se hotăra începerea operațiunilor de război pentru cucerirea Iugoslaviei. Planul de luptă împotriva Iugoslaviei purta numărul „douăzeci și cinci" și completa Directiva nr. 20, cunoscută sub numele „Cazul Marita", emisă de Hitler încă de la 13 decembrie 1940, pentru cucerirea Greciei.

În perioada pregătirilor germane pentru războiul împotriva Uniunii Sovietice s-a intensificat activitatea Serviciului de informații german în Balcani, motiv pentru care „René" a făcut mai multe călătorii în țările balcanice și în Turcia. Rezultatul s-a concretizat în multiplele informații transmise lui Vaclav Moravek, informații care priveau în primul rînd agenții Serviciului secret german din aceste țări și amănunte asupra consfătuirilor purtate de amiralul Canaris la Istanbul.

Dar cele mai importante informații ale lui „René" privind zona Balcanilor au fost cele referitoare la bombardarea orașului Belgrad. În această privință el informa că, mai mult decît probabil, Belgradul va fi bombardat în noaptea de 5 spre 6 aprilie 1941. Concomitent va fi dezlănțuit atacul trupelor germane asupra teritoriului iugoslav. Planul bombardamentului a fost conceput de statul major al lui Göring, sub numele de acoperire „Răsplata". Conform planului, escadrilele germane urmau să-și ia zborul spre Belgrad mai ales de pe aeroporturile românești.

În zorii zilei de 6 aprilie, au apărut deasupra Belgradului primele avioane germane. Sute de mii de bombe s-au abătut asupra populației neștiutoare. Grindina bombelor a ținut aproape trei zile. Cînd totul a trecut, Belgradul reprezenta un tablou înspăimîntător. Centrul orașului fusese transformat într-un morman de ruine fumegînde. Aproape 17 000 de oameni au plătit cu viața lor atacul nazist. Animale scăpate din

grădina zoologică, speriate şi rănite, străbăteau străzile oraşului. Churchill aminteşte despre o barză care trecea şchiopătînd prin faţa Grand Hotelului în flăcări şi despre un urs care se tîra greoi pe străzi îndreptîndu-se spre cheiurile Dunării.

De ce n-a informat Londra la timp Comandamentul suprem iugoslav despre planurile germane ?

Doamna Maria Mandikova, la care Moravek mergea adeseori pe timpul campaniei iugoslave, îşi aminteşte felul în care acesta a reacţionat aflînd vestea bombardării Belgradului :

„Neliniştit străbătea camera în lung şi în lat. Era distrus şi repeta într-una : Îmi închipui groaza acestor oameni văzînd bombardierele care atacă şi asta într-un oraş care doarme ! Cîţi nevinovaţi au pierit... şi pentru ce ? ! Cei de la Londra au ştiut asta, au ştiut-o !"

Mustrările de conştiinţă pentru faptul că au tăcut în legătură cu atacul asupra Iugoslaviei şi bombardarea Belgradului i-au urmărit şi după război pe acei politicieni cehoslovaci care, fiind la Londra în perioada respectivă, au ştiut despre aceste planuri. Dr. E. Beneş consemnează în amintirile sale, puţin convingător, următoarele : „...am primit informaţii amănunţite despre pregătirile germane pentru rezolvarea cazului Iugoslaviei şi despre înţelegerea stabilită între Hitler şi Mussolini de a împărţi Iugoslavia între Germania şi Italia". (Aici el face aluzii clare la informaţiile lui „René" privind întîlnirea lui Hitler cu Mussolini de la Berghof — N.A.). „Am predat atunci imediat toate aceste informaţii ambasadorului iugoslav la Londra, Subotici, şi am avertizat Belgradul asupra celor plănuite la Roma şi Berlin. Dar toate acestea n-au avut nici un efect asupra politicii regentului, prinţul Paul...".

Dar aici nici nu poate fi vorba de guvernul lui Cvetkovici şi a regentului Paul. Amîndoi fuseseră răsturnaţi la 27 martie. La Belgrad se afla la putere un guvern antinazist căruia i-ar fi fost binevenite informaţiile privind pregătirile de război împotriva Iugoslaviei. Informaţiile însă nu au fost transmise şi noului guvern.

Neaşteptata întorsătură a lucrurilor din Iugoslavia a dus la schimbarea planurilor militare germane. Trebuiau cucerite mai întîi Iugoslavia şi Grecia, asigurînd în acest fel frontul sudic în atacul împotriva Uniunii Sovietice.

Situaţia în Iugoslavia era precară. Armata era insuficient dotată. Din o mie de avioane, şapte sute erau demodate şi practic inutilizabile. Instalaţiile de apărare antiaeriană din oraşe şi ale obiectivelor militare erau aproape inexistente. Trădătorii locali, şi în primul rînd „ustaşii" din Croaţia, îngreuiau acţiunea de mobilizare generală şi însăşi desfăşurarea luptelor. Celor 17 divizii de infanterie şi trei divizii de cavalerie ale armatei iugoslave li se opuneau 26 de divizii terestre germane. În afară de acestea mai intraseră în acţiune 25 de divizii italiene şi 12 brigăzi maghiare, precum şi 2000 de tancuri şi 2000 de avioane. La 17 aprilie guvernul generalului Kalafatovici a cerut încheierea armistiţiului care a intrat în vigoare la 18 aprilie. Şi operaţiunile din Grecia s-au terminat repede cu o victorie germană. Sfîrşitul războiului din Balcani l-a constituit cucerirea insulei Creta de către paraşutiştii germani, în perioada de la 10 pînă la 31 mai 1941.

După acest intermezzo războinic din Balcani, planurile germane privind Uniunea Sovietică puteau fi puse în aplicare. În această perioadă, Gestapoul din Praga a provocat mari pierderi mişcării cehe de rezistenţă însă, în ciuda lor, Vaclav Moravek a reuşit să transmită numeroase informaţii primite de la „René". Toate informaţiile dovedeau că ziua atacului se apropie.

Moravec cerea insistent în radiogramele sale ca aceste informaţii să fie predate reprezentanţilor diplomatici ai Marii Britanii şi ai Uniunii Sovietice. Ele conţineau în primul rînd amănunte privind nesfîrşitele transporturi de trupe, pe teritoriul „Protectoratului", spre Răsărit.

La 22 iunie 1941, ora patru dimineaţa, a început atacul german cu 152 de divizii modern înzestrate. În afară de trupele germane au mai atacat Uniunea Sovietică unităţi române, maghiare şi finlandeze, cu o capacitate totală de 37 de divizii,

precum şi trei divizii ale corpului expediţionar italian. În total se aflau în acţiune trei milioane trei sute de mii de oameni, 50 000 de tunuri şi aruncătoare de mine, peste 3 400 de tancuri şi aproape 5 000 de avioane.

Guvernul sovietic a decretat imediat mobilizarea generală, iar în partea europeană a Uniunii Sovietice a fost proclamată starea de război.

„René“ a anunţat că Înaltul comandament german contează pe o victorie rapidă, unii optimişti vorbind chiar de un „război de zece zile“.

Războiul împotriva Uniunii Sovietice a influenţat şi situaţia din aşa-numitul „Protectorat“. Lupta împotriva forţelor de ocupaţie s-a intensificat. „René“ culegea acum multe informaţii şi aproape zilnic se întîlnea cu V. Moravek, predîndu-i importante documente care se refereau, mai ales, la operaţiunile militare germane din răsărit. La 28 iunie „René“ a predat tot planul de operaţii al armatei germane împotriva Uniunii Sovietice, care a fost trimis la Londra.

Astăzi ştim că planul de operaţii al lui Hitler a coincis în mare parte cu informaţiile lui „René“. Smolenskul a fost într-adevăr ocupat aproape la termenul fixat. Dar calculele privind ocuparea Moscovei nu s-au mai realizat, deoarece bătălia de la Smolensk a încetinit considerabil înaintarea germană, motiv care l-a determinat pe Hitler să modifice planul operaţiunilor şi să mute centrul de greutate al frontului spre sud. La 21 august, Hitler a comunicat generalilor : „cucerirea Moscovei încă înainte de venirea iernii nu mai constituie misiunea principală ; în schimb, de mare importanţă este ocuparea Crimeii, a bazinului Doneţului cu cărbunele şi industria sa şi distrugerea căilor de transport pe care circulă petrolul din Caucaz“. Dar puterea de apărare, mereu crescîndă, a armatei sovietice a devenit o piedică de netrecut în realizarea planurilor lui Hitler.

Londra era entuziasmată de informaţiile lui „René“. Aproape zilnic se cereau noi informaţii. La mijlocul lui septembrie —

la 19.IX.1941, „René“ urma să răspundă pe unde a călătorit şi care a fost scopul acestor călătorii. „E adevărat că amiralul Canaris a fost în Turcia? Ce planuri are Germania faţă de Turcia? În ce fel se observă pregătirile pentru aşa-numita acţiune a Mării Negre în Bulgaria şi România? Care sînt cele mai noi ştiri de pe frontul de răsărit? Unde se află acum cartierul general al lui Hitler şi Înaltul comandament al Wehrmachtului? Ce se întîmplă cu Göring? Care este starea de spirit a populaţiei germane, a armatei?“. La toate aceste întrebări „René“ răspunse în timp de două zile, spre deplina mulţumire a Londrei. Apoi, ştirile venite de la „René“ s-au împuţinat...

ÎMPUŞCĂTURILE DIN TEREBKA

Încă din primăvara anului 1940, Gestapoul ştia de la agenţii săi că grupa de informaţii a organizaţiei „Obrana národa" se număra printre cele mai bine informate grupe din Rezistenţă şi că prin intermediul ei se transmiteau informaţii preţioase la Londra. De aceea se străduia să facă inofensivă această grupă cît mai curînd posibil.

În aprilie 1941, locotenent-colonelul Balaban a luat legătura cu aşa-numita grupă „Prstynkári", condusă de agentul Nerad, care lucra pentru Gestapoul din Praga şi-i facilita pătrunderea în grupele de rezistenţă. La 22 aprilie, Balaban a fost atras de Nerad într-o cursă, fixîndu-i-se o întîlnire în cartierul Dejwitz din Praga. A venit... şi a fost arestat.

Era un avertisment. Maşin şi Moravek, membri ai organizaţiei ilegale „Obrana národa", ştiau că acum este nevoie de şi mai multă precauţiune.

„Au pus mîna pe Balaban", spunea pe atunci locotenent-colonelul Maşin. „Fiecare loc a devenit periculos pentru noi ; încet-încet n-o să mai avem nici unde să ne mai odihnim mădularele".

După arestarea lui Balaban, „René" l-a avertizat pe căpitanul Moravek că Gestapoul plănuieşte o razie şi că a pus ochii pe locuinţa ilegală a acestuia din Praga.

Moravek a reuşit în ultima clipă să dispară împreună cu emiţătorul şi materialele compromiţătoare din locuinţa sa.

Dar Gestapoul se afla pe urmele lui.

Joi 13 mai 1941, exact la ora douăsprezece, în fața fostei Bănci Ipotecare, se întîlneau locotenent-colonelul Mașin și „René".

„René" era informat în mod sistematic de către prietenul său, comisarul de Gestapo, Oskar Fleischer, despre felul în care progresează acțiunile de urmărire a colaboratorilor organizațiilor ilegale. La întîlnirea cu Mașin, „René" l-a avertizat, spunîndu-i că Gestapoul a pus mîna pe unii oameni care știu de existența locuinței din Praga-Nusle. Deocamdată locuința nu fusese încă trădată.

Mașin și Moravek nu aveau pe atunci la dispoziție o locuință de rezervă de unde să poată lucra cu emițătorul. Dar chiar în ziua de 13 mai, „René" adusese cîteva știri importante despre pregătirile de atac ale Germaniei împotriva Uniunii Sovietice. Erau informații de o deosebită valoare care trebuiau transmise Londrei cît mai repede posibil. Din această cauză, cu toată primejdia care exista, Mașin și Moravek au luat hotărîrea să transmită știrile din locuința situată în fundătura Terebka. N-aveau de unde să bănuiască că Willi Abendschön, inspector șef al Gestapoului, ordonase executarea unei razii.

Gestapoul reușise între timp să stabilească adresa exactă a casei descrise de un arestat. În afară de Abendschön, urmau să mai participe la razie comisarul Klemens, inspectorul șef Mischke și angajatul Jäger.

Mașin și Moravek au sosit după ora șapte în garsoniera locuită de conductorul de tren și telegrafistul František Peltan. Peltan era acum funcționar la spitalul de boli nervoase din Praga, strada Kabarina.

Au început imediat să transmită. De undeva se auzi lătrînd un cîine, dar ei nu-i dădură atenție. Totul părea să fie în cea mai perfectă ordine.

Deodată se auzi zbîrnîind soneria. Moravek recunoscu în ritmul soneriei litera G din alfabetul Morse. Era felul în care Gestapoul își anunța de cele mai multe ori sosirea.

Ştiau cu toţii că situaţia este extrem de periculoasă. În mare grabă se apucară să distrugă materialul informativ. Dar cineva trebuia să deschidă uşa. „Mă duc eu“, hotărî Maşin. Moravek încercă să-l oprească, dar Maşin nu renunţă. Ridică piedica pistolului, deschise uşa şi trase asupra primului gestapovist ieşit în cale. Era Mischke.

Oamenii Gestapoului voiau să-l prindă viu pe acest necunoscut. De aceea nu traseră asupra lui, ci se aruncară toţi pe el. În timpul luptei, grămada de oameni încleştaţi se prăbuşi pe scări. Un picior de-al lui Maşin rămase imobilizat între barele de fier ale balustradei şi se rupse în căzătură. Dar Maşin nu se predă. Continuă să tragă. Oamenii grupei de intervenţii a Gestapoului îşi dădură seama că fără a întrebuinţa armele nu vor ajunge la nici un rezultat. Unul din ei trase asupra lui Maşin, acum prăbuşit la pămînt, dar nerenunţînd să tragă. Îl nimeri în picior şi cu un al doilea glonte în palma dreaptă. Abia acum reuşiră să-i smulgă lui Maşin pistolul.

În ceea ce îi priveşte pe Vaclav Moravek şi pe telegrafistul Peltan, pentru ei nu exista decît o singură ieşire : pe fereastra situată la cincisprezece metri înălţime şi de aici în curte. Materialele şi emiţătorul fuseseră distruse. Nu mai era timp de pierdut. Legară de piciorul unei canapele un cablu de sîrmă subţire şi se lăsară să alunece în curte. Peltan se răni la picior. Moravek însă o păţi şi mai rău. Sîrma îi reteză aproape în întregime arătătorul stîng, care mai rămăsese atîrnat doar de o bucăţică subţire de piele. Rana sîngera puternic.

Ajunşi jos, fiecare fugi într-o direcţie opusă. Moravek se refugie în părculeţul de lîngă teatrul Tyl şi sări într-un tramvai care tocmai trecea. După cîţiva metri sări din nou jos şi se îndreptă spre locuinţa conspirativă din Praga-Michle. Nu era nimeni acasă. Moravek tăie cu o lamă degetul sîngerînd şi-l aruncă în closet. Se aşeză şi scrise cîteva rînduri. rugînd să fie îndepărtate cît mai repede urmele de sînge. Luă apoi un emiţător de rezervă şi materialul informativ şi le înfundă într-un geamantănaş.

Cu rana sîngerîndă, sumar bandajată, Moravek a colindat toată noaptea străzile Pragăi. Abia în zori s-a dus la un cunoscut, conductorul de tren Zeman, din strada Belgrad, a băut la el o ceașcă de cafea și a plecat apoi la clinica Zehradnicek, unde a primit îngrijirile necesare. Moravek i-a spus medicului consultant că-și rănise mîinile în timp ce repara radioul.

Desigur, Gestapoul constatase că unul din oameni fusese serios rănit. Urmele de sînge o dovedeau cu prisosință. În ziua de 14 mai, după-masă, Gestapoul a ocupat spitalul general. Toți pacienții au fost obligați să-și dovedească identitatea și foile de tratament care au fost controlate cu minuțiozitate.

A doua zi după împușcăturile de la Terebka, un grup de gestapoviști a venit la spitalul de boli nervoase din strada Katarina făcînd, de asemenea, o nouă percheziție amănunțită, însă fără rezultat.

Omul care fusese rănit și apoi arestat la Terebka nu era cunoscut de Gestapo. Din acest motiv, la 17 mai 1941, în toate ziarele pragheze a fost publicată o chemare adresată populației orașului Praga. Sub fotografia celui arestat era scris titlul „Cine-l cunoaște ?“ și sub aceasta următoarele :

„La spitalul din Praga a fost adus, în ziua de 13 mai, un bărbat grav rănit, care a decedat. Identitatea lui n-a putut fi stabilită pînă acum. Asupra sa avea acte emise pe numele Vaclav Seidel, născut la 03.01.1901 în Praga și alte acte emise pe numele Josef Novotny, din Praga 12. S-a constatat însă că aceste acte n-au aparținut celui rănit. Asupra lui s-a găsit o sumă importantă“.

După descrierea celui „decedat“, se cerea populației să dea orice informație care ar putea contribui la identificarea necunoscutului și a adresei sale. Informațiile trebuiau adresate direcției poliției din Praga, secția criminalistică, str. Bartolomeu nr. 4, etaj II, ușa nr. 9, telefon 269 41 305.

Cîte o chemare similară a fost proiectată la toate cinematografele orașului, înainte de începerea fiecărei reprezentații.

Dar Gestapoul n-a trebuit să se mai obosească multă vreme. Revenindu-şi oarecum după rănile primite, Maşin şi-a divulgat singur numele. „Sînt locotenent-colonelul Maşin", spuse el funcţionarului de la Gestapo care îl ancheta.

Şederea lui Maşin în închisoarea de la Pankraz s-a transformat pentru el într-o adevărată Golgotă. A fost supus celor mai îngrozitoare interogatorii. Pentru ca în starea în care se afla să nu-şi pericliteze colaboratorii prin cele declarate, a încercat de mai multe ori să se sinucidă.

Unul din prizonierii confruntaţi cu Maşin la închisoarea Pankraz, povesteşte : „Maşin era îmbrăcat în haine de deţinut, avea cătuşe la mîini, era palid şi slăbit, dar era sufleteşte un om foarte tare". După război, inspectorul şef al Gestapoului din Praga, Willi Abendschön, a declarat că Maşin n-a indicat decît numele celor care erau deja arestaţi şi ale celor aflaţi în străinătate. „Declaraţiile lui n-au putut fi valorificate în nici un fel. Atitudinea lui Maşin a fost nobilă, pătrunsă de mîndria luptătorului. A fost adversarul cel mai curajos şi cavaleresc dintre cei pe care i-am cunoscut pînă astăzi".

După două sau trei zile de la rănirea lui, Vaclav Moravek a venit în locuinţa lui František Mandik, din Praga-Nusle, strada Dealului 10. Primele lui cuvinte au fost : „Trebuie să mă mut definitiv la voi". Doamna Mandikova s-a mirat foarte mult auzindu-l pe Moravek rugînd-o să-l ajute la dezbrăcarea vechii lui mantale de ploaie. Abia după aceea i-a observat bandajele de pe mîini. Moravek i-a povestit despre împuşcăturile din Terebka. Din fericire, rănile s-au vindecat repede.

Cu toate că fusese rănit, Moravek n-a încetat să lucreze ilegal. La familia Mandik s-a întîlnit cu locotenent-colonelul Churavy şi cu alţi membri ai grupei de rezistenţă. De multe ori se ducea în centrul oraşului şi se întîlnea cu „René". Moravek purta mănuşi negre şi-şi înfunda întotdeauna mîinile adînc în buzunare, ţinîndu-le încleştate pe două pistoale, pentru eventualitatea unei întîlniri cu Gestapoul. Soţii Mandik

i-au procurat şi o uniformă de feroviar cu care urma să-i înşele pe urmăritori.

Moravek se gîndea adeseori la Maşin, căzut în mîna Gestapoului. A conceput un plan îndrăzneţ pentru eliberarea lui din închisoarea Pankraz, dar evenimentele s-au apropiat atît de rapid de sfîrşitul lor, încît planul nu a mai putut să fie realizat.

După întîmplarea de la Terebka, prima grijă a lui Moravek a fost să restabilească contactul cu Londra şi să găsească posibilitatea transmiterii ştirilor lui „René", lucru ce i-a şi reuşit. Englezii au fost foarte impresionaţi de rapida reluare a legăturilor.

La 22 iunie 1941, Germania a atacat Uniunea Sovietică. Între timp Moravek adusese un emiţător la familia Mandik şi a început o activitate febrilă. În locuinţă a fost instalată o antenă provizorie şi telegrafistul Peltan a început să transmită în fiecare zi timp de cîteva ore.

Apoi s-a întîmplat nenorocirea. Era la 28 iunie, spre seară. Peltan şi Moravek lucrau în cameră cu emiţătorul. Doamna Mandikova se aplecase peste fereastră pentru a uda florile. Deodată tresări. În colţul străzii se oprise o maşină cenuşie şi soldaţi germani coborau din ea. „E semn rău", îşi spuse doamna Mandikova şi alergă în cameră, avertizîndu-i pe bărbaţi. La început lui Moravek nu-i veni să creadă că Gestapoul îşi făcuse apariţia, dar doamna Mandikova a insistat. Uniformele verzui ocupaseră între timp aproape toată strada. Peltan şi Moravek alergară în jos pe scări, rugînd portăreasa să le descuie. În ultima clipă au reuşit să se furişeze prin coridorul care încă nu era complet închis şi au dispărut în noapte.

Între timp, soţii Mandik s-au apucat să facă „ordine" în cameră. Pe paturi erau întinse o mulţime de liste şi nişte tabele conţinînd cifre. Emiţătorul era aşezat pe fotoliu. Soţii Mandik luară hîrtiile şi le arseră în soba din baie. Intenţionau să arunce emiţătorul în luminator cînd observară sub paturi două geamantane grele şi încuiate. Nu ştiau ce conţin şi de teamă că ar avea în interior explozivi, le-au lăsat nemişcate.

Doamna Mandikova povesteşte :

„Ne-am aşezat la masă ţinîndu-ne de mîini şi am aşteptat. Am mai avut timp să mă gîndesc la fiica şi la nepoţii mei, care urmau să plece în vacanţă chiar a doua zi. Apoi a sunat cineva, lovind uşa cu piciorul. M-am dus şi am deschis. În faţa mea stăteau cîţiva oameni. „Unde e radioul ?" urlă unul din ei.

Au percheziţionat toată locuinţa, găsind suficiente dovezi care să ne învinovăţească. Ne-au luat cu ei. Pe mine m-au interogat săptămîni în şir. Pe soţul meu nu l-am mai văzut. Împreună cu locotenent-colonelul Balaban şi cu alţi patrioţi a fost împuşcat la Ruzyn în ziua de 3 octombrie."

Descoperirea emiţătorului la familia Mandik a fost o puternică lovitură pentru grupa de informaţii. Alte locuinţe nu existau. Autogoniometrele Comandamentului radiotelegrafic din Praga şi-au adus o importantă contribuţie în succesele Gestapoului. Comandantul acestei unităţi era locotenentul-major Kosche. Chiar dacă o coincidenţă de nume nu poate fi exclusă, se pare că este vorba de acelaşi Kosche căruia, în 1938, A-54 i-a trimis la Mukatscewo un emiţător al Serviciului de informaţii german.

Succesele Gestapoului au constituit grele lovituri pentru mişcarea de rezistenţă.

Situaţia din „Protectorat" începuse să îngrijoreze Londra, căci pentru un timp se întrerupsese şi legătura cu „René", care îi uimea prin informaţiile lui nu numai pe cei din Serviciul secret britanic, dar şi pe miniştrii britanici.

Dar nici Berlinul nu era mulţumit cu evenimentele din „Protectorat". Hitler a ajuns la concluzia că trebuie să acţioneze energic, şi l-a investit pe obergruppenführerul-S.S. şi generalul de poliţie Reinhard Heydrich să preia postul de locţiitor al Reichsprotektorului Boemiei şi al Moraviei.

Încă din ziua în care fusese numit „locţiitor de protector", Heydrich a luat următoarea hotărîre :

„Pentru apărarea intereselor Reichului declar, începînd cu 28 septembrie 1941, pe termen nelimitat, starea excepțională pe teritoriul Boemiei și al Moraviei. Toate acțiunile care ar tulbura ordinea publică, viața economică și munca pașnică, cît și deținerea ilegală de arme, explozive și muniții vor fi judecate conform stării excepționale. Acestea se referă și la orice constituiri de grupuri, adunări în încăperi închise sau în locuri publice. La condamnările tribunalelor excepționale nu se poate face recurs. Condamnările vor fi imediat executate prin împușcare sau spînzurare. Semnat : Heydrich".

VÎNĂTOAREA DUPĂ „TRĂDĂTORUL X"

Cu ocazia raziei de la Prokop, Gestapoul a capturat materiale foarte prețioase. Au fost găsite cîteva mesaje prin care s-a confirmat o chestiune bănuită de multă vreme la Gestapo : pentru mișcarea cehă de rezistență lucra un înalt funcționar german care furniza date din cele mai secrete.

Imediat după sosirea lui Reinhard Heydrich la Praga, șeful Gestapoului din Praga, dr. O. Geschke, l-a vizitat pentru a-i raporta această constatare de necrezut. Heydrich a ordonat înființarea imediată a unei grupe speciale care să se ocupe exclusiv de capturarea informatorului necunoscut.

Atotputernicul șef al Siguranței a presimțit imediat că aici este vorba de un caz deosebit de important și declară pe loc întreaga chestiune ca „secret de stat al Reichului". Totodată i-a ordonat lui Geschke să-l informeze zilnic despre evoluția acțiunii de urmărire.

După discuția purtată cu Heydrich, Geschke l-a însărcinat pe inspectorul șef Willi Abendschön cu urmărirea trădătorului.

Cazul privind pe misteriosul informator al mișcării de rezistență cehoslovacă a fost denumit „Cazul X". Heydrich era foarte interesat ca să se păstreze o discreție riguroasă asupra acestui trădător venit din rîndurile germanilor, motiv pentru care toți participanții la acțiunea de urmărire au fost siliți să depună un jurămînt special, angajîndu-se să păstreze o tăcere

absolută. N-au făcut excepție nici chiar Willi Abendschön și secretara lui, H. Tobias.

Ca și altă dată, întîmplarea a jucat un mare rol în facilitarea urmăririi. Gestapoul a aflat că la soții Rozum, din Praga 7, s-ar afla ascuns un emițător. La începutul lui octombrie, o grupă de gestapoviști, condusă de inspectorul șef Peter, a ocupat vila locuită de soții Rozum. Emițătorul clandestin nu a fost găsit, în schimb au arestat un bărbat necunoscut. La interogatoriu el a mărturisit că este maiorul Jedlicka. Gestapoului îi era cunoscut că acesta se întîlnea sub numele de acoperire „Cetină mică" cu Churavy. Churavy era căutat în zadar de ani de zile de către Gestapo, fiind condamnat în anul 1939 la moarte în contumacie, pentru activitatea lui ilegală.

La cel arestat au fost găsite documente și radiograme pe care Gestapoul a reușit treptat să le descifreze. Acestea conțineau și știri privind declarațiile făcute de parașutiști sovietici la interogatoriile luate de Gestapo sau de către Serviciul militar de informații. Era deci clar : astfel de informații nu puteau fi furnizate decît de cineva care făcea parte din cercurile germane, deoarece toate procesele verbale de interogatoriu erau considerate documente „strict secrete", fiind inaccesibile unor funcționari obișnuiți.

Maiorul Jedlicka a mărturisit la interogatoriu că a doua zi urma să se întîlnească cu un bărbat purtînd numele de acoperire „Crapul". Acesta nu era nimeni altul decît Churavy. Bineînțeles că Gestapoul n-a lăsat să-i scape ocazia de a pune mîna pe ofițerul cehoslovac căutat de atîta vreme. A format deci un cordon în jurul locului unde urma să aibă loc întîlnirea și l-a arestat pe ofițer.

Locotenent-colonelul Churavy a fost supus imediat unor interogatorii îngrozitoare. În mesajele interceptate apăruse de mai multe ori numele „René". Gestapoul ajunse repede la concluzia că numele se referea la misteriosul informator german, motiv pentru care interogatoriile se concentrară mai ales în

jurul acestui nume. Dar Churavy nega în permanență că ar cunoaşte pe un anume „René". Abia cînd Gestapoul a găsit o chitanță în care „René" confirma primirea sumei de 40 000 de coroane, Churavy a recunoscut că „René" există în realitate, adăugînd însă că nu-l întîlnise decît o singură dată, într-o mașină, unde-i dăduse și banii. În rest n-ar putea să declare nimic concret despre acest om.

Grupa specială de urmărire condusă de W. Abendschön a început să cerceteze cu febrilitate în jur. Prima bănuială a căzut asupra unui colaborator al conducerii partidului nazist din Reichenberg. Abendschön și asistentul criminalist Körbrich au plecat la fața locului și l-au adus pe cel în cauză legat fedeleș la Praga. Arestatul a fost interogat mult timp. S-a constatat însă că e un zelos membru al partidului nazist și că nu auzise niciodată de vreun „René".

Paralel cu aceste acțiuni se făceau cercetări și în altă direcție, ele vizînd pe colaboratorii Serviciului de informații german. Într-una din radiogramele interceptate la sfîrșitul lui septembrie — începutul lui octombrie 1941, se menționau nominal acei agenți ai „Abwehr"-ului care se infiltraseră în rețeaua „Secret-service"-ului britanic.

În perioada respectivă spionajul german în Turcia era condus din Praga, motiv pentru care maiorul Mimmra, șeful Serviciului III al „Abwehr"-ului din Praga, a dispus arestarea a trei dintre agenții lui care, din ordinul său, vizitaseră cu puțin timp în urmă Istanbulul și asupra cărora plana acum suspiciunea că ei ar fi sursa informațiilor de care dispunea mișcarea cehă de rezistență. Era vorba de August Seidl (nume de acoperire „Sedlacek"), Anton Krizka (nume de acoperire „Korff") și o oarecare Hanesek. Dar și această urmă se dovedi a fi falsă. Nici unul din cei trei nu auzise vreodată de „René".

Din nou norocul a fost de partea Gestapoului. Doi membri ai Rezistenței cehe au fost arestați și unul din ei a recunoscut că ar fi auzit de „René", indicînd că acesta locuiește

undeva într-un cartier din nordul Pragăi. Era o informaţie care restrîngea numărul celor suspectaţi. Willi Abendschön îşi aminti de interogatoriul celor trei agenţi ai „Abwehr"-ului la Istanbul, constatînd că în privinţa unui amănunt exista o potrivire între declaraţiile agenţilor şi ale celui arestat: şeful celor trei agenţi locuia şi el în nordul Pragăi. Abendschön acţionă imediat şi la 13 octombrie 1941 îl arestă pe acest şef în clădirea „Abwehr"-ului din Praga.

Arestatul era şeful agenţilor „Abwehr"-ului din Praga în Balcani şi Turcia, dirijînd întreaga lor activitate. Se numea dr. Holm şi locuia sub numele de dr. Paul Hans Steinberg la Praga-Brevov, în vila sculptorului M. Böswart. Indignat, acesta respinse orice legătură care s-ar face între el şi acel „René". Declară că slujeşte cu credinţă Germania nazistă şi că o poate dovedi prin îndelungata lui activitate. Abendschön ordonă să fie adus arestatul Churavy pentru a recunoaşte într-o confruntare că dr. Holm-Steinberg nu este altul decît „René". Churavy însă nu a recunoscut în persoana lui Holm pe mult căutatul „René" !

Inspectorul şef de Gestapo şi fostul chelner pe un transatlantic, Willi Abendschön, era decepţionat. Pentru arestatul dr. Holm nu a intervenit numai vechiul lui prieten — rival al lui Abendschön — comisarul de Gestapo Oskar Fleischer, ci şi numeroşi înalţi funcţionari de la Praga şi chiar şi din Berlin, care declarară că îl cunosc pe Holm-Steinberg ca fiind un zelos adept al nazismului. De altfel, chiar Willi Abendschön se convinsese, cu ocazia discuţiilor purtate cu Holm, că acesta este într-adevăr devotat cu trup şi suflet lui Adolf Hitler. La 25 noiembrie 1941, Abendschön l-a eliberat pe dr. Holm, cerînd însă ca, pînă la clarificarea cazului, Holm să stea la dispoziţia lui, telefonîndu-i din cînd în cînd la Gestapo.

Dar Willi Abendschön n-a renunţat la ideea că „René" trebuie căutat printre angajaţii Serviciului de informaţii german. Din această cauză, cu puţin timp înaintea Crăciunului anului

1941, împreună cu Scharf, un funcționar al Gestapoului, l-au transportat pe locotenent-colonelul Churavy la Berlin. Aici, Churavy a fost dus în clădirea „Abwehr"-ului, de pe malul lacului Tirpitz, la Secția externe III. Din biroul colonelului Freund, printr-un vizor al ușii, i-au fost arătați prizonierului din Praga mai mulți ofițeri, șefi de secție ai „Abwehr"-ului. Churavy l-a indicat pe Bernhard Leidel ca putînd fi persoana căreia îi predase 40 000 de coroane într-o mașină.

Abendschön jubila. Era convins că-și îndeplinise misiunea. Leidel a fost arestat imediat și, întocmai ca predecesorul său din Reichenberg, a fost dus la Praga. Abendschön l-a interogat pe Leidel cîteva zile și nopți, dar nu a putut dovedi nici de astă dată că arestatul este identic cu „René". Prin urmare și Leidel a fost eliberat.

CERCUL SE STRÎNGE

Grupa de informații „Obrana národa“ era formată din : locotenent-colonelul Balaban, locotenent-colonelul J. Mașin, locotenent-colonelul J. Churavy și căpitanul de stat major Vaclav Moravek.

Ei patru sînt cei care, la sfîrșitul anului 1939, au organizat grupa de informații.

Sîntem în iarna anului 1941.

Locotenent-colonelul Balaban este mort. Executat.

Locotenent-colonelul Mașin este în închisoarea Gestapoului și-și așteaptă execuția.

Locotenent-colonelul Churavy este în închisoarea Gestapoului și-și așteaptă execuția.

Numai unul din ei a scăpat. Unul care luptă împotriva atotputernicului aparat al Gestapoului.

Căpitanul de stat major Moravek.

Se întîlniră ca două vechi cunoștințe.

Ploua mărunt și trecătorii se grăbeau să scape de vremea umedă de toamnă, îndreptîndu-se spre casele lor.

El purta o pălărie tiroleză și o manta de ploaie.

Celălalt, un pardesiu elegant și o pălărie moale, maro. Mergeau strîns, unul lîngă altul, de-a lungul cheiului.

— Locuința din Straschnitz a devenit și ea nesigură. Fleischer bănuiește ceva despre ea.

— N-o să ajungă să mă găsească acolo. O să dispar în altă parte. Principalul este că știu dinainte. Și în rest ? Toate sînt în regulă ?

— Abendschön e liniștit, pentru moment. Din cînd în cînd îi mai dau cîte un telefon. Cred însă că de ce a fost mai greu am scăpat.

Traversară strada. Moravek cercetă în jur pentru a vedea dacă nu sînt urmăriți de cineva.

— Ar fi bine să schimbăm numele de acoperire. „Ochii care nu se văd se uită". S-ar putea ca zicala să fie valabilă și în privința numelor. Dacă n-o să mai dea de numele „René", poate se liniștește.

— Să sperăm. Heydrich însă este periculos. N-o să se liniștească pînă nu știe cum stau lucrurile.

Tăcură un timp.

— Prin intermediul Berlinului nu se poate aranja nimic ?

— Deocamdată nu. Pentru siguranța noastră vom reduce o vreme întîlnirile.

Omul în manta de ploaie a fost de acord. Stabiliră apoi și noile nume de acoperire. „René" s-a prefăcut în „Eva".

Își strînseră mîinile și se despărțiră. Omul în manta de ploaie sări într-un tramvai ; cel îmbrăcat elegant se duse spre Teatrul Național unde-și parcase „Fiatul" albastru.

Moravek n-a zăbovit mult timp în locuința lui. Știa că dacă Fleischer bănuiește ceva, nu poți fi niciodată sigur cînd va acționa. Și-a împachetat lucrurile într-un geamantănaș. Pe masă se afla un vraf de ziare vechi. Le-a luat și le-a împărțit minuțios în două grămezi separate, după care le-a așezat în dulap. Pe două foi de hîrtie a scris cu majuscule : „Pentru Goebbels !" și „Pentru Göring !". A pus cele două dedicații pe grămezile de ziare și a încuiat dulapul. „Cel puțin vor pierde timpul pînă vor găsi aceste cadouri pentru domnii din Berlin", își spuse Moravek rîzînd. Apoi își luă din nou rămas bun de la una din locuințele sale ilegale...

Vaclav Moravek ducea viața unui proscris. Schimba locuințele, se ascundea, dar nu renunța să lupte. Legătura cu Londra

era întreruptă. Pe „René“ — acum își spunea „Eva“ — îl întîlnea foarte rar. Aduna însă materiale informative importante pe care intenționa să le comunice aliaților la prima ocazie.

Tocmai în această perioadă, cu totul întîmplător, îl întîlni pe strada Konvikt pe fostul lui coleg de clasă, O. Segar. Acesta se îndrepta spre tramvai, cînd, deodată, Moravek se apropie de el. Purta o pălărie gri-verzuie trasă adînc pe frunte, avea ochelari și o barbă mică și era îmbrăcat într-o manta lungă destul de uzată.

„Mi-a spus — își amintește O. Segar — că e urmărit pe viață și pe moarte de cîțiva gestapoviști și m-a întrebat dacă la nevoie poate înnopta la mine. Bineînțeles că i-am promis aceasta și i-am dat adresa mea. Locuiam pe atunci în strada Theyn. Pe urmă, eu și soția mea am fost arestați și transportați într-un lagăr de concentrare. Pe Moravek nu l-am mai văzut niciodată“.

Pe la mijlocul lunii decembrie 1941, Gestapoul a reușit să descopere locuința lui Moravek din strada Karol. Razia era condusă de comisarul Bingel, care a avut mult de lucru pînă a reușit să strîngă oamenii necesari acțiunii. De îndată ce auzeau că la razia organizată pentru dimineața zilei de 22 decembrie este vorba de „acțiunea Moravek“, oamenii Gestapoului căutau un pretext care să-i scutească de participare. Moravek era temut din cauza perseverenței sale și, pe urmă, pentru oamenii Gestapoului nu constituia un secret faptul că Moravek purta în permanență la el două pistoale.

Se pare că planificarea acestei acțiuni a putut fi ținută în secret față de „René-Eva“, căci Moravek n-a fost avertizat. Cu toate acestea, nici de data aceasta nu a fost prins. Cînd Gestapoviștii au năvălit în casă, au făcut atîta zgomot, încît Moravek s-a trezit. Și-a dat imediat seama de ce se întîmplă și s-a furișat pe coridorul întunecat, trăgînd în gestapoviști. Oamenii grupei de intervenții, conduși de Bingel, au fost atît de surprinși, încît Moravek a reușit să dispară pe străzile orașului vechi înainte ca aceștia să se dumirească. A lăsat în urma lui

trei grav răniţi : comisarul Bingel şi doi din funcţionarii secţiei lui.

Nici radiotelegrafistul Peltan — care între timp îşi luase numele de Zeman — nu rămase inactiv. A reuşit să construiască un emiţător, dar capacitatea lui s-a dovedit a fi prea redusă. Moravek rămase aşadar şi în continuare fără posibilitatea de a stabili un contact cu Londra ; nu se mai putea sprijini decît pe propriile-i puteri şi pe „Eva". Dar ce se întîmpla cu „Eva" ?

Chiar dacă dr. Holm-Steinberg fusese eliberat, aceasta nu însemna că Abendschön nu se mai interesa de persoana lui; dimpotrivă, insista de fiecare dată ca Holm să-şi anunţe prezenţa cel puţin telefonic. Dar în decembrie 1941, de Crăciun, dr. Holm-Steinberg a reuşit să scape de supravegherea lui Abendschön.

Doamna Böswart povesteşte : „În prima zi de Crăciun, dimineaţa, dr. Steinberg a venit la noi şi ne-a spus că pleacă din Praga, rugîndu-ne să-i comunicăm lui Abendschön — care cu siguranţă va da telefon — că dl. dr. Holm-Steinberg plecase cu cîteva clipe mai înainte. Ne spuse apoi că şi el ne va telefona pentru a se convinge dacă Abendschön îl caută. Mai întîi ne-a telefonat Steinberg. Şi ne-a spus că este la Brüx, pentru scurtă vreme, bucurîndu-se cînd a aflat că Abendschön nu-l căutase încă. Mai tîrziu ne-a telefonat din nou, nu-mi mai amintesc însă de unde. Abendschön însă tăcuse. Abia spre seară s-a interesat de Steinberg. Chiriaşul nostru s-a reîntors cu maşina lui, noaptea tîrziu. A doua zi ne-a povestit radios că, în ciuda interdicţiei lui Abendschön, părăsise Praga plecînd la mama lui pentru a-i duce nişte cadouri de Crăciun.

Stăpînirea despotică a lui Heydrich dădea roade. Gestapoul, Serviciul de siguranţă şi Serviciul militar de informaţii îşi intensificau activitatea. Legătura Londrei cu Praga era complet ruptă. Colonelul Moravec avea însă nevoie de ştiri proaspete. Din această cauză căută toate mijloacele şi căile pentru a putea restabili legătura, pentru a obţine din nou informaţii de la „René".

Se încercă mai întîi la Londra, instalîndu-se un emiţător pe un deluşor situat la cîţiva kilometri de oraş, la Winslow. Semnalele se împrăştiară de aici la distanţe de mii de kilometri ; dar ele rătăceau fără ţintă prin atmosferă, nu exista nimeni care să le recepţioneze.

Trebuia găsită o altă posibilitate pentru a restabili contactul cu Praga. În noaptea de 4 octombrie 1941 a aterizat în „Protectorat" primul paraşutist cehoslovac trimis de la Londra : František Pavelka. Acesta urma să-i transmită lui Vaclav Moravek importante informaţii şi să-i predea un emiţător. Dar Pavelka a fost curînd prins de Gestapo.

Era acum rîndul a trei bărbaţi, care de asemenea fuseseră minuţios pregătiţi ca paraşutişti. Actele lor pentru „Protectorat" erau emise pe numele, Emil Sedlacek, funcţionar la Brno, Zdanek Tuşek, absolvent al Academiei comerciale din Olomovc, şi Alois Tolor, învăţător la Brno. În spatele acestor nume se ascundeau locotenentul-major Alfred Bartoş, plutonierul Josef Valcik şi radiotelegrafistul Jiri Potucek. Aşteptau să-şi execute misiunea în micul şi liniştitul castel Bellasis din Dorking, lîngă Londra. Şi ziua aceea veni. Era 28 decembrie 1941, la două zile după sărbătorile Crăciunului. În seara acelei zile, de pe aeroportul Tangemere şi-a luat zborul un avion de tip Halifax, condus de căpitanul de aviaţie britanic R. C. Hockey.

La bordul avionului se aflau 16 oameni, organizaţi în două grupe : Silver A şi Silver B (Antropoid).

Grupa Silver A era condusă de locotenentul-major Bartoş. Misiunea ei consta în a lua grabnic legătura cu mişcarea de rezistenţă din patrie şi în reînnoirea contactului cu căpitanul Moravek. Prin acesta urmau să se preia ultimele ştiri sosite de la „René", care urmau apoi să fie transmise la Londra prin emiţătorul Libuşe.

Grupa Antropoid avea doi membri : plutonierii Josef Gabcik şi Jan Kubiş. Şi misiunea lor ? Un atentat împotriva lui Heydrich.

Dar a lua contact cu Moravek nu era o treabă ușoară.

După multe încercări, Bartoș a avut succes. Prin intermediul Zdenkăi Bockova, el a reușit în sfîrșit să stabilească contactul cu Moravek. La 14 martie, Bartoș a comunicat aceasta imediat la Londra, unde știrea a fost primită cu entuziasm. Nici nu era de mirare ! Cei de la Londra se așteptau acum, după restabilirea legăturii cu „René", la informații venite din cele mai strict secrete surse germane. Prin emițătorul lui Bartoș, Moravek a comunicat schimbarea numelui de acoperire din „René" în „Eva". În afară de această radiogramă, Londra a primit din nou cîteva informații de la „René Eva". El avertiza : intențiile Germaniei sînt de a învinge Uniunea Sovietică pînă în 1942, după care urmează să treacă la invadarea Angliei. Față de planul inițial, actualul plan de invazie se compunea din două părți : prima parte poartă numele de acoperire „acțiunea Haifisch" (N.T.—Rechin), cea de a doua parte poartă numele de acoperire „acțiunea Harpune" (N.T.—Harpon). Bazele de atac ale invaziei urmează să fie plasate pe coastele Franței și ale Norvegiei.

Informațiile privind operațiunile „Haifisch" și „Harpune" au fost probabil ultima știre importantă primită de la „René-Eva". Dar de ce a mai predat aceste informații căpitanului Moravek ? După data lor, informațiile erau vechi de o jumătate de an ; mai mult chiar, în directiva respectivă se amintea în mod clar că aceste acțiuni vor fi folosite pentru derutarea inamicului.

Nu există decît două explicații : ori a aflat „René-Eva" prea tîrziu aceste informații, ori a fost silit să le predea lui Moravek pentru că, în mod practic, era deja prizonierul Gestapoului. Astăzi, după atîta vreme, este greu să găsim un răspuns concludent. Totuși, a doua alternativă pare mult mai plauzibilă. S-a dovedit că această ultimă știre a fost singura informație falsă primită de la „René-Eva".

Moravek știa că asupra lui „René-Eva" plutește amenințarea demascării. La unul din mesajele lui Bartoș a fost adăugată această știre venită de la Moravek : „Eva roagă să-i trimiteți

bani pentru a-l pune în siguranță pe soțul ei. Eu nu am. Ajutați-ne !". Cu siguranță că acești bani nu mai erau necesari acum pentru cumpărarea unui informator din cele mai înalte cercuri germane ; ei trebuiau să fie folosiți de astă dată pentru siguranța personală a lui „René-Eva".

Într-o altă radiogramă, Moravek a anunțat că „René-Eva" este în pericol și că are urgentă nevoie de ajutor. „Rog să-mi dați un sfat : cui să se adreseze în caz că va trebui să fugă ? Poate pleca în Elveția sau în Turcia, în caz că Maria este acolo. Chiar și cu avionul dv. Pentru a scuti familia lui de represalii va trebui să fie înscenată o răpire. Nu inițiați pe oameni în această chestiune, în afară de Maria. Aici avem un trădător a cărui trădare va însemna sfîrșitul informatorului nostru... „René"este hotărît să rămînă pînă în ultimul moment; doar dacă situația se va agrava, va pleca...".

Acest mesaj ni-l dezvăluie pe Moravek ca pe un om permanent preocupat de soarta colaboratorilor săi și de cea a familiilor lor. Moravek știa care este reacția Gestapoului față de familiile acelora pe care îi urmărea în zadar și de aceea cerea ca fuga lui „René" să capete aspectul unei răpiri. Și mama și sora lui fuseseră arestate tot numai pentru că el, Moravek, scăpa mereu urmăririi Gestapoului.

Din declarațiile lui M. Böswart rezultă că într-adevăr fusese plănuită o fugă a lui „René" cu un avion care urma să aterizeze într-un loc bine stabilit în „Protectorat". Nu știm din ce cauză nu s-a mai realizat acest plan. Poate că fusese deja prea tîrziu...

Willi Abendschön n-a rămas inactiv. Suporta cu greu ideea că a fost nevoit să-l elibereze pe dr. Holm-Steinberg, cu toate că nevinovăția acestuia nu fusese pe deplin dovedită. Și Heydrich era nerăbdător, cerînd aproape zilnic rezultate concrete. Rapoartele pe care le primea dovedeau clar un fapt : „trădătorul X" lucra nestingherit în continuare. Apoi a venit ziua de 4 octombrie 1941 și pe teritoriul „Protectoratului" a aterizat

primul parașutist cehoslovac, František Pavelka. Libertatea acestuia însă a fost de scurtă durată.

Din materialele confiscate de la acesta — după cum se exprima textual chiar Heydrich — „s-a putut constata că există un foarte dotat agent anglo-cehoslovac care lucrează sub numele de „René". Și tocmai pe acest „René" — trădătorul X — Heydrich voia să-l înhațe cu orice preț și cît mai urgent posibil.

După ce ancheta deschisă pentru Leidel n-a dat nici un rezultat, Abendschön s-a încăpățînat și a continuat cercetarea cazului dr. Holm-Steinberg. I-a analizat trecutul și activitatea profesională, a cerut să i se aducă rapoartele tuturor interogatoriilor în care se făcea chiar și cea mai infimă aluzie la activitatea Serviciului de informații cehoslovac. În acest fel ajunseră în mîinile lui Abendschön și declarațiile ofițerilor informativi britanici Stevens și Best. Erau declarațiile făcute după răpirea lor de la Venlo. Stevens și Best aminteau în mai multe rînduri că ofițerii informativi cehoslovaci de la Haga au fost vizitați de cîteva ori de un agent din Germania, un înalt demnitar german. În baza acestor declarații nu i-a fost deloc greu lui Abendschön să constate care „demnitar" a fost la Haga în anul 1939. Pe unul din ei îl chema dr. Holm-Steinberg.

La 22 februarie 1942, dr. Holm-Steinberg a fost invitat la o consfătuire urgentă la consilierul de Gestapo, Schultze. Aici era așteptat de Willi Abendschön cu mandatul de arestare.

Steinberg a fost transportat imediat la Kladno. Departe de activitatea tumultoasă a serviciului său de la Praga, Abendschön se putea consacra aici exclusiv interogatoriilor. Acestea s-au desfășurat aproape fără pauză. Cînd în cele din urmă Abendschön i-a prezentat lui Steinberg cîteva documente compromițătoare, acesta n-a mai avut de ales și a jucat totul pe o carte. În timpul interogatoriului din noaptea de 26 spre 27 februarie, Holm-Steinberg a recunoscut ceea ce Abendschön aștepta deja de multă vreme cu nerăbdare. El a mărturisit:

„Eu sînt „René“. Imediat după aceasta, el a motivat însă colaborarea lui cu Moravek, arătînd că prin intermediul acestuia intenționa să pătrundă în rețeaua grupei de informații a organizației ilegale „Obrana národa“.

La serviciul în care activa, el intenționa să țină în secret legătura cu Moravek doar pînă în momentul în care va reuși să demaște întreaga grupă de informații a acestuia. Din această cauză, toate informațiile pe care le obținea prin intermediul lui Moravek le camuflase față de membrii serviciului din „Abwehr“ la care lucra, ca fiind venite din partea „omului de încredere Bertl“. Din persoana acestui „om de încredere“ el făcuse un secret și obținuse chiar de la șeful serviciului în care activa ca numele adevărat al acestui om să nu fie divulgat. Willi Abendschön însă puse sub semnul întrebării aceste afirmații, fiind convins că acest „om de încredere Bertl“ nu existase niciodată, fapt ce a fost și dovedit.

Lui Willi Abendschön i se oferea ideala ocazie de a da o dublă lovitură. Își dădea seama că, prin intermediul lui Steinberg, ar putea să dea de urma lui Moravek. Rivalul lui Willi Abendschön și prietenul lui Holm-Steinberg, comisarul Oskar Fleischer, îl urmărea deja de cîțiva ani pe acest Moravek. Acum Abendschön avea nu numai ocazia să-l demaște pe prietenul lui Fleischer ca fiind un trădător, dar mai putea să demonstreze și calitățile lui superioare, arestîndu-l pe Moravek.

Inspectorul șef Willi Abendschön rugă R.S.H.A.-ul să-i aprobe ca Holm-Steinberg să fie eliberat, cu condiția ca acesta să-i ajute în acțiunea care urma să-l facă inofensiv pe Moravek. Berlinul a fost de acord cu propunerea lui Abendschön. La 2 martie, dr. Holm-Steinberg a fost eliberat provizoriu.

MOARTEA EROULUI

Piața Wenzel era supravegheată de oamenii Gestapoului. Erau postați la colțuri de stradă, priveau vitrinele, se făceau că așteaptă tramvaiul. Dr. Holm-Steinberg declarase Gestapoului că la poarta unei clădiri urma să se întîlnească cu Moravek.

Abendschön își dorea din toată inima ca Moravek să nu-i mai scape de astă dată Gestapoului. Dar omul căruia îi acordau atîta interes nu-și făcu apariția în piața Wenzel. Așteptară degeaba. Căpitanul Moravek nu se prezentă la întîlnirea cu „René-Eva".

Prima idee care îi veni în cap lui Abendschön a fost aceea că Moravek fusese înștiințat într-un fel oarecare. De aceea a dat ordin funcționarului Scharf să-l păzească pe Holm-Steinberg zi și noapte. Dar Steinberg a reușit să-l ducă de nas și pe Scharf. Acest funcționar al Gestapoului a declarat mai tîrziu următoarele :

„Seara am ajuns la locuința lui Holm-Steinberg din Praga-Brevnov. Am cinat împreună cu el și cu soția lui și am discutat pînă la miezul nopții. Apoi el și soția lui se culcară în dormitor, în timp ce eu urma să dorm în sufragerie pe o canapea. Eram așezat atît de aproape de ușă încît trebuia să aud în orice caz dacă cineva ar fi părăsit locuința. Abia dimineața am constatat că Holm-Steinberg părăsise totuși casa în timpul nopții. În zăpada de sub geamul camerei sale am descoperit

urme ; se pierdeau în grădinile din Brevnov. Consilierul Schultze şi Abendschön mi-au făcut un scandal teribil pentru că Holm se întîlnise în noaptea aceea cu Moravek. Urmarea a fost că n-am mai fost folosit pentru paza lui Holm-Steinberg".

Date fiind insuccesele anterioare, Willi Abendschön s-a gîndit la un truc şi i-a ordonat lui Holm-Steinberg să-l invite pe Moravek în locuinţa lui. În ziua de 20 martie, după-masă, urma să se realizeze întîlnirea. Gestapoul a ocupat vila lui Steinberg şi vilele din jur. Steinberg urma să-l întîmpine pe Moravek la staţia de tramvai şi de aici să-l conducă pe acesta în locuinţa lui.

Totul s-a desfăşurat conform programului. La ora fixată Steinberg şi-a părăsit locuinţa şi s-a îndreptat încet spre staţia de tramvai. Abendschön şi cincisprezece din subordonaţii săi priveau nerăbdători în urma lui.

Apoi l-au zărit pe Holm-Steinberg reîntorcîndu-se singur, fără Moravek. Lui Abendschön, care turba de furie, Steinberg i-a comunicat că Moravek nu poate veni în locuinţa lui şi din această cauză fixaseră o întîlnire pentru a doua zi. De data aceasta lui Abendschön i-a fost clar faptul că Holm-Steinberg nici nu se gîndea să contribuie la prinderea lui Moravek. Îl arestă deci pe loc şi pentru ca să nu aibă posibilitatea să-i comunice lui Moravek arestarea lui, l-a transportat pe Holm-Steinberg imediat la sediul Gestapoului din Praga, în palatul Petschek.

Aşadar, vineri 20 martie 1942, dr. Holm-Steinberg a fost arestat pentru a treia oară. La ora 11 dimineaţa, în aceeaşi zi, în parcul Chotek, Vaclav Moravek se întîlnea cu Alfred Bartoş. Voia să discute cu acesta despre posibilitatea de a-i găsi lui „René-Eva" o bună ascunzătoare. Londra continua să tacă. Răspunsul la radiograma în care propunea organizarea refugiului în străinătate întîrzia. Moravek îl trimisese deja cu cîtva timp înainte pe Rehak, un colaborator al său, la Nachod, pentru a căuta o bună ascunzătoare pentru „René". Acum Moravek voia să discute cu Bartoş despre acest lucru.

Pe de altă parte, locotenentul-major Bartoş îi adusese lui Moravek fotografii ale unor paraşutişti pentru a li se procura legitimaţii ale „Protectoratului". Cu puţin timp înainte de prînz, cei doi se despărţiseră. Probabil că după aceasta Moravek s-a mai întîlnit cu dr. Holm-Steinberg care l-a avertizat de prezenţa grupei de asalt a Gestapoului.

În ziua de 21 martie 1942, căpitanul Moravek s-a dus din nou la o întîlnire. În locuinţa doamnei Ludmilla Perşinova s-a întîlnit cu doi bărbaţi ale căror nume aveau să fie în curînd cunoscute în toată lumea : Josef Gabcik şi Jan Kubiş. Discuţiile s-au purtat în jurul unei singure chestiuni — executarea atentatului asupra lui Heydrich. Moravek şi Bartoş erau de părerea profesorului Ladislav Vankas ; acesta era conducătorul organizaţiei ilegale „Jindra" şi considerase că un atentat asupra lui Heydrich nu era indicat în perioada respectivă. Moravek le propuse, lui Gabcik şi Kubiş, să plece împreună din Praga şi să organizeze în pădurile de la Krivoklat o unitate de partizani. Gabcik şi Kubiş stăruiau însă ca şi Londra să fie de acord cu aceasta. În acest caz — aşa hotărîseră — ar fi plecat a doua zi la Hradek, lîngă Nechatitz.

Propunerile lui Moravek nu se mai realizară însă. Se pare că în seara de sîmbătă, Moravek trebuia să se întîlnească cu dr. Holm-Steinberg la depoul de la Orechovka. Conform unei alte versiuni, pînă acum încă nedovedită, Moravek urma să se întîlnească acolo cu un fost ofiţer cehoslovac, agent al Gestapoului, şi să-l lichideze pe loc.

Pentru o întîlnire cu Holm-Steinberg pledează şi faptul că Moravek avea asupra lui fotografiile paraşutiştilor aduse de Bartoş, Holm avînd posibilitatea să procure legitimaţii în alb ale „Protectoratului". Este însă neclar de ce a participat la această întîlnire şi omul de legătură al lui Moravek, Feşak. Despre existenţa lui Holm-Steinberg se pare că Feşak nu ştia prea multe. Tocmai în perioada în care Steinberg era ameninţat în fiecare clipă cu arestarea, Moravek n-avea desigur nici un interes ca Steinberg să fie cunoscut de mai mulţi oameni decît era nevoie. Prezenţa lui Feşak dovedeşte, în parte, ur-

mătoarele : probabil că era vorba de întîlnirea cu un agent care urma să fie redus la tăcere.

Oricare ar fi fost motivul prezenței lui Moravek la depou — un lucru este cert : Gestapoul fusese înștiințat. Fețak urma să asigure întîlnirea. Cîteva minute după ora șapte a venit la locul stabilit. Moravek mergea în urma lui. Observă că în jur se învîrteau persoane suspecte, dar deocamdată totul părea să fie în ordine.

Deodată cîțiva oameni se aruncară asupra lui Feșak. Cel atacat încercă să fugă, dar atacanții erau prea numeroși.

Moravek ar fi avut posibilitatea să scape neobservat. Dar un astfel de comportament îi era străin. Sări în ajutorul lui Feșak și începu să tragă.

Lupta era deznădăjduită. Moravek începu să gonească pe diferite străzi îndreptîndu-se spre Podul Pulberăriei. Gestapoviștii ținteau în picioarele lui. Voiau să-l prindă viu. Cîteva gloanțe îl nimeriră în coapse. Cu ultimele puteri, Moravek ajunse gîfîind pînă în aleea Plopilor, lîngă Podul Pulberăriei. Slăbit și pierzînd sînge, se prăbuși. Moravek mai trase de cîteva ori și după aceea... duse pistolul la tîmplă. Apăsă pe trăgaci. Căpitanul Vaclav Moravek a murit pe loc.

În jurul corpului neînsuflețit s-au adunat, entuziasmați, oamenii Gestapoului : Fleischer, Herschelmann, Abendschön, Kowalczik, Jäger și Schwertner. Furios, Kowalczik descărcă tot încărcătorul pistolului său în fața celui mort. Moravek, complet desfigurat, n-a putut să fie identificat decît după lipsa degetului arătător de la mîna stîngă, pierdut pe vremea cînd fusese urmărit la Terebka.

În legătură cu moartea lui Moravek, șeful Gestapoului din Praga, dr. O. Geschke, a raportat următoarele lui Karl Hermann Frank : „Aproximativ la ora 19,15, pe cînd funcționarii mei îl transportau pe arestat, de pe un drum lăturalnic și-a făcut apariția Moravek. Văzînd că omul lui de legătură este arestat, a început să tragă. Oamenii noștri au ripostat și l-au lovit în coapse. Moravek a încercat să fugă. La ora 19,19, fiind încercuit și dîndu-și seama că n-are șanse de scăpare, Mora-

vek s-a împuşcat, înainte ca funcţionarii mei să poată interveni. În această scurtă perioadă, Moravek a tras 50 de focuri, iar el a fost lovit de 10 gloanţe. La percheziţie s-au găsit asupra lui două pistoale, calibrul 9 mm , şi 7 încărcătoare de rezervă...".

Vaclav Moravek a devenit o figură legendară.

În ciuda numeroaselor ştiri care s-au răspîndit în legătură cu hărţuiala de pe Podul Pulberăriei, nimănui nu i-a venit să creadă că Vaclav Moravek nu mai trăieşte, că trebuise să cadă într-o luptă inegală.

Vaclav Moravek a fost tipul ideal al luptătorului din Rezistenţă, a fost omul în care s-au împletit curajul şi perseverenţa cu dragostea adevărată şi fierbinte de patrie.

CINE A FOST „RENÉ“?

Era în anul 1927. În Germania creştea influenţa partidului nazist. În toate colţurile ţării se formau organizaţii ale acestuia. „Mişcarea brună“ a pătruns şi în micul orăşel Neuhausen din Saxonia. Cîţiva tineri au înfiinţat aici o grupă locală a N.S.D.A.P. *) Printre ei se afla şi Paul Thümmel, un tînăr brutar, în vîrstă de 25 de ani. La brutăria Thümmel s-au ţinut primele adunări ale organizaţiei în care Paul Thümmel, cu inteligenţa lui înnăscută, a avut în scurtă vreme cuvîntul hotărîtor.

În vremea aceea, mai marii mişcării naziste nu erau încă stăpînii Germaniei. Din această cauză se întîmpla ca aceştia să ajungă şi în localităţi atît de neînsemnate cum era Neuhausen. Unul din oratorii care au venit la Neuhausen în primele luni de existenţă ale grupei naziste de aici a fost şi un bărbat care nu atrăgea prin nimic atenţia, proprietar al unei ferme de păsări. Era Heinrich Himmler, cel care avea să devină mai tîrziu conducătorul S.S.-ului. Organizaţia din Neuhausen a N.S.D.A.P.-ului n-a dispus niciodată de fonduri prea mari. Era de la sine înţeles că oratorul venit din partea conducerii partidului urma să înnopteze în case particulare şi mai ales la etajul întîi al casei Thümmel. Şi nu numai Heinrich Himmler

---

*) N.S.D.A.P. — iniţialele partidului nazist, avînd semnificaţia: Partidul muncitoresc naţional-socialist german.

a fost găzduit aici, ci şi un şir întreg de înalţi demnitari nazişti cu care tînărul Paul purta discuţii, seara, după şedinţe.

Se pare că pe Thümmel îl interesau cel mai mult metodele spionajului. Încă de pe atunci el a înfiinţat şi condus o grupă care observa pe membrii celorlalte partide, căutînd să afle, pe cît era posibil, planurile lor. Pasiunea lui Thümmel de a pătrunde în culisele evenimentelor l-au adus pe acesta, după acapararea puterii de către Hitler, în 1933, în rîndurile Serviciului militar de informaţii, condus de amiralul Canaris. Aşa a devenit Paul Thümmel membru al Serviciului de informaţii german. La Berlin avea cunoştinţe influente, Himmler îl tutuia, cariera îi era asigurată.

Nu ştim precis cînd a devenit Thümmel membru al Serviciului de informaţii german. Toate împrejurările ne lasă să credem că aceasta s-a întîmplat abia după aşa-numita afacere Röhm de la 30 iunie 1934. Generalii aliaţi cu Himmler în acţiunea de lichidare a şefului statului major al S.A., Röhm, pe care-l considerau periculos pentru ei, l-au preluat pe tînărul Thümmel în „Abwehr", cu toate că în perioada respectivă ei se mai opuneau ideii ca vechii membri ai partidului nazist să lucreze în cadrul Serviciului militar de informaţii. În scurtă vreme, Paul Thümmel a devenit principalul om de încredere al secţiei din Dresda a „Abwehr"-ului şi, după 15 martie 1939, al secţiei din Praga a „Abwehr"-ului. Nu era cunoscut aproape de nimeni sub adevăratul lui nume. A trăit avînd diverse identităţi : dr. Steinberg, dr. Holm, Bär, Rabe şi în cele din urmă... „trădătorul X".

Din partea lui Paul Thümmel, naziştii se aşteptau cel mai puţin la o trădare. La 27 martie 1942, şeful Gestapoului din Praga, dr. O. Geschke, i-a prezentat lui Heydrich conceptul înştiinţării adresate lui Martin Bormann : „La 20 martie 1942 a fost arestat de poliţia din Praga cetăţeanul german Paul Thümmel, născut la 15.I.1902 la Neuhausen, pentru suspiciunea de trădare de patrie.

Thümmel este purtător al insignei de aur a partidului.

Thümmel a recunoscut că din 1936 și pînă la arestarea lui a lucrat în slujba fostului Serviciu de informații cehoslovac din Praga, respectiv a Serviciului de informații britanico-cehoslovac din Londra, primind pentru trădarea lui cel puțin 40 000 de mărci.

Pînă la arestare, Thümmel a fost principalul om de încredere al secției din Praga a „Abwehr"-ului, unde fusese transferat după 15 martie 1939. Înainte de aceasta, începînd din anul 1934, a fost principalul om de încredere al secției din Dresda a „Abwehr"-ului. Deoarece procedura n-a fost încă încheiată și întrucît există suspiciunea ca Thümmel să fi primit materiale compromițătoare și de la foștii lui colaboratori din Dresda, v-aș fi foarte recunoscător dacă s-ar proceda la o cît mai discretă excludere din partid a lui Thümmel, cu condiția de a se menține secretă arestarea acestuia. O înștiințare a conducerii partidului din provincia Saxonia — de care depinde Thümmel — ni se pare a fi momentan inoportună, căci în acest fel arestarea lui ar fi cunoscută de cercurile interesate dinafara provinciei".

Datorită funcției pe care o deținea, în toată perioada activității sale, Paul Thümmel a avut posibilitatea să obțină materiale informative avînd cel mai secret caracter. Gestapoul a trebuit să recunoască faptul că informațiile lui Thümmel au provenit de la cele mai înalte personalități din Înaltul comandament al Wehrmachtului, de la Ministerul de Externe al Reichului și, bineînțeles, de la centrala „Abwehr"-ului, condusă de amiralul Canaris.

După sosirea sa la Praga, Thümmel, sub numele de dr. Holm, se obișnuise să frecventeze societatea a numeroși membri ai cinematografiei cehoslovace, vizitînd film-clubul de la „Lucerna". Slăbiciunea lui Thümmel pentru femei a fost demonstrată din plin și în acest caz. Actrițele de cinema Lida Barova și Adina Mandlova au devenit prietenele sale. Despre relațiile ei cu Thümmel-Holm, Lidia Barova a declarat următoarele la 31 martie 1947 : „În societatea lui Milpl Havel l-am cunoscut pe un oarecare dr. Holm. Cred că-l sprijinea pe Ha-

vel în lupta ce o ducea pentru studiourile de film de la Barrandov. Îmi spusese pe atunci că îi sînt cunoscute greutăţile ce le întîmpin în munca mea şi că-i este cunoscut faptul că sînt în atenţia poliţiei din Praga.

Nu mi-a spus niciodată cine este de fapt şi cu ce se ocupă. Din afirmaţiile sale şi după vederile pe care le avea mi-a lăsat totuşi impresia că nu este un duşman al cehilor.

Îmi amintesc foarte bine de un caz care dovedeşte simpatia lui pentru poporul ceh şi străduinţa lui de a te ajuta la nevoie. Dr. Holm mi-a povestit cazul unui oarecare Moravek. Era plin de admiraţie pentru el şi-şi freca palmele de satisfacţie, descriindu-mi cum a reuşit acest Moravek să scape de poliţie. Îmi mai spusese atunci că Moravek este omul potrivit la locul potrivit.

Aş vrea să subliniez în mod deosebit că nu eu am fost aceea care am căutat să stabilesc contactul cu dr. Holm ; el a fost acela care a căutat societatea mea. De multe ori ne-am întîlnit cu totul întîmplător pe stradă sau la restaurante. Cînd m-am reîntors, după şederea mea timp de un an la Roma, nu l-am mai întîlnit pe dr. Holm la Praga".

După cea de-a treia arestare, Thümmel, împreună cu soţia lui şi cu Libuşe Hubalkova au fost duşi la Kladno şi ţinuţi sub strictă supraveghere în celule separate. La Kladno, interogatoriile erau luate doar de Willi Abendschön, ajutat de secretara H. Tobias. După cîteva zile, Thümmel a fost transportat la Pankratz, tot într-o celulă separată, în timp ce soţia lui şi Libuşe Hubalkova au fost eliberate.

M. Böswart îşi mai aminteşte de zilele care au urmat după întoarcerea doamnei Elsa Thümmel de la Kladno : „Ea s-a mai întîlnit de cîteva ori cu soţul ei. Ultima oară l-a văzut într-o maşină în faţa hotelului „Gîsca de aur" din piaţa Wenzel. Discuţia a fost mijlocită de consilierul Schultze. Soţul ei i-a povestit că Abendschön vrea să-l silească să recunoască, făcîndu-l să rabde de foame şi că zilnic nu primeşte mai mult decît un castron mic cu mazăre. Dar deocamdată, i-a spus el, asta

îl interesează prea puțin. I-a mai povestit apoi că o dată a dictat mărturisirile sale secretarei Tobias timp de o noapte și că în zori i-a spus ironic : acum puteți să aruncați tot ce-ați scris la coș, căci de la prima și pînă la ultima literă, totul este pură invenție".

Gestapoul căuta febril dovezi care să demonstreze trădarea lui Thümmel. Locuința lui a fost scotocită cu minuțiozitate. Dar Gestapoul n-a găsit cele două plicuri pe care Thümmel le-a încredințat lui M. Böswart cu rugămintea de a fi predate organelor cehe după război. Din cele declarate de M. Böswart, plicurile conțineau, în afara unui raport despre activitatea lui Thümmel, actul lui de botez și un pașaport emis pe numele Paul Hans Steinberg. M. Böswart a schimbat de multe ori ascunzătoarea plicurilor. În cele din urmă ele au rămas ascunse pînă după război în cotețul de iepuri din curtea vilei lui Böswart.

În urma unui ordin emis direct de șeful poliției de siguranță din Haga, soții Jelinek au fost arestați ; în magazinul lor „De Favorit", Thümmel se întîlnise, în 1939, de cîteva ori cu ofițerii informativi cehi Alois Frank și Emil Strankmüller. Ei au fost aduși la Praga și interogați de W. Abendschön. Nu este exclus să fi avut loc și o confruntare a acestora cu Thümmel. Soții Jelinek au fost apoi condamnați la moarte și executați la Dresda.

Abia în toamna anului 1943, Abendschön a încheiat ancheta și a pregătit totul pentru procedura de dare în judecată a lui Paul Thümmel. În perioada respectivă, Thümmel se afla deja de mai multe luni în închisoarea de la Theresienstadt. Deținut într-o celulă separată, el era înregistrat în scriptele închisorii ca „Peter Toman, cetățean olandez".

Dar nu s-a ajuns niciodată la realizarea unei acțiuni judecătorești. În cazul Paul Thümmel, fiind vorba de înaltă trădare din partea unui colaborator al Serviciului militar de informații, urma să fie condamnat de un tribunal militar. Dar aceasta contravenea intereselor reprezentanților Înaltului comandament al Wehrmachtului de unde Thümmel obținuse

adeseori secrete militare. De asemenea şi consilierul Gestapoului praghez, Schultze, despre care se afirmă că ar fi colaborat cu Serviciul secret britanic, căuta să amîne cît mai mult posibil încheierea cazului.

Interesantă este şi scrisoarea personală a lui Heinrich Himmler, adresată mamei lui Thümmel. Doamna Thümmel se adresase printr-o scrisoare, la 25 august 1944, lui Heinrich Himmler ca unui cunoscut, rugîndu-l s-o ajute în chestiunea privindu-l pe fiul ei Paul. La 12 septembrie 1944, Himmler a încunoştinţat-o că fiul ei, acuzat de trădare de patrie, va compărea în faţa Tribunalului militar al Reichului. Din această scrisoare putem constata că după mai bine de doi ani de la arestarea lui Thümmel, cazul său nu fusese încă încheiat definitiv.

În toamna anului 1944, toate actele privind activitatea lui Paul Thümmel, ţinute pînă atunci în două seifuri la Gestapoul din Praga, au fost împachetate în şapte saci, plombate şi transportate de consilierul Höchmann cu maşina la Theresienstadt. Acolo au fost preluate personal de Jöckel, comandantul lagărului de concentrare de la Theresienstadt. Din cele declarate de el rezultă că aceste documente au fost duse în aprilie 1945 la Praga şi arse. După o altă versiune, ele au fost trimise de la Theresienstadt la Praga, de unde au fost transportate în Bavaria. Aici ar fi dispărut apoi în mod misterios.

În legătură cu aceasta, este foarte interesantă o informaţie pe care autorul a obţinut-o cu concursul directorului Institutului de istorie al Academiei cehoslovace de ştiinţe din Praga, dr. Vaclav Kral. Cu ocazia studierii arhivei conducătorului S.S.-ului, Himmler, dr. V. Kral a găsit un document remarcabil : ordinul de a fi arse imediat toate documentele secrete, avînd în vedere înaintarea armatei sovietice. Nu exista decît o singură excepţie : în nici un caz nu era permisă distrugerea documentelor privind activitatea lui Thümmel şi interogatoriile acestuia.

Dar care să fi fost cauza ? Cine era interesat în conservarea materialului privindu-l pe A-54 ? Nu trebuie să uităm că

acest ordin venea din partea autorității supreme a conducerii S.S.-ului !

Se dovedește însă cu hotărîre un lucru : Paul Thümmel nu era privit ca un trădător oarecare, ci ocupa o poziție deosebită.

Afacerea de spionaj Paul Thümmel a constituit pentru Heydrich un ajutor prețios în lupta pe care o ducea împotriva vechiului său rival, amiralul Canaris. La 18 mai 1942 a început la Praga consfătuirea comună a Biroului central al Siguranței Reichului și a Serviciului militar de informații. Participau la ea cei mai importanți conducători ai acestor instituții : șeful Serviciului de siguranță și al Poliției de siguranță, obergruppenführerul-S.S. Heydrich, șeful Serviciului militar de informații, amiralul Canaris, șeful Gestapoului, gruppenführerul-S.S. Müller, șeful Poliției criminale, gruppenführerul-S.S. Nebe, și locțiitorul șefului Serviciului de informații al S.S.-ului pentru străinătate, Schellenberg. În afară de aceștia, mai participau și conducătorii cancelariilor Poliției de stat, ai Serviciului de siguranță și conducătorii tuturor secțiilor din cadrul „Abwehr"-ului. Principalele referate în legătură cu tema „Consolidarea colaborării dintre „Abwehr", Poliția de stat și Serviciul de siguranță" au fost ținute de Heydrich și Canaris.

Pentru Heydrich încheierea conferinței a însemnat un succes deplin. S-a căzut de acord asupra celor „Zece porunci pragheze". Conform acestora, Canaris avea obligația ca de acum înainte să limiteze activitatea „Abwehr"-ului doar la spionajul militar, în timp ce spionajul politic era preluat de Serviciul de siguranță al lui Heydrich. Prin acceptarea celor „Zece porunci pragheze" fusese învinsă prima criză izbucnită în relațiile dintre Heydrich și Canaris. Canaris era un adversar neînduplecat, Heydrich nu-l putea sili la o renunțare decît dovedindu-i, în mod concret, superioritatea sa. Se pare că „afacerea Thümmel" a fost ultima lovitură, și cea mai hotărîtoare, dată prestigiului amiralului. Cîteva fapte subliniază aceste presupuneri.

Geschka i-a prezentat lui Heydrich, încă de la 27 martie, conceptul scrisorii către Bormann, privind arestarea lui Thümmel, membru al Serviciului militar de informaţii al lui Canaris. Scrisoarea a fost trimisă apoi lui Bormann cu menţiunea de a-l informa pe Hitler doar în 16 mai 1942. Din ce cauză a ezitat atîta vreme Heydrich să anunţe arestarea unui agent de a cărui existenţă aflase chiar şi Hitler cu cîteva săptămîni înainte ? Probabil că Heydrich îşi păstrase această informaţie tocmai pentru a-l putea ameninţa pe Canaris. În cazul în care acesta ar fi rămas neînduplecat în tratativele purtate în jurul celor „Zece porunci pragheze", Heydrich l-ar fi putut presa pe Canaris cu ameninţarea că-l va informa pe Hitler şi pe Bormann cu amănunte asupra afacerii Thümmel. În acest fel, atît Canaris cît şi principalii lui colaboratori s-ar fi compromis. Dacă Canaris accepta însă propunerile lui Heydrich, acesta i-ar fi promis să păstreze secretul asupra unor fapte grave, punîndu-l pe amiral în situaţia de a-i fi obligat pentru viitor.

Lipsa de energie şi nesiguranţa amiralului au părut foarte curioase în perioada respectivă. Walter Schellenberg scria următoarele despre amiralul Canaris al acelor zile : „...mi se părea că avea o frică de-a dreptul fizică faţă de Heydrich... Canaris era nesigur şi nemulţumit". Şi biograful lui Canaris, K. H. Abshagen, aminteşte : „Avea neplăcuta impresie că Heydrich îl urmăreşte". Din această cauză, ştirea privind atentatul şi, mai tîrziu, cea a morţii duşmanului său a fost primită de Canaris cu un sentiment de uşurare.

În materialele germane privind cazul Thümmel, care ne-au fost accesibile, nu se aminteşte nici un singur cuvînt despre relaţiile personale şi prietenia acestuia cu şeful S.S.-ului, Himmler. Şi în acest caz putem presupune că Heydrich intenţiona să valorifice datele privind prietenia lui Himmler cu unul din cei mai periculoşi agenţi ai inamicului ; voia aşadar să deţină materiale compromiţătoare chiar şi împotriva şefului său suprem.

Paul Thümmel a fost deţinut în închisoarea de la Theresienstadt, sub numele de Peter Toman, pînă în primăvara

anului 1945. La mijlocul lui aprilie, Jöckel, comandantul lagărului de concentrare de la Theresienstadt, a primit ordin de la Praga să-l lichideze pe Thümmel. Nu se cunoaşte din partea cui a venit acest ordin ; datele sînt diferite. După una din versiuni, autorul ordinului de lichidare a lui Paul Thümmel a fost K. H. Frank ; altă versiune îl aminteşte pe consilierul în criminalistică, Leiner. Pe de altă parte, funcţionarul criminalist Scharf susţine : „pe la mijlocul lui aprilie, consilierul Höhmann, fiind beat, s-a lăudat că în nici un caz nu va permite ca „René" să supravieţuiască războiului, chiar dacă consilierul Schultze nu va fi de acord cu această părere".

Asupra zilei în care a avut loc execuţia lui Paul Thümmel există de asemenea doar presupuneri. Jöckel a mărturisit că Thümmel a fost executat la 26 aprilie 1945, arătînd funcţionarului care l-a anchetat pînă şi locul unde a fost împuşcat. Afirmaţiile lui Jöckel sînt confirmate şi de Zdenek Krblich, care a lucrat cîţiva ani la Praga în Ministerul Apărării : „Curînd după eliberarea din luna mai 1945, superiorul meu, colonelul Reinic, m-a însărcinat să aflu ce s-a întîmplat cu Paul Thümmel. L-am interogat de cîteva ori pe Jöckel în legătură cu această problemă. Jöckel a persistat în a afirma că Thümmel a fost împuşcat în 26 sau 27 aprilie 1945, declarînd că el însuşi primise de la Praga ordinul de executare".

Posedăm lista persoanelor care au murit în micuţa fortăreaţă de la Theresienstadt şi care ne demonstrează că Jöckel — cu voie sau fără voie — a minţit. În dosarul cu nr. Bd. XI. k. Lsp. 1200/46, partea a II-a, la pagina 11, în dreptul datei de 20 aprilie 1945 putem citi următoarele : „Ez. 16,15. Toman Peter, 15.I.1902". Deci, conform celor înregistrate, deţinutul Toman Peter, născut la 15.I.1902, a fost executat în ziua de 20 aprilie 1945, ora 16,15. Două date esenţiale corespund, în acest caz, întrutotul : numele de Peter Toman sub care figurase ca deţinut la Theresienstadt Paul Thümmel şi data naşterii 15.I.1902. Aceeaşi dată de deces o menţionează şi documentele pe care le deţine sora lui Thümmel, doamna M. Helbig : scrisoarea expediată de „American Joint Distribution Committee" la

17 februarie 1947, prin care mama lui Thümmel este anunţată că fiul ei a fost ucis la 20.IV.1945, în micuţa fortăreaţă de la Theresienstadt, şi scrisoarea Comunităţii evreieşti din Praga, din 17 septembrie 1947, adresată doamnei Thümmel. Conţinutul acestei scrisori este asemănător celei precedente.

Declaraţiile internaţilor care au supravieţuit lagărului de la Theresienstadt aruncă o lumină vie asupra caracterului lui Paul Thümmel. Făcea parte din personalul de serviciu, aşa că avea mai multă libertate de mişcare.

Thümmel se dădea drept maiorul Peter Toman din Amsterdam. Povestea că fusese în toată Europa şi că a fost ataşat militar la Praga, adăugînd că acasă îl aşteaptă soţia şi copilul.

Ivan Bombas, unul din cei cu care a fost deţinut, povestea :

„Peter a fost un om bun. Nu-şi pierdea niciodată buna dispoziţie, mai mult chiar, cîteodată mi se părea uşuratic. Îl auzeam de departe. Ştiam că acum vine la celula mea. Purta pantofi cu cuie şi făcea zgomot cînd călca. Apoi îl vedeam. Avea un pulover albastru şi o faţă expresivă. Rîdea dezvăluindu-şi dinţii. Văzîndu-l aşa, îţi dădea parcă puţină speranţă că vei putea trece peste toate. Cîteodată îl auzeam discutînd pe gang cu Jirka, un ceh care făcea parte şi el din personalul de serviciu. „Cum îi zice la asta în cehă ?“ întreba el, în timp ce Jirka îi spunea denumirea diferitelor obiecte : polonic, căldare, perie...

Am aflat imediat după război cine a fost în realitate Peter Toman. Mi-a povestit-o Jirka. Tot el mi-a spus că Toman intervenise odată la oberscharführerul-S.S. Rojka pentru a mi se da o pătură“.

În imediata apropiere a celulei lui Thümmel se afla cea a cehului Josef Kubant. Acesta suportase cîteva interogatorii groaznice ale gestapoului şi corpul lui era numai răni. Pentru a-l chinui în plus, oberscharführerul-S.S. Rojka nu-i dăduse de mîncare de cîteva zile.

Iată ce relatează Ivan Bombas despre acesta :

„Toată grija lui Peter se îndrepta spre Iosef Kubant. Îi pansa rănile, îl încuraja, împărțea cu el rația lui de pîine. Kubant — a murit cu cîteva luni în urmă la Kuttenberg — a păstrat pînă la moartea lui memoria lui Peter. A fost unul din cei mai buni prieteni ai lui la Theresienstadt".

În final, să-i dăm din nou cuvîntul lui Ivan Bombas :

„Am fost mutat din secția celulelor de o persoană. Credeam deja că n-o să-l mai văd pe olandezul Peter Toman. Și cu toate acestea l-am mai văzut o dată. A fost pe la mijlocul lui aprilie. Mă duceam la muncă trecînd pe lîngă camera morților. Deodată, am zărit printre cele opt sau zece corpuri care zăceau scăldate în sîngele lor, un pulover albastru. Nu puteam să mă înșel. Era Peter ! L-aș fi recunoscut și după ani de zile. Am stat la 2—3 pași de corpul lui...".

Din declarațiile celor care au fost deținuți împreună cu Thümmel se pare că ucigașul acestuia a fost oberscharführerul S.S. Rojka.

Rojka trăiește. La Graz, a fost condamnat la închisoare pe viață pentru crime de război și pentru crimele comise la Theresienstadt. Dar în jurul morții lui Paul Thümmel nu s-au purtat dezbateri. Cererea autorului de a-l interoga în închisoare pe Rojka asupra morții lui Paul Thümmel a rămas pînă astăzi fără răspuns. Probabil pentru că Rojka „nu-și mai amintește nimic" despre moartea lui A-54.

Relatările deținuților de la Theresienstadt ne determină să ne punem întrebarea de ce a fost adus Thümmel la Theresienstadt sub un nume fals, indicîndu-se și o naționalitate care-i era străină, respectiv cea olandeză ?

Există trei explicații posibile, dar nici una nu poate fi dovedită pe deplin.

Poate că nemții n-au vrut să se știe despre Paul Thümmel că este german. Faptul că unul din cei mai vechi membri ai partidului nazist furnizase inamicului date din cele mai se-

crete, privind țelurile războiului și acțiunile politice, nu demonstra deloc existența unui regim solid.

Este posibil ca Gestapoul să fi încercat să-l folosească pe Paul Thümmel ca informator pentru Theresienstadt. Poate că îi promiseseră viața în schimbul știrilor aduse privindu-i pe deținuți. Ne putem închipui că aceștia ar fi avut mai multă încredere într-un olandez decît într-un german.

Și, în sfîrșit, a treia presupunere. Paul Thümmel avea protectori atotputernici. Ca Peter Toman — deci sub o falsă identitate — era mai bine ascuns, mai ales că de existența lui Paul Thümmel știa Martin Bormann și, prin Bormann, fără îndoială că și Hitler. Poate că numele de „Peter Toman" trebuia să constituie o pavăză împotriva unei hotărîri pripite dată pentru executarea lui Paul Thümmel.

De ce „a trădat" Paul Thümmel? De ce a devenit el colaborator al Serviciului de informații cehoslovac?

L-au ademenit oare banii Serviciului de informații cehoslovac? Este adevărat că pentru informațiile sale a primit sume considerabile, mai ales în primii ani ai activității sale, cînd figura încă sub indicativul de agentul A-54. Pe de altă parte însă trebuie să se țină cont de faptul că Thümmel cheltuia sume foarte mari pentru a putea obține informațiile dorite. Obligațiile lui sociale, contactele personale pe care trebuia să le întrețină cu personalități ale Germaniei naziste, au fost desigur și ele foarte costisitoare. Costau bani, de asemenea, și cadourile prin care îi obliga pe unii reprezentanți ai Wehrmachtului.

În ceea ce-l privește pe Thümmel, acesta nu trăia extravagant. Locuința lui — ce e drept, foarte elegant aranjată — îmbrăcămintea, mașina nu constituiau dovada unei vieți luxoase, cu atît mai mult cu cît, datorită titlului, avea obligații și posibilitatea — după cum ne-o dovedește și declarația dr. Pfaff — de a cîștiga necontrolat sume importante. Avea nevoie de bani pentru amorurile sale față de care, după cum s-a văzut, avea o deosebită slăbiciune? Într-adevăr, femeile nu pot fi

excluse din viaţa lui. De altfel, chiar el susţinea despre sine că este un bun cunoscător al femeilor.

Este interesant de constatat că în preajma lui Thümmel s-au găsit adeseori femei de origine slavă. Domnişoara „Yvonne", cea care apărea în 1936, era originară din Praga, deci era cehă. Lidia Goroşkovova, secretara maiorului Novak de la „Abwehr"-ul din Dresda, era fiica unui preot rus ortodox. Libuşe Hubalkova, cea prin care Paul Thümmel a stabilit contactul cu Moravek, era tot cehă. O ramură a familiei lui Thümmel era originară din regiunea de frontieră a Cehoslovaciei, din Most ; bunica lui era din Lausitz. Pînă şi numele conspirativ de „Voral" n-a fost o simplă invenţie, cum presupunea colonelul Alois Frank, ci pretinsul nume al strămoşilor cehi ai lui Thümmel.

Avea Thümmel motive patriotice şi antinaziste ? Încă din toamna anului 1939, într-o discuţie purtată cu ofiţerii informativi cehoslovaci, el a spus că Hitler va pierde războiul. Din motive necunoscute Thümmel ura S.S.-ul. Cu toate acestea, el a fost un vechi membru al N.S.D.A.P.-ului. În anul 1936, an în care Thümmel a început colaborarea lui cu Serviciul de informaţii cehoslovac, el nu avea de fapt nici un motiv care să-l determine să-şi schimbe convingerile politice ; steaua lui Hitler era pe atunci în plină strălucire. În afară de acestea, în 1936 Thümmel nu putea să aibă o viziune atît de clară a faptelor încît să poată prevedea sfîrşitul Germaniei naziste.

Încă din tinereţe, Paul Thümmel avea o slăbiciune pentru chestiunile tainice şi în 1928 el era deja „colaborator onorific" al serviciului de informaţii al partidului nazist. Într-o broşură apărută în 1937 cu ocazia celei de-a zecea aniversări a înfiinţării grupei N.S.D.A.P. din Neuhausen, se aminteşte că în anii 1931—1933, cînd lupta pentru putere atinsese apogeul, Paul Thümmel avea la Neuhausen o grupă de informaţii proprie. Se pretinde chiar că, odată, Thümmel a coborît pe coşul căminului pînă aproape în camera în care

nişte adversari politici ai partidului nazist ţineau o consfătuire. Thümmel voia să afle în acest fel despre ce discută. Credinţa lui în Hitler a fost, după toate probabilităţile, zdruncinată în 1938 ; poate că abia atunci ajunsese la recunoaşterea faptului că politica nazistă va avea urmări catastrofale pentru întreaga naţiune.

Rapoartele ofiţerilor informativi cehoslovaci amintesc despre deosebita inteligenţă a lui Thümmel. Avea o memorie perfectă ; fără a-şi fi fixat în scris vreun cuvînt, el putea să-şi scrie informaţiile indicînd cifre precise, nume de acoperire, localităţi şi numere de telefon. Ca simplu brutar, el s-a trezit deodată printre ofiţeri, care-l lăsau să simtă că există o diferenţă socială între un brutar şi un absolvent al unei academii militare. Chiar Thümmel i-a povestit odată lui Alois Frank cît de mult îl urăşte pe un ofiţer superior care l-a jignit, adăugînd că se va răzbuna pe el. Poate că tocmai comportarea acestor ofiţeri l-a dus pe Thümmel la ideea de a le demonstra superioritatea inteligenţei sale. În Germania acelor vremuri nu putea să facă însă acest lucru ; dar putea, printr-o colaborare cu Serviciul de informaţii cehoslovac, să atenueze sau să facă imposibile măsurile luate de ofiţerii snobi.

S-a pus şi întrebarea dacă colaborarea cu Paul Thümmel n-a avut urmări tragice pentru grupa de informaţii din cadrul organizaţiei „Obrana národa" şi dacă Thümmel n-a contribuit cumva direct la distrugerea acesteia. Nu avem dovezi în această direcţie. Este adevărat că după arestarea lui, Thümmel a declarat că se va folosi de contactul pe care-l avea cu Moravek pentru a-l face inofensiv pe acesta. Pe de altă parte însă ne este cunoscut că l-a avertizat de cîteva ori pe Moravek. În afară de aceasta, nu Thümmel a fost cel care a aranjat colaborarea cu grupa de informaţii ; dimpotrivă, grupa de informaţii a luat legătura cu el în urma ordinului primit direct de la colonelul Moravec din Londra.

Neclară rămîne participarea lui Thümmel la moartea căpitanului Moravek. I-a spus Thümmel lui Abendschön totul despre întîlnirea de la 21 martie ? Şi de ce ar fi făcut-o ? Dacă

ar fi fost arestat, Moravek ar fi fost în stare să dovedească clar „trădarea“ lui Thümmel! Thümmel nu putea să aibă nici un interes în arestarea căpitanului, sau, cel mult, numai în cazul în care Abendschön i-ar fi promis viața dacă îl ajută la prinderea lui Moravek. Dar Paul Thümmel știa că Gestapoul nu-și respectase niciodată promisiunile.

De ce a fost ținut Paul Thümmel prizonier pînă aproape de sfîrșitul războiului? O soartă asemănătoare fusese pregătită amiralului Canaris și colonelului H. Oster; și aceștia au fost executați la începutul lui aprilie 1945, după ce fuseseră deținuți cîteva luni în lagărul de concentrare de la Flösenburg. Poate că Hitler pregătea membrilor „Abwehr“-ului un proces de înaltă trădare.

Dar cine poate afirma aceasta?

Viața și activitatea agentului A-54 permite punerea multor întrebări. Sînt întrebări la care astăzi numai cu greu mai putem da un răspuns.

CUPRINSUL

Responsabil de carte: lt. col. ION GEAGLĂ
Corector: RADU STOIAN

Dat la cules: 13.09.68; Bun de tipar: 21.10.68.
Tiraj 1500 ex., din care 1400 ex. hîrtie semi-
velină și 100 ex. hîrtie velină, format 16/61x86